

**Analizë tregu e telefonisë celulare për tregjet
me shumicë të terminimit të thirrjeve në
rrjetet celulare, përfshirë terminimin e
thirrjeve hyrëse ndërkombëtare**

Dokument i për Këshillim Publik

Miruar me VKD nr.10, datë 17.04.2019

Periudha e keshillimit publik 18.04.2019 – 20.06.2019

Përmbajtja

Table of Contents

1.	Përmbledhje ekzekutive	5
2.	Hyrje	8
	Koncepti i analizës së tregut	8
	Procedura e përcaktimit të tregut përkatës	9
	Praktika e Komisionit Evropian.....	10
	Procedura e Analizës së Tregut.....	12
	Procedura e këshillimit publik	14
	Analizat e mëparshme në tregun e terminimit të thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare.....	14
2.	Praktika e BEREC për rregullimin e tarifave të terminimit në rrjetet celulare (Benchmark)	18
	2.1 Rekomandimi i KE 2009/396/EC dhe propozimi i KE 2016 për rishikimin e kuadrit rregullator	19
	2.2 Propozimi i KE për rishikimin e kuadrit rregullator të komunikimeve elektronike.....	19
	2.3 Niveli mesatar i tarifave të terminimit në vendet e BE dhe BEREC	20
	2.4 Tarifat mesatare të terminimit celular (MTR) në vendet e BE/BEREC	20
	2.5 Tarifa mesatare MTR e vendeve që kanë aplikuar LRIC të pastër	23
	2.5 Përmbledhje e tarifave mesatare (benchmark).....	26
	2.6 Asimetria/Simetria e MTR në vendet BE/BEREC	27
3.	Panoramë e përgjithshme e tregut të shërbimeve celulare.....	29
	3.1 Ofruesit e shërbimeve celulare në Shqipëri	29
	3.2 Analiza e zhvillimeve të shërbimeve celulare	31
	<i>Struktura e përdoruesve të shërbimeve mobile</i>	32
	<i>Përdorimi mesatar mujor i shërbimeve celulare</i>	33
	<i>Të ardhurat totale nga komunikimet elektronike mobile</i>	34
	<i>Të ardhurat sipas shërbimeve me shumicë dhe pakicë</i>	35
	<i>Investimet</i>	36
	<i>Fitimet neto të operatorëve mobile</i>	37
	<i>Treguesit e ARPU dhe ARPM</i>	38
	<i>Pjesët e tregut</i>	40

	<i>Tarifat për shërbimet e aksesit broadband celular</i>	42
	<i>Pesha e thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare</i>	43
	<i>Tarifat standarte për njësi komunikimi (pay as you go)</i>	44
	<i>Ndërhyrjet e AKEP në transparencën dhe rregullim e kohëzgjatjes së ofertave</i>	45
	3.3 Masat rregullatore on-net/off-net.....	46
4.	Terminimi i thirrjeve në rrjetet celulare.....	51
	4.1 Përcaktimi i tregut përkatës për terminimin e thirrjeve celulare.....	52
	4.2 Praktika e Komisionit Evropian për përcaktimin e tregut përkatës	52
	4.3 Rregullimi i MTR kombëtare.....	54
	<i>Metoda e rregullimit të MTR</i>	55
	Asimetria/Simetria e aplikimit të MTR të ri	Error! Bookmark not defined.
	4.4 Rregullimi/de-rregullimi i MTR ndërkombëtare	60
	<i>Impakti i terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare</i>	61
	<i>Trafiku i terminuar sipas operatoreve (konfidenciale)</i>	66
	<i>Masat rregullatore për rregullimin e terminimit të trafikut nga thirjet ndërkombëtare</i>	70
5.	Procesi i roaming rajonal (Western Balkan Roaming)	71
	Aneks 1: Lista e Shkurtimeve të Shteteve	71
	Aneks 2: Pyetjet e këshillimit publik	73

Përmbajtja e Figurave

Figura 1: Tarifat MTR sipas vendeve te BEREC (Korrik 2016)	21
Figura 2: Tarifat MTR sipas vendeve te BEREC (KORRIK 2017).....	21
Figura 3: Tarifat MTR sipas vendeve te BEREC (KORRIK 2018).....	22
Figura 4: Ecuria e tarifave të MTR 2010 -2018.....	25
Figura 5: Asmateria e MTR në vendet evropiane 2009 - 2018	28
Figura 6: Numri i përdoruesve celularë aktivë ,karta SIM dhe broadband 2014-2018	32
Figura 7: Pjesët e tregut sipas të ardhurave totale nga komunikimet elektronike mobile.....	34
Figura 8: Të ardhurat nga Shërbimet me pakicë dhe shumicë të rrjeteve celulare 2010-2017.....	35
Figura 9: Ecuria e Investimeve të sipërmarrësve në rrjete celulare (2010-2017)	36
Figura 10: Fitimet neto të operatorëve mobile 2011 - 2017	37
Figura 11: Struktura e thirrjeve dalëse celulare sipas destinacionit 2003-2018	47
Figura 12: Struktura e thirrjeve celulare (Janar 2014-Dhjetor 2018).....	49
Figura 13: Ecuria e trafikut dhe të ardhurave neto midis tre operatorëve celulare 2014-18	57
Figura 14: Terminimi i thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare 2014-2018.....	61
Figura 15: Të ardhurat nga terminimi i thirrjeve kombëtare 2014-2017.....	62
Figura 16: Të ardhurat nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare 2014-2017	62

Përmbajtja e Tabelave

Tabela 1: MTR dhe aplikimi i LRIC I PASTËR BEREC 2016-2018.....	23
Tabela 2: Vlerat mesatare të tarifave të terminimit celular (benchmark korrik 2016-korrik 2018).....	26
Tabela 3: Vendet me tarifa terminimi asimetrike Korrik 2018.....	27
Tabela 4: Treguesit kryesorë të volumit të shërbimeve celulare 2014-2018	31
Tabela 5: Struktura e përdoruesve celularë kontratë/parapagim (2017-2018).....	33
Tabela 6: Përdorimi mesatar mujor i thirrjeve telefonike celulare 2010-2018.....	34
Tabela 7: Ecuria e ARPM dhe ARPU 2010-2018	39
Tabela 8: Pjesët e tregut të operatorëve celularë 2011-2018.....	40
Tabela 10: Pesha e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në totalin e thirrjeve të terminuara të operatorëve celularë 2014-2018.....	43
Tabela 11: Pesha e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare në totalin e të ardhurave nga terminimi 2014-2018	43
Tabela 13: MTR mesatar ndërkombëtar 2014-2018	44
Tabela 14: Të ardhura mesatare për minute nga terminimi kombëtar dhe ndërkombëtar 2014-2018.....	44
Tabela 9: Krahasim i vlerës së paketave bundle me parapagim me vlerën nëse tarifohet me çmime standarde 2018.....	46
Tabela 15: Mënyra e aplikuar për rregullimin e MTR nga vendet e BEREC 2018.....	53
Tabela 16: Asimetria e tarifave të terminimit të Altelecom dhe Plus	56
Tabela 17: Pagesat neto për terminimn e thirrjeve midis 3 MNO-ve 2014 - 2018 (lek)	58
Tabela 20: Percaktimi final i AKEP për MTR (2018-2020).....	59
Tabela 21: Trafiku i terminuar ne rrejtin TA, i tranzituar nga operatorët lokale 2018	66
Tabela 22: Trafiku ndërkombëtar drejt numrave Port-Out 2018.....	67
Tabela 23: Volumi dhe tarifat për terminimin/tranzitimin e thirrjeve në operatorët kombëtar në rrjetin Vodafone	67
Tabela 24: Tranzitimi dhe terminimin në rrjetin Vodafone i trafikut ndërkombëtar hyrës nga carrier ndërkombëtarë.....	68
Tabela 25: Tarifat mesatare e terminimit për thirrjet hyrëse ndërkombëtare në Altelecom (eur.min)	69

1. Përmbledhje ekzekutive

1. Dokumenti i analizës së tregut të terminimit të thirrjeve hyrëse kombëtare në rrjetet celulare së bashku me analizën për terminimin e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare është përgatitur në zbatim të Ligjit nr.9918, date 19.05.2008 ”Për Komunikimet Elektronike ne Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, si edhe merr në konsideratë udhëzimet dhe rekomandimet e Bashkimit Evropian, me synimin përmirësimin dhe nxitjen e konkurrencës efektive në tregun e komunikimeve elektronike mobile në Republikën e Shqipërisë.
2. Tregu me shumicë i terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale të lëvizshme është pjesë e rregullores për “Analizën e Tregut” miratuar me VKD NR. 9, datë 17.07.2009, e ndryshuar, sipas së cilës AKEP analizon për FNT tregjet përkatëse (në të cilën përfshihet edhe ky treg) si tregje të mundshme për ndërhyrje ex-ante në territorin e Republikës së Shqipërisë në fushën e komunikimeve elektronike.
3. Me ligjin Nr. 107/2018, datë 20.12.2018, Kuvendi vendosi që në ligjin datë 19.5.2008, “Për komunikimet elektronike në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, të bëhet shtesa:
 - a. Në nenin 55, pika 2, pas shkronjës “b” shtohet shkronja “c” me këtë përmbajtje:
“c) shërbimet e *roaming-ut* mbi bazën e marrëveshjeve ndërkombëtare dy ose shumëpalëshe, të nënshkruara apo të miratuara për zbatim reciprok të rregullimit të tarifave për këto shërbime, si dhe tarifave të terminimit ndërkombëtar të lidhura me këto shërbime”.
4. AKEP me vendimin Nr.70 datë 01.10.2018 vendosi për “Miratimin e dokumentit: Rregullimi i tarifave të Sipërmarrësve me fnt në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare - dokumenti përfundimtar” dhe me vendimet 71, 72 dhe 73 vendosi për “Rregullimin e tarifave të sipërmarrësit me fuqi të ndjeshme në treg për tregun me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm” respektivisht për Vodafone Albania, Telekom Albania dhe Albtelecom.
5. AKEP me vendimin Nr. 89 datë 15.11.2018 vendosi për “Shfuqizimin e Vendimit nr.78, datë 01.10.2018 të Këshillit Drejtues të AKEP “Për miratimin e dokumentit: “Analizë e Tregut Celular: Tregu me shumicë i aksesit dhe origjinimit; tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare dhe tregu me pakicë i shërbimeve celulare – dokument përfundimtar”, dhe shfuqizimin e vendimeve të Këshillit Drejtues përkatësisht nr.79, nr.80, nr.81 dhe nr.82, datë 01.10.2018. Sipas pikës 6 të këtij vendimi AKEP vendosi për “nisjen e procedurës për rikryerjen e analizës për tregjet përkatëse referuar sa më lart, si dhe të tregjeve të tjera në përputhje me legjislacionin në fuqi, duke garantuar harmonizim dhe përputhshmëri të plotë të legjislacionit të Bashkimit Evropian”.
6. Për këto arsye, AKEP ka analizuar në dokumente të ndara tregjet përkatëse:
 - a. Analizën e tregjeve me shumicë të akses – origjinimit në rrjetet celulare;
 - b. Analizën e tregjeve me shumicë të terminimit në rrjete celulare përfshirë terminimin ndërkombëtar.

7. Në kapitullin 2 paraqiten proceset e analizës së tregjeve përkatëse sipas praktikave të vendeve anëtare të Bashkimit Evropian, parashikimet e legjislacionit primar dhe sekondar për rastin e Shqipërisë, procesi këshillimit dhe analizat e mëparshme të tregut. Në kap 3 paraqitet praktika e BEREC për rregullimin e tregjeve përkatëse të terminimit, niveli mesatar i tarifave të terminimit, metodologjitë që përdoren për rregullimin dhe rastet e tarifave simetrike vs asimetrike sipas të dhënave më të fundit të mara nga BEREC dhe Cullen International. Në kreun 3 jepet një panoramë e përgjithshme e tregut dhe analiza për masat rregullatore mbi mosdiskriminimin on net vs of net. Kapitulli 4 në pjesën e parë i referohet terminimit kombëtar të thirrjeve në rrjetet celulare ndërsa në pjesën e dytë analizës së tregut të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare në rrjetet celulare. Në vijim kap 5 ka një informacion të shkurtër mbi ndryshimet e pritshme të tarifave të terminimit si konsekuencë e zbatimit të marrëveshjes së roamingut me vendet e rajonit ndërsa në fund janë pyetjet potenciale për palët në procedurën e këshillimit publik.
8. Siç rezulton nga dokumenti analizës ka variacion të madh të asimetrisë së aplikuar në 2009-2018 dhe diskutimi për asimetrinë e MTR dhe lidhjen me pjesët e tregut apo faktorë të tjerë që ndikojnë në racionalitetin e vendosjes së asimetrisë/simetrisë së MTR rezulton se është specifik për çdo vend dhe varet nga një sërë faktorësh të cituar edhe nga ERG (sot BEREC) në dokumentin ERG's Common Position on symmetry of fixed call termination rate and symmetry of mobile call termination rates, ERG (07) 83 final 080312. Në rekomandimin e Komisionit Evropian të vitit 2009 thuhet, që pas vitit 2012, Autoritetet Rregullatore Kombëtare duhet të vendosin tarifa simetrike për terminimin e thirrjeve për ofruesit e shërbimeve nga rrjetet fikse dhe ato mobile, duke u bazuar në modelet e kostove të një operatori eficient. Kosto këto të cilat duhet të llogariten duke përdorur metodën bottom-up 'PURE' LRIC.
9. Në konkluzionet e kreut janë analizuar vendimet në fuqi për masat rregullatore on net vs of net të cilat përcaktojnë të njëjtat detyrime për të tre sipërmarrësit pasi masa ishte vendosur në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve (në të cilin janë me fuqi të ndjeshme në treg) ndërkohë që i referohet rregullimit të shërbimeve në tregjet e shërbimeve me pakicë të operatorëve të rrjeteve celulare ku sipas analizës së tregjeve me shumicë të akses-origjinimit dhe pakicës vetëm njëri nga sipërmarrësit Vodafone Albania ka fuqi të ndjeshme në tregjet përkatëse. *Për këto arsye AKEP vlerëson se masa rregullatore on-net vs of net duhet të mbetet në fuqi vetëm për sipërmarrësin me fuqi të ndjeshme në treg Vodafone Albania dhe të hiqet për dy sipërmarrësit e tjerë Telekom dhe Altelecom. Ky ndryshim do t'i jepte mundësinë dy operatorëve konkurrent të sipërmarrësit me fuqi të ndjeshme në treg të shtonin presionin konkurrues nëpërmjet ofrimit të më shumë minutave dhe SMS brenda rrjetit për abonentët e tyre dhe në këtë mënyrë të rrisnin pjesët e tregut dhe të ulësh shkallën e përqendrimit të tregut.*
10. Në konkluzionet për rregullimin e tarifave të terminimit të thirrjeve kombëtare, AKEP propozon disa skenarë për rregullimin e tarifave me shumicë të terminimit në rrjetet mobile:
 - a. Përditësimi sipas metodës së benchmarkut me të dhënat e korrik 2018 që do të sillte ulte e tarifave të terminimit nga 1.22 që është aktualisht në 1.08

- b. Shtyrjen e vendimmarrjes për përcaktimin e tarifave mbi Modelin e Kostos BULRAIC sipas projektit të asistencës ndërkombëtare
 - c. Rishikimin e MTR duke përfshirë dhe terminimin ndërkombëtar me tarifa proporcionale sipas peshës në tregjet e shumicës të terminimit kombëtar dhe ndërkombëtar të operatorëve;
11. Alternativat për rregullimin e mëtejshëm të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare apo marrëdhënieve midis operatoreve për terminimin e thirrjeve ndërkombëtare janë si vijon:
1. ***Përfshirja e terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në tregun përkatës të terminimit të thirrjeve (kombëtare), shpalljen FNT të tre operatorëve dhe rregullimin e tarifave në mënyrë proporcionale me balancat in-out nga terminimi thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare:***
 - a. me të gjitha detyrimet si MTR kombëtare, përfshirë barazimin e MTR të dy lloj thirrjeve (menjëherë ose me glide path);
 - b. me detyrime të ndryshme për dy llojet e thirrjeve: vetëm me detyrim dhënie aksesit dhe mosdiskriminim për thirrjet ndërkombëtare.
 2. ***Me përkufizim si treg përkatës i veçantë (nga thirrjet kombëtare) i justifikuar për ndërhyrje ex-ante dhe FNT:***
 - a. me të gjitha detyrimet si MTR kombëtare, përfshirë barazimin e MTR të dy lloj thirrjeve (menjëherë ose me glide path);
 - b. me detyrime të ndryshme për dy llojet e thirrjeve: vetëm me detyrim dhënie aksesit dhe mosdiskriminim për thirrjet ndërkombëtare.
 3. ***Lënie në de-rregullim siç është aktualisht.***
 4. ***Një version është edhe sipas vendimmarrjes së KD të datës 1 tetor 2018 me shpallje FNT të tre operatorëve dhe vendosjen e dy masave rregullatorë: detyrime për transparencë dhe mos-diskriminim.*** Që të tre operatorët celularë të depozitojnë rregullisht mbi baza tremujore dhe vjetore informacionin si vijon¹:
 - a. Marrëveshjet për MTR ndërkombëtare;
 - b. MTR ndërkombëtarë të aplikuar, përfshirë uljet;
 - c. Trafik, MTR, të ardhura etj.;
 - d. Të gjithë informacionin e mësipërm për secilin operator vendas dhe të huaj.
12. AKEP duke mirëkuptuar interpretimet dhe pretendimet e palëve që jo domosdoshmërisht përputhen plotësisht me analizën, gjetjet, konkluzionet dhe masat e propozuara në këtë draft dokument, mirëpret komentet e tyre brenda një periudhe dy mujore nga data e publikimit në faqen e Internetit të AKEP, për përfundimet në lidhje me FNT dhe detyrimet e propozuara nga AKEP për sipërmarrësit e shpallur me FNT.
13. Për efekt të transparencës, komentet e palëve të interesuara (përfshirë ato konfidenciale) do të publikohen nga AKEP, së bashku me dokumentin final të analizës së tregut dhe vendimet për FNT. Për çdo seksion ka pyetje për komente nga palët e interesuara, por palët mund të japin komente për çdo pjesë të këtij dokumenti.

¹ Kërkuar nga AKEP në Janar 2018

2. Hyrje

14. Sipas parashikimeve të rregullores nr.9/2009, e ndryshuar, në këtë dokument do të jepet përkufizimi i detajuar i tregut përkatës, dimensionimi gjeografik dhe ai i produktit/shërbimit.
15. Bazuar në parashikimet e nenit 35, të ligjit 9918/2008, i ndryshuar, AKEP-i do të nxjerrë për këshillim publik këtë dokument me grupet e interesit për përfundimet e arritura në analizën e tregut, përkatësisht sipas neneve 32 e 34 të këtij ligji. Këshillimi publik do të bëhet për një periudhë kohore të përcaktuar 60 ditë. Në përfundim të procesit të këshillimit publik, së bashku me dokumentin përfundimtar dhe vendimet përkatëse, AKEP-i publikon materialet e këshillimit, përfshi edhe komentet e paraqitura nga grupet e interesit.
16. Rishikimi dhe rregullimi i tregjeve të komunikimeve Elektronike është një proces mjaft teknik dhe kompleks, dhe si i tillë bazohet në implementimin e plotë të legjislationit Shqiptar, gjithashtu merr në konsideratë edhe një sërë udhëzimesh dhe rekomandimesh të Komisionit Evropian për të vënë në zbatim praktikatat sa më të mira në fushën e rregullimit të komunikimeve elektronike në vendet e Evropës dhe më gjerë, me qëllim nxitjen e konkurrencës efektive në tregun e komunikimeve elektronike.

Koncepti i analizës së tregut

17. Autoriteti i Komunikimeve Elektronike dhe Postare (AKEP) në zbatim të ligjit Nr.9918, datë 19.05.2008 "Për komunikimet elektronike në RSH", i ndryshuar, ka si objektiv nxitjen e konkurrencës eficientë për sigurimin e rrjeteve dhe të shërbimeve të komunikimeve elektronike, facilitetet shoqëruese dhe shërbimet e tjera.
18. Analiza e tregut është një proces nëpërmjet të cilit, në baza periodike (jo më pak se një herë në dy vite), AKEP duke marrë në konsideratë rrethanat kombëtare përcakton tregjet përkatëse, dhe në vijim të kësaj analize përcakton nëse në këto tregje ka konkurrencë efektive. Në rastet kur AKEP evidenton se një apo më shumë sipërmarrës ka/kanë Fuqi të Ndjeshme në Treg (FNT), atëherë ai vendos masat e nevojshme të njohura si kushtet dhe detyrimet për FNT, me qëllim adresimin e problematikave të tregut. Konceptin e FNT do ta spjegojmë më poshtë.
19. Gjatë këtij procesi, AKEP ushtron të drejtën e tij në rregullimin e këtij sektori specifik si rregullator i vetëm i pavarur në Republikën e Shqipërisë në fushën e komunikimeve elektronike dhe postare. AKEP ushtron funksionet e tij në mbështetje të Ligjit Nr.9918, datë 19.5.2008, "Për komunikimet elektronike në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar (ligji 9918/2008) dhe akteve të tjera rregullatore, si edhe duke marrë në konsideratë Direktivat dhe Rekomandimet e Komisionit Evropian.
20. Ligji ligji 9918/2008 parashikon se kur AKEP-i gjykon se faktet, që justifikuan përfundimet e arritura për përcaktimin dhe analizën e tregjeve (analizat pararendëse), kanë ndryshuar dhe nuk pasqyrojnë situatën aktuale në treg, atëherë AKEP-i rishikon përfundimet dhe vendimet

përkatëse. Pavarësisht kësaj praktike, AKEP-i është i detyruar që një herë në dy vjet të rishikojë përfundimet për përcaktimin dhe analizën e tregjeve, duke paraqitur përfundimet përkatëse. në fushën e komunikimeve elektronike.

21. Çdo analizë tregu normalisht kalon nëpërmjet një procesi me tre faza, përkatësisht:

- Identifikimi dhe përcaktimi i tregjeve përkatëse;
- Vlerësimi i sipërmarrësit. sipërmarrësve me fuqi të ndjeshme në treg
- Vendosja e masave rregullatore dhe detyrimeve përkatëse

Procedura e përcaktimit të tregut përkatës

22. Ligji nr.9918, date 19.05.2008 "Për Komunikimet Elektronike ne Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar, (ne vijim Ligji 9918), ne nenin 1 te tij, përcakton se qëllimi i ligjit është që nëpërmjet parimit të asnjësisë teknologjike të promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë eficiente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.

23. Neni 7 i Ligjit 9918, Objektivat Rregullatore, përcakton midis te tjerave se AKEP nxit konkurrencën eficiente për sigurimin e rrjeteve dhe të shërbimeve të komunikimeve elektronike, facilitetet shoqëruese dhe shërbimet e tjera për t'u krijuar mundësinë çdo kategorie përdoruesish të shërbimeve të komunikimeve elektronike, përfshirë edhe përdoruesit me aftësi të kufizuara, të kenë përfitime maksimale nga aksesit në shërbimet e komunikimeve elektronike, në kuptimin e zgjedhjes së çmimit dhe cilësisë.

24. Kapitulli VI, Rregullimi i Konkurrencës, përmban përcaktimet për rregullimin e konkurrencës ne tregun e komunikimeve elektronike, dhe përfshin ndërmjet te tjerave detyrimin e AKEP për kryerjen e analizës se tregut për vlerësimin e konkurrencës efektive dhe përcaktimin e sipërmarrësve me fuqi te ndjeshme ne treg. Kreu VI, përmban gjithashtu kriteret e përdorura nga AKEP për vlerësimin e fuqisë se ndjeshme ne treg, detyrimet/masat rregulluese ne rast te gjetjes se FNT.

25. Pika 4 e nenit 31, parashikon detyrimin per nje rregullore per analizen e tregjeve dhe përcaktimin e FNT. AKEP me vendimin Nr.747, date 17.07.2009, ka miratuar Rregulloren per Analizen e Tregjeve (ne vijim referuara si Rregullorja), dhe me Vendimin nr. 2342, date 31.07.2013, ka miratuar amendime te kesaj Rregulloreje. Rregullorja përcakton midis te tjerave nje liste prej 7 tregje per t'u analizuar nga AKEP per FNT, si dhe detyrimin per te kryer testin e tre kriterëve per tregjet qe nuk jane pjese e listes se tregjeve te rregullores ose e Rekomandimit ne fuqi te Komisionit European per tregjet perkatese te dyshuara per nderhyrje ex-ante ne sektorin e komunikimeve elektronike. Lista e tregjeve te perfshira ne rregullore eshte sipas rekomandimit te KE te vitit 2007, ndersa rekomandimi i fundit ne fuqi i KE eshte Rekomandimi 2014/710/EC i dates 9 Tetor 2014.

26. Bazuar në rregulloren Nr. 9, datë 17.07.2009 "Për Analizën e tregut", AKEP analizon për FNT tregjet përkatëse të mëposhtme si tregje të mundshme për nderhyrje ex-ante në territorin e Republikës së Shqipërisë në fushën e komunikimeve elektronike, inter allias:

- *Tregun me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale të levizshme.*

27. Tregu me shumicë i terminimit të thirrjeve ndërkombëtare është pjesë e listës së tregjeve të përcaktuar në rregulloren 9/2007 dhe listës së tregjeve në rekomandimin e KE të vitit 2014, si i tillë për analizën e këtij tregu nuk është e nevojshme kryerja e testit të tre kriterëve.

Praktika e Komisionit Evropian

Ligji 9918 është në linjë me direktivat e KE të vitit 2003 dhe 2009 dhe metodologjia e analizës së tregjeve e përcaktuar në Ligj dhe në Rregullore, përcakton se AKEP duhet të marrë në konsideratë rekomandimet e Komisionit Evropian dhe BEREC. Disa nga Rekomandimet dhe udhëzimet e KE dhe BEREC (më parë ERG) të marra në konsideratë nga AKEP në përgatitjen e këtij dokumenti janë si më poshtë:

- 1- Udhëzimi i Komisionit (evropian) për analizën e tregut dhe vlerësimin e FNT (2002/C 165/03) sipas kuadrit rregullator për komunikimet elektronike, rrjetet dhe shërbimet të komunikimit elektronik (në vijim referuar si Udhëzimi i KE)²;
- 2- Dokumenti i rishikuar i ERG³ për Qëndrim të përbashkët në qasjen ndaj masave rregullatore të duhura në kuadrin rregullator të komunikimeve elektronike;
- 3- Rekomandimi i Komisionit, datë 7 Maj 2009 për trajtimin rregullator të tarifave të terminimit në rrjete celulare dhe fikse në BE;
- 4- Rekomandimi i Komisionit, datë 9 Tetor 2014 për produktet dhe shërbimet përkatëse brenda sektorit të komunikimeve elektronike të rregulluara *ex ante* në përputhje me Direktivën 2002/21/EC të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit në një kuadër të përgjithshëm rregullator për rrjetet dhe shërbimet e komunikimit elektronik (2014/710/EC);
- 5- Udhëzuesin e rishikuar të Komisionit Evropian për përcaktimin e sipërmarrësve me FNT (SMP guidelines FLTEEP20180015 - May 6, 2018).

Gjithashtu, është mbajtur parasysh edhe "*Qëndrimi i Përbashkët ERG të Rishikuar për Aksesin në Mjetet e përshtatshme në kuadrin rregullator të ECNS*", hartuar nga BEREC.

Udhëzimet dhe parimet e mishëruara në dokumentin e mjeteve juridike të BEREC-it synojnë të nxisin zhvillimin e tregut të vetëm për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike, si dhe të bëjnë të mundur një praktikë rregullatore uniforme dhe konsistente në shtetet e ndryshme anëtare.

Legjislacioni dhe baza rregullatore e aplikuar nga AKEP për përcaktimin e një operatori me FNT është e përafuar me atë të KE. Sipas legjislacionit të KE një sipërmarrës përcaktohet me FNT nëse një ose më shumë ndërmarrje kanë fuqi ekonomike, që i/u jep atyre mundësinë për të penguar konkurrencën efektive në treg, duke i bërë ato të afta të veprojnë, për sa i takon ofertës ose kërkesës, në mënyrë të pavarur nga pjesëmarrësit e tjerë në treg, si konkurrentët, klientët ose konsumatorët.

Në rekomandimin e vitit 2014, numri i tregjeve të dyshuar për ndërhyrje *ex-xante* është reduktuar në 5, nga 7 që ishte në vitin 2007.

² Official Journal of the European Communities C 165/7: "*Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services (2002/C 165/03)*"

³ERG (06) 33 "*Revised ERG Common Position on the approach to Appropriate remedies in the ECNS regulatory framework*" Final Version May 2006.

2007 markets		2014 markets	
Wholesale fixed call termination	3	Wholesale fixed call termination (unchanged)	1
Wholesale mobile call termination	7	Wholesale mobile call termination(unchanged)	2
Wholesale (physical) network infrastructure access	4	Wholesale local access at a fixed location - WLA (redefined)	3a
Wholesale broadband access	5	Wholesale central access for mass-market products - WCA (redefined)	3b
Wholesale terminating segments of leased lines	6	Wholesale high-quality access at a fixed location (redefined)	4
Retail fixed line access	1	No longer on the list	-
Wholesale fixed call origination	2	No longer on the list	- ⁴

KE më 7 Maj 2018 ka miratuar udhëzimin e ri për analizën e tregut dhe FNT “*Guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the EU regulatory framework for electronic communications networks and services*” (2018/C 159/01), që zëvendëson Udhëzimin e vitit 2002. Ky udhëzim është marrë në konsideratë nga AKEP në hartimin e këtij dokumenti për këshillimin publik.

28. Udhëzimi për FNT (KE) e përcakton në mënyrë të qartë që përcaktimi i tregut përkatës nuk është një proces mekanik apo abstrakt. Ai kërkon një analizë të detajuar të gjithë të dhënave të disponueshme për ecurinë dhe sjelljen në treg në të kaluarën dhe një kuptim gjithëpërfshirës të mekanizmave dhe funksionimi të tregut në të tashmen. Për sa kohë analiza e tregut është një proces i cili synon përmirësimin e kushteve të tregut në të ardhmen (*Forward looking*), udhëzimet për FNT e përcaktojnë në mënyrë të qartë që rregullatori duhet të evidentojë nëse tregu është konkurrues ose jo, dhe në këtë mënyrë nëse ka shenja të kufizimit të konkurrencës efektive, duke marrë në konsideratë parashikimet për zhvillimet e ardhshme të pritshme të tregut gjatë një periudhe të arsyshme, të marrë masat përkatëse për evitimin e pengesave dhe kufizimeve të konkurrencës efektive.

29. Udhëzimi për përcaktimin me FNT përshkruan se si metodologjia e legjislacionit të konkurrencës mund të përdoret nga rregullatorët e telekomunikacionit në analizat e tyre. Në veçanti, janë dy dimensionet për përcaktimin e tregut përkatës: produktet përkatëse që bëjnë pjesë në të njëjtin treg dhe përcaktimi i tregut gjeografik. AKEP për përcaktimin e tregut përkatës përdor perkufizimin e dhene ne nenin 3, pika 7 te Ligjit nr.9121, date 28.7.2003 “Per Mbrojtjen e Konkurrences” i ndryshuar: “*Treg perkates- jane produktet qe vleresohen si te zevendesueshme nga konsumatorët ose klientët e tyre, për sa u përket karakteristikave, çmimit dhe funksionit të tyre dhe që ofrohen ose kerkohen nga ndermarrjet ne nje zone gjeografike me kushte te njejta konkurrence, zone kjo e cila veçohet nga zonat e tjera kufizuese*”.

30. Ky perkufizim i Ligjit nr.9121, date 28.7.2003 “Per Mbrojtjen e Konkurrences” i ndryshuar, është i ngjashëm dhe në linjë me perkufizimin e dhene ne Udhëzimin e KE, pika 44 8 , udhëzimin

⁴ Cullen International

i përdorur nga AKEP (ERT) në të gjitha analizat e mëparshme. Për këtë arsye si dhe duke qenë se udhëzimi i KE, është pjesë e dokumentave të KE të referuara në Rregulloret për analizën e tregut, AKEP në këtë analizë përdor të njëjtin metodologji për përcaktimin e produkteve/shërbimeve që janë pjesë e të njëjtit treg përkatës, si dhe në analizat e tjera të tregut, siç është shtjelluar dhe në paragrafet në vijim.

Procedura e Analizës së Tregut

31. Gjatë procesit të kryerjes së analizës së tregut, synimi kryesor i rregullatorit është që të evidentojë dhe të përgjigjet pyetjes nëse në treg ka konkurrencë efektive? Përcaktimi i termit Fuqi e Ndjeshme në Treg është ekuivalent me konceptin e Pozitës Dominuese sipas përcaktimit që bëhet nga ligji i konkurrencës. Në thelb, kjo nënkupton që sipërmarrësi në tregun përkatës zotëron një pozitë të tillë ekonomike, që i mundëson një zgjerim të ndjeshëm, pavarësisht nga konkurrentët, klientët apo përdoruesit fundorë.

Praktika e Komisionit Evropian për përcaktimin e Fuqisë së Ndjeshme në Treg

Sipas udhëzuesit të rishikuar të Komisionit Evropian Për Fuqinë e Ndjeshme në Treg⁵ i cili mbështetet në analizën e tregjeve të komunikimeve elektronike bazuar mbi parimet e konkurrencës, Fuqia e Ndjeshme në Treg e një sipërmarrësi (single dominance) vlerësohet kur një sipërmarrës i vetëm zotëron mbi 40 % të tregut përkatës dhe prezumohet kur zotëron mbi 50 % të tregut përkatës.

Tabela nr.: Udhëzuesi i rishikuar i Komisionit Evropian Për Fuqinë e Ndjeshme në Treg (SMP)

Dominancë individuale (Single SMP)	Udhëzimi i vjetër për FNT	Udhëzimi i ri për përcaktimin FNT
Supozohet që nuk ka FNT	Poshtë 25%	Nuk ka udhëzime
Risku i FNT	Mbi 40% "Në praktikën vendimmarrëse të komisionit, dyshimet për dominancë individuale normalisht shfaqen në rastet kur një sipërmarrës gëzon pjesë tregu mbi 40%, megjithatë në disa raste Komisioni ngre dyshimet për ekzistencën e dominancës individuale edhe kur një sipërmarrës ka pjesë tregu më të vogël se 40% (pasi dominanca mund të ekzistojë edhe kur një sipërmarrës nuk posedon pjesë të mëdha tregu).	Mbi 40% "Bazuar në eksperiencat e kaluara Komisioni sugjeron se dominanca individuale nuk ka gjasa të ndodhë në rastet kur një sipërmarrës posedon më pak se 40% të tregut përkatës. Megjithatë, mund të ketë raste specifike me pjesë tregu nën këtë nivel ku konkurrentët nuk kanë mundësinë të konkurrojnë në mënyrë efektive sjelljen e një sipërmarrësi dominant.
Supozohet që ka FNT	Mbi 50%	Mbi 50%

Burimi: European Commission issues revised SMP guidelines 6 May 2018 dhe Cullen Interantional

Sipas parashikimeve të nenit 102 TFEU mbi abuzimin me pozitën dominuese "një ose më shumë sipërmarrës" mund të gëzojnë një pozicion dominant në treg. Edhe sipas nenit 33.1 të ligjit "Për

⁵ European Commission issues revised SMP guidelines 6 May 2018

komunikimet elektronike në RSH”, “një sipërmarrës vlerësohet me fuqi të ndjeshme në treg nëse, i vetëm, apo së bashku me të tjerë, zotëron një pozitë të tillë ekonomike, që i mundëson një zgjerim të ndjeshëm, pavarësisht nga konkurrentët, klientët apo përdoruesit fundorë”.

Parë në këtë këndvështrim dhe hierarkinë e nenit, fillimisht analizohet nëse një sipërmarrës i vetëm, zotëron një pozitë të tillë ekonomike, që i mundëson një zgjerim të ndjeshëm, pavarësisht nga konkurrentët, klientët apo përdoruesit fundorë dhe nëse ky kusht plotësohet atëherë përjashtohet dominanca e dy ose më shumë sipërmarrësve.

Treguesit kryesor sipas udhëzuesit të rishikuar të Komisionit Evropian Për Fuqinë e Ndjeshme në Treg janë:

- Refuzimi i aksesit në tregjet e shumicës (terminimit);
- Mbajtja e Pjesëve ekzistuese të tregut;
- Mbajtja e çmimeve ekzistuese të shumicës/pakicës;
- Kufizimi ofertës(ose vonesat teknike dhe ekonomike për përditësimin e rrjeteve.

Përcaktimi i Fuqisë së Ndjeshme në Treg është dhënë në nenin 33 të ligjit 9918/2008, i ndryshuar, ku citohet:

Një sipërmarrës vlerësohet me fuqi të ndjeshme në treg nëse, i vetëm, apo së bashku me të tjerë, zotëron një pozitë të tillë ekonomike, që i mundëson një zgjerim të ndjeshëm, pavarësisht nga konkurrentët, klientët apo përdoruesit fundorë.

Ky përkufizimi është pothuajse i njëjtë me përkufizimin e Direktivës Kuadër të KE 2002, neni 14⁶ (EC 2002 Framework Directive).

Neni 33 i Ligjit përcakton gjithashtu kriteret kryesore që duhet merren në konsideratë për analizën për FNT, duke bërë një ndarje për rastet kur në treg dyshohet për një sipërmarrës me FNT, që do të thotë dominancë individuale, dhe për raste kur dyshohet për më shumë se një sipërmarrës me FNT apo dominancë të bashkuar.

Për të bërë vlerësimin e sipërmarrësve me fuqi të ndjeshme në treg, AKEP-i bazohet, ndërmjet të tjerave, në kriteret e mëposhtme:

- a) në madhësinë e sipërmarrësit, madhësinë e sipërmarrësit në raport me tregun përkatës, si edhe me ndryshimet në kohë, në pozicionin relativ të tij, ndaj lojtarëve të tregut;
- b) në pengesat e larta për hyrje dhe zgjerimin e pritshëm, si rrjedhojë e konkurrencës së mundshme;
- c) në fuqinë kundërvepruese të blerësve;
- d) në zhvillimin e elasticitetit të kërkesës dhe ofertës;

⁶ ‘an undertaking shall be deemed to have significant market power if, either individually or jointly with others, it enjoys a position equivalent to dominance, that is to say a position of economic strength affording it the power to behave to an appreciable extent independently of competitors customers and ultimately consumers”

- e) në fazën e tregut përkatës;
- f) në përparësitë teknologjike;
- g) në përparësitë e rrjetit të shitjes dhe të shpërndarjes;
- h) në ekonomitë e shkallës, ekonomitë e sektorit dhe të dendësisë;
- i) në shkallën e integritit vertikal;
- j) në zhvillimin e produkteve të diferencuara;
- k) në aksesin në burimet financiare;
- l) në kontrollin mbi infrastrukturën, që nuk mund të zëvendësohet lehtësisht;
- m) në sjelljen e përgjithshme në treg, si tarifat, paketat e shërbimeve dhe të produktit.

Vendosja e masave rregullatore

32. Në përfundim të procesit të analizës së tregut përkatës, AKEP konkludon nëse në treg ka sipërmarrës të përcaktuar me FNT. Nëse një apo më shumë sipërmarrës është përcaktuar me FNT në tregun përkatës, atëherë AKEP sipas përcaktimeve të nenit 36 të ligjit 9918/2008, vendos, ndryshon, mban ose heq masat rregullatore të parashikuara në këtë nen.
33. **Në tregun përkatës të terminimit secili operator i rrjetit të shërbimeve celulare është me fuqi të ndjeshme në treg pasi është monopolist në ofrimin e terminimit të thirrjeve në rrjetin e vet, përfshirë terminimin e thirrjeve ndërkombëtare;**

Procedura e këshillimit publik

34. AKEP duke mirëkuptuar interpretimet dhe pretendimet e palëve që jo domosdoshmërisht përputhen plotësisht me analizën, gjetjet, konkluzionet dhe masat e propozuara në këtë draft dokument, mirëpret komentet e tyre brenda një periudhe dy mujore nga data e publikimit në faqen e Internetit të AKEP, për përfundimet në lidhje me FNT dhe detyrimet e propozuara nga AKEP për sipërmarrësit e shpallur me FNT.
35. Për efekt të transparencës, komentet e palëve të interesuara (përgjashtuar ato konfidenciale) do të publikohen nga AKEP, së bashku me dokumentin final të analizës së tregut dhe vendimet për FNT. Në çdo seksion ka pyetje për komente nga palët e interesuara, por palët mund të japin komente për çdo pjesë të këtij dokumenti.

Analizat e mëparshme në tregun e terminimit të thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare

36. Niveli i tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare ka qenë objekt rregullimi ex-ante nga AKEP (më parë ERT) që nga viti 2006. Rregullimi i këtyre tarifave nga AKEP deri në vitin 2010 është kryer duke përdorur nivelin mesatar të tarifave të terminimit në vendet e BE, dhe duke filluar nga viti 2010 deri në Mars 2014, ky rregullim është kryer bazuar në reduktimin e përshkallëzuar për orientimin në kosto drejt vlerës së nxjerrë nga modeli BU-LRAIC7 i ndërtuar në vitin 2010 nga AKEP me konsulencë ndërkombëtare. Modeli BULRAIC në vitin

⁷ Bottom-Up Long Run Average Incremental Cost (Model Poshtë-Lart i Kostos Mesatare Inkrementale Afatgjatë)

2010 tashmë referohet si LRIC+ ndërsa metoda e rekomanduar nga KE dhe e përdorur në shumicën e vendeve evropiane tashmë është Pure LRIC.

37. AKEP me Vendimin nr.1505, datë 10.02.2011, miratoi dokumentin për orientimin e tarifave të terminimit në kostot BULRAIC, duke përcaktuar një grafik për reduktimin e përshkallëzuar (glide path) të tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet e katër operatorëve celularë (tarifat për Plus ishin rekomanduese, pasi Plus nuk kishte status me FNT në kohën e vendim-marrjes). Vendimet 1506-1508, përcaktuan tarifat e terminimit të thirrjeve në mënyrë individuale për Telekom Albania, Vodafone Albania dhe Albtelecom.
38. Në dokumentin e Analizes së tregut celular, miratuar më 4.07.2012, dhe me vendimet përkatëse të FNT, AKEP ka miratuar nivelin e tarifave të terminimit të katër operatorëve celularë deri në vitin 2015 apo deri në një vendim-marrje tjetër. Tarifat e përcaktuara me vendimet 2118-2122, datë 4.07.2012 ishin të njëjta me Vendimet 1505-1508, duke konfirmuar reduktimin e përshkallëzuar të vendosur në Shkurt 2011, me disa ndryshime për operatorin Plus Communication.
39. Sipas vendimeve të mësipërme tarifat e terminimit të Telekom Albania, Vodafone dhe Albtelecom janë reduktuar dhe më 1.09.2013 kanë arritur nivelin e koston 4.57 lek/minutë, ndërsa për Plus me vendimet e dates 4.07.2012 u vendos qe tarifa e terminimit te arrijë nivelin 4.57 lek/minutë më 1.09.2015.
40. AKEP me vendimet nr.2431-2435, date 13.03.2014, vendosi qe tarifat e terminimit te kater operatoreve te reduktoheshin gradualisht duke filluar nga 1.04.2014 per te arritur ne nivelin 1.48 lek/minute ne 1.01.2016, e cila eshte sa vlera mesatare e tarifave te terminimit ne vendet Evropiane qe kane aplikuar LRIC te paster ne vitin 2013.
41. Duke filluar nga Prill 2014 AKEP ka përdorur sërish metodën benchmark për rregullimin e tarifave MTR, si benchmark është përdorur vlera mesatare e tarifave te terminimit ne vendet Evropiane qe kane aplikuar modelin e kostove LRIC te pastër, sipas rekomandimit të vitit 2009 të KE. Edhe në proceset e këshillimit publik në Dhjetor 2016 dhe Shkurt 2018, AKEP vendosi qe MTR të rregullohen sipas kësaj metode duke propozuar glide path përkatëse.
42. Bazuar në gjetjet e analizes se tregut 2014, AKEP me Vendimet nr.2522-2526, datë 06.11.2014, përcaktoi që tarifa 1.48 lek/minutë të fillonte të aplikohet që prej datës 1.12.2014 për Vodafone, Telekom Albania dhe Albtelecom, ndërsa tarifa e terminimit në rrjetin Plus të qëndronte në vlerën 6.52 lek/minutë deri në një vendim tjetër të AKEP.
43. Bazuar në procesin e shqyrtimit të ankimeve administrative të katër operatoreve celularë për vendimet e datës 6.11.2014, AKEP me Vendimin nr.2542, datë 13.03.2015, ndryshoi tarifen e terminimit në rrjetin Plus (të përcaktuar me vendimet e datës 6.11.2014), duke përcaktuar një glidepath (reduktim të përshkallëzuar) në mënyrë që tarifa e terminimit në rrjetin Plus të arrinte nivelin 1.48 lek/minutë më datë 1.01.2016. Reduktimi u përcaktua të kryhej me dy faza të ndërmjetme që fillonin me 1.04.2015 dhe 1.07.2015.
44. AKEP në vijim të Vendimeve për monitorim të situates ne treg, bazuar në vlerësimin e rrethanave konkrete në treg, me VKD nr.2664, datë 14.01.2016, njoftoi operatorët për një pezullim 90 ditor në lidhje me fillimin e aplikimit të simetrisë me datë 1.01.2016.

45. AKEP me Vendim nr.2676, datë 14.04.2016, miratoi mbylljen e procesit te filluar me VKD 2664 dhe miratimin e rezultateve, duke vendosur datën 1 Prill 2016 si datë për vendosjen e simetrisë së MTR-ve për të gjithë operatorët.
46. AKEP nëpërmjet Vendimit Nr.2699, datë 01.12.2016, miratoi nxjerrjen në këshillim publik të dokumentit “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare– Këshillim Publik*”. Periudha e këshillimit publik të dokumentit të analizës së tregut ishte 7-12.2016 -7.02.2017. Në lidhje me FNT në treg, AKEP në dokumentin e nxjerrë në këshillim publik propozoi që të katër sipërmarrësit e rrjeteve celulare të vijojnë të percaktohen me statusin e FNT për terminimin e thirrjeve në secilin prej rrjeteve te tyre.
47. Ne lidhje me masat rregulluese AKEP propozoi që operatorët celulare të vijojnë zbatimin e masave rregulluese të percaktuara nga analiza e mëparshme e tregut celular, transparenca, mos-diskriminimi, përfshirë detyrimin e mos-diskriminimit në tarifatat e thirrjeve on-net/off-net, detyrimi për akses dhe interkoneksion, si dhe detyrimin për kontrollin dhe rregullimin e tarifave të terminimit të thirrjeve të katër operatoreve celulare.
48. Në lidhje me masën rregulluese të kontrollit të tarifave të terminimit, në dokumentin e analizës së tregut të nxjerre në këshillim publik AKEP ka sqaruar se do të zhvillojë një proces të veçantë këshillimi publik, në përputhje me percaktimet e nenit 57 e në vijim të Ligjit 9918, për të percaktuar metodën e kontrollit të tarifave të sipërmarrësve me FNT në këto tregje përkatës.
49. Në përputhje me sqarimin e cituar, Këshilli Drejtues i AKEP me Vendimin nr. 2700, datë 22.12.2016, miratoi nxjerrjen në këshillim publik të dokumentit “*Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT ne tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik*”, për të percaktuar metodën e rregullimit të tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet përkatës dhe modalitetet e tjera të rregullimit të këtyre tarifave. Dokumenti u publikua ne faqen e Internetit te AKEP dhe keshillimi publik u krye ne periudhen 22.12.2016-7.02.2017.
50. Bazuar në kërkesën e Vodafone Albania, Këshilli Drejtues i AKEP në mbledhjen e datës 16.02.2017, vendosi për shtyrjen e periudhës së këshillimit publik të këtij dokumenti si dhe dokumentit “*Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare -Këshillim Publik*” për një afat maksimal jo më shumë se 60 ditë nga data 16.02.2017. Njoftimi për shtyrjen e afatit të këshillimit publik u publikua në faqen e Internetit të AKEP dhe i’u dërgua në rruge shkresore palëve kryesore të interesuara.
51. AKEP me shkresën Nr.1907/9 Prot., datë 8.05.2017, kërkoi që operatorët deri më 15.05.2017 të depozitonin pozicionin final të tyre për dy dokumentat e nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016 për analizën e tregut celular. AKEP me shkresën nr.2285 prot., datë 16.12.2017 i kërkoi operatorëve celularë Vodafone, Telekom Albania dhe Albtelecom që në vijim të përfundimit të procesit të konsolidimit të tregut celular (me delajen nga tregu të Plus Communication më 1.01.2018), brenda datës 15.01.2018, të depozitojnë komentet finale në lidhje me dy dokumentat e nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016.

52. Pas marrjes se komenteve, AKEP me vendimin Nr.11 datë 22.02.2018 miratoi dokumentin “Analizë e tregut të shërbimeve celulare: tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale celulare - Dokumenti Përfundimtar” dhe me Vendimet nr.12, 13 dhe 14, datë 22.02.2018 vendosi:
- “Përcaktimin e sipërmarrësit Vodafone Albania Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Vodafone Albania dhe vendosjen e masave rregulluese”;
 - “Përcaktimin e sipërmarrësit Telekom Albania Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Telekom Albania dhe vendosjen e masave rregulluese”;
 - “Përcaktimin e sipërmarrësit Altelecom Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Altelecom dhe vendosjen e masave rregulluese”.
53. Në lidhje me masën rregulluese të rregullimit të MTR, AKEP bazuar në ndryshimet e ndodhura në treg⁸, ndryshimet në MTR benchmark në vendet e BEREC si dhe bazuar në komentet finale të operatorëve të dërguara në Janar 2018, përgatiti një version të ri të dokumentit për rregullimin e MTR për këshillim publik me palët e interesuara.
54. AKEP me Vendimin nr.15, datë 22.02.2018, miratoi nxjerrjen në këshillim publik të dokumentit “Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare – Këshillim Publik”. Periudha e konsultimit publik ishte 26.02.2018 – 29.03.2018.
55. AKEP me Vendimin nr.70 datë 1.10.2018 vendosi miratimin e Dokumentit: “Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare - Dokumenti Përfundimtar”.
56. Me vendimet Nr. 71, 72, 73 të datës 1.10.2018 Këshilli Drejtues i AKEP miratoi reduktimin e përshkallëzuar të tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetete celulare (MTR) simetrike për të tre MNO-te me FNT për thirrjet kombëtare në periudhën 2018-2020. MTR në nivelin e 1.22 lek/min duke filluar nga data 01.12.2018 dhe në nivelin 1.11 lekë/min nga data 01.12.2019 - deri në një vendim tjetër të AKEP, miratimi i këtyre tarifave është bazuara në nivelin benchmark të MTR mesatare të vendeve të BEREC që kanë aplikuar modelin e koston Pure LRIC deri në 2016 dhe Korrik 2017 respektivisht.
57. Gjatë analizave të tregut të shërbimeve të telefonisë së lëvizshme në vitin 2018, tregu i terminimit të thirrjeve ndërkombëtare u trajtua si treg i ndarë nga ai i terminimit të thirrjeve kombëtare. Terminimi i thirrjeve ndërkombëtare ishte pjesë e dokumentit “Analizë e Tregut Celular: Tregu me Shumicë i Aksesit dhe Origjinimit; Tregjet me Shumicë të Terminimit të Thirrjeve Ndërkombëtare dhe Tregu me Pakicë i Shërbimeve Celulare”.
58. Këshilli Drejtues i AKEP me vendimin Nr.78, datë 01.10.2018, miratoi dokumentin “Analizë e Tregut Celular: Tregu me Shumicë i Aksesit dhe Origjinimit; Tregjet me Shumicë të

⁸ Dalja e Plus Communication nga tregu

Terminimit të Thirrjeve Ndërkombëtare dhe Tregu me Pakicë i Shërbimeve Celulare – Dokument Përfundimtar”, mbi bazën e të cilit miratoi vendimin Nr.79, datë 1.10.2018 ku përcaktoi sipërmarrësin Vodafone Albania Sh.a me Fuqi te Ndjeshme në: (i) tregun me shumicë të aksesit dhe origjinimit, (ii) tregun me shumicë të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare dhe (iii) tregun me pakicë të shërbimeve celulare dhe masat përkatëse rregullatore, dhe me vendimet Nr.80 dhe Nr.81 datë 01.10.2018 përkatësisht përcaktoi sipërmarrësin Albtelecom Sh.a dhe sipërmarrësin Telekom Albania Sh.a me Fuqi te Ndjeshme në (i) tregun me shumicë të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare si dhe masat përkatëse rregullatore.

59. Të tre sipërmarrësit Vodafone Albania, Telekom Albania dhe Albtelecom u shpallën me FNT në tregun me shumicë të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare, dhe u vendosën masat përkatëse rregullatore për Detyrimin e mosdiskriminimit dhe Detyrimin e transparencës.
60. AKEP me vendim nr.89 datë 15.11.2018, miratoi shfuqizimin e Vendimit Nr.78, datë 01.10.2018, të Këshillit Drejtues të AKEP, “Për Miratimin e Dokumentit: *“Analizë e Tregut Celular: Tregu me Shumicë i Aksesit dhe Origjinimit; Tregjet me Shumicë të Terminimit të Thirrjeve Ndërkombëtare dhe Tregu me Pakicë i Shërbimeve Celulare – Dokument Përfundimtar”* dhe përkatësisht shfuqizimin e Vendimeve të Këshillit Drejtues nr.79, nr.80, nr.81 dhe nr.82, datë 01.10.2018, të cilat kanë dalë mbështetur në VKD nr. nr.78, datë 01.10.2018 të Këshillit Drejtues të AKEP. Në këtë vendim AKEP vendosi nisjen e procedurës për rikryerjen e analizës për tregjet përkatëse, si dhe të tregjeve të tjera në përputhje me legjislacionin në fuqi, duke garantuar harmonizim dhe përputhshmëri me legjislacionin e Komisionit Evropian. AKEP do të bashkëpunojë ngushtësisht me strukturat e Komisionit Evropian për të përfituar ekspertizën dhe kontributin e ofruar prej tyre në këtë proces.

2. Praktika e BEREC për rregullimin e tarifave të terminimit në rrjetet celulare (Benchmark)

61. Ky kapitull përmban informacion mbi dokumentet e KE dhe BEREC që kanë lidhje me tarifat e terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare. Në seksionin e parë përshkruhen elementet kryesore të rekomandimeve të KE për tarifat e terminimit, ndërsa seksionet e tjera përmbajnë informacion në lidhje me tarifat e terminimit në vendet e BE dhe BEREC dhe krahasime të këtyre tarifave me tarifat e terminimit në Shqipëri.
62. Tarifat e terminimit në vendet e BE dhe BEREC në dokumentin *“Rregullimi i tarifave të sipërmarrësve me FNT në tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare– Dokument përfundimtar”*, të miratuar në Tetor 2018, janë përditësuar sipas dokumenteve më të fundit të publikuar nga BEREC, duke dhënë shënime/sqarimet përkatëse.

2.1 Rekomandimi i KE 2009/396/EC dhe propozimi i KE 2016 për rishikimin e kuadrit rregullator

63. Komisioni Europian, BEREC në dokumenta të ndryshme ndër vite në lidhje me rregullimin e tarifave të terminimit në rrjetet celulare, ka rekomanduar përdorimin e modeleve LRIC (BU, TD apo kombinim të tyre). Komisioni Europian në rekomandimin më të fundit për orientimin në kosto të tarifave të terminimit, *Rekomandimi i KE i datës 7 Maj 2009 mbi trajtimin rregullator të tarifave të terminimit në rrjetet fikse dhe celulare në BE (2009/396/EC)*, ka rekomanduar autoriteteve rregullatore, midis të tjerave:
- Përcaktimin e tarifave të terminimit bazuar në kostot e ofrimit nga një operator eficient. Kjo nënkupton gjithashtu që tarifat duhet të jenë simetrike. Për përcaktimin e shkallës minimale të eficensës për operatorët celularë rekomandohet të përdoret një operator me pjesë tregu 20%;
 - Vlerësimi i kostove efiente të bazohet në kostot korrente dhe përdorimin kostove afatgjate inkrementale me metodën BU, si metodologjia e duhur e kostove;
 - Rregullatorët mund të përdorin krahasimin e rezulateve të modelit BU me model TD, i cili përdor të dhëna të audituara për të përmirësuar konsistencën e rezultateve dhe mund të bëjnë rregullimet e nevojshme;
 - Si inkrement të përdoret shërbimi me shumicë i terminimit që i shitet operatorëve të tjerë dhe jo gjithë shërbimet si në rastin LRIC+;
 - Asimetri mund të përdoret në raste kur mund të demonstrohet se hyrësit e rinj kanë dizavantazh në raport me operatorët e tjerë.
 - Vendet që nuk kanë mundësi për aplikim modeli kostosh LRIC të pastër mund të përdorin metodën benchmark duke i'u referuar vlerave në vendet që kanë aplikuar modelin LRIC të pastër.
64. Zgjedhjet e dhëna nga KE në këtë rekomandim kanë ndikim në rezultatet e modeleve BULRIC të aplikuar më parë, dhe modeli i llogaritjes së kostove me zgjedhjet e përfshira në këtë rekomandim tashme njihet si LRIC i pastër (pure LRIC). Ky rekomandim është zbatuar gjerësisht tashmë në vendet e BE dhe njëkohësisht ka filluar implementimi edhe në disa vende të rajonit.

2.2 Propozimi i KE për rishikimin e kuadrit rregullator të komunikimeve elektronike

65. KE nëpërmjet dokumentit të datës 11.10.2018, DIRECTIVE (EU) 2018/1972 “*Directive of the European Parliament and of the Council establishing the European Electronic Communications Code*”, ka caktuar BEREC që të hartojë një set masash rregullatore dhe udhëzime në funksion të Kodit Europian të Komunikimeve Elektronike. Në lidhje me terminimin e thirrjeve në rrjetet celulare, KE ka propozuar ndër të tjera që:
- Në rastet kur autoriteti rregullator kombëtar për operatorët me FNT për terminimin e thirrjeve vendos masën e kontrollit të tarifës dhe orientimit në kosto, rregullatori duhet të përcaktojë tarifa maksimale simetrike për terminimin bazuar në kostot e një operator eficient;
 - KE do të përcaktojë një cmim tavan për terminimin e thirrjeve në rrjetet celulare, i cili nuk do të jetë më i madh se 1.23 eurocent/minutë;

- Metodologjia e kostove duhet të bazohet në kostot korrente dhe në modelin Bottom-Up duke përdorur kostot LRIC të lidhura me trafikun për ofrimin e shërbimit të terminimit palëve të tjera;
- KE, në bashkepunim me BEREC, do të përcaktojë specifikeme për modelin e kostove dhe metodologjia e kostove dhe çmimi tavan për terminimin do të rishikohen cdo 5 vjet nga Komisioni.

2.3 Niveli mesatar i tarifave të terminimit në vendet e BE dhe BEREC

66. Për sa i përket nivelit të tarifave mesatare të aplikuara në vendet e BE dhe BEREC, AKEP ka grumbulluar informacion duke i'u referuar burimeve të mëposhtëme:
- Të dhënat e publikuara nga BEREC për tarifën e terminimit në rrjetet celulare;
 - Të dhëna të publikuara nga BEREC dhe Cullen International në lidhje me metodën e rregullimit të MTR-ve.
67. AKEP në dokumentat e mëparshme për tarifën benchmark të terminimit në rrjetet celulare ka përdorur të dhëna të publikuara nga KE dhe nga BEREC. Të dhënat më të fundit të publikuara nga KE në lidhje me tarifën e terminimit në vendet e BE, përmbajnë tarifën e aplikuara në 28 vendet anëtare të BE në vitin 2014, dhe KE nuk ka publikuar më të dhëna për këtë tregues në faqen ëeb për axhendën digitale. Të dhëna më të përditesuara dhe detajuara për tarifën e terminimit në vendet e BE-së tashmë mund të gjenden në publikimet e BEREC dhe Cullen International, dhe AKEP në këtë dokument i referohet kryesisht këtyre burimeve për të dhënat në lidhje me tarifën e terminimit të aplikuara në vendet e BE dhe BEREC dhe metodave të përdorura për rregullimin e tyre.

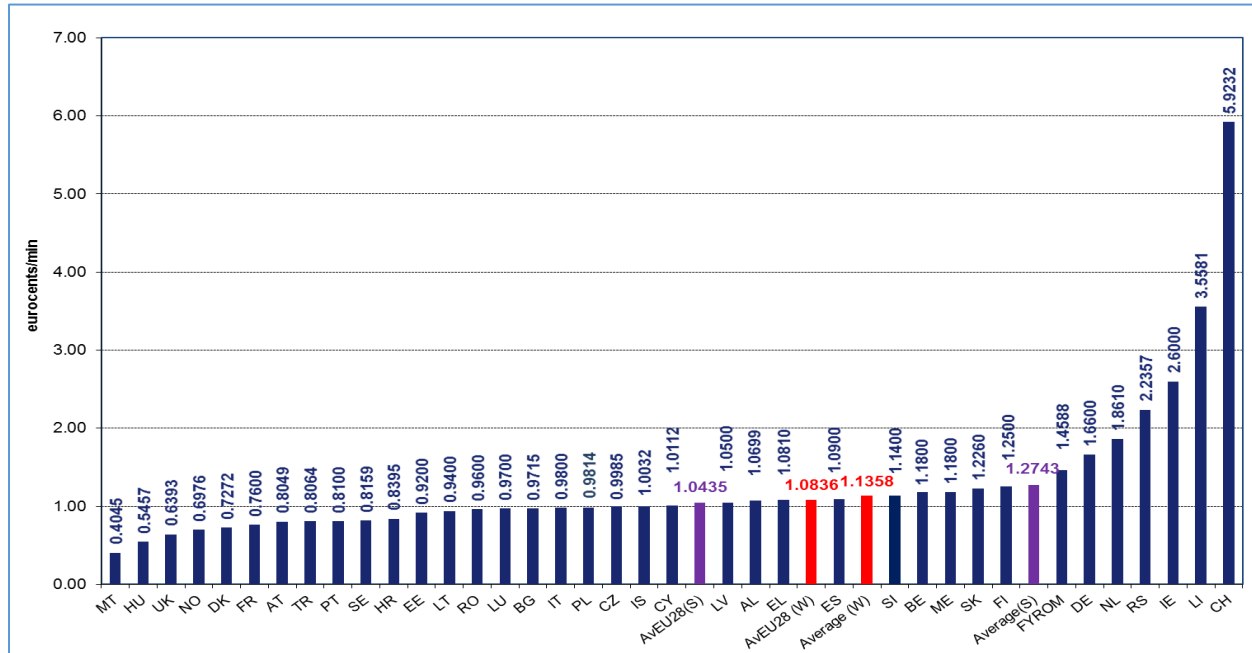
2.4 Tarifat mesatare të terminimit celular (MTR) në vendet e BE/BEREC

68. BEREC kryen publikime periodike të tarifave mesatare të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare të vendeve që bëjnë pjesë në BEREC. Në listën e vendeve që publikon BEREC aktualisht përfshihen 37 vende ku bëjnë pjesë 28 vendet anëtare të BE, vendet e zonës EEA dhe disa vende me statusin kandidat për anëtar në BE. Publikimet janë çdo gjashtë muaj dhe dokumenti i fundit i publikuar nga BEREC, i përket datës në 6 Dhjetor 2018, dokumenti *BoR (18) 218 "Termination rates at European level-July 2018" 6 December 2018*,⁹ i cili paraqet situatën e tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare (MTR) më 1 Korrik 2018. Dokumenti i BEREC përveç nivelit mesatar të tarifave të terminimit përmban informacion të detajuar edhe për tarifën e terminimit sipas operatorëve në çdo vend dhe metodën e aplikuar për rregullimin e tarifës së terminimit celular, përfshirë aplikimin e LRIC të pastër si dhe 'glide path' të parashikuar nga autoritetet rregullatore përkatëse.
69. Figura e mëposhtme paraqet tarifën mesatare të terminimit MTR në secilin prej vendeve të BEREC të aplikuara më 1 Korrik 2016, si dhe tarifën mesatare në nivel BE 28 dhe në të gjitha

⁹ https://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/8306-termination-rates-at-european-level-july-2018

vendet e BEREC (37 vende). Në këtë publikim për herë të parë përfshihet dhe Shqipëria¹⁰ si vend që aderohet në BEREC.

Figura 1: Tarifat MTR sipas vendeve të BEREC (Korrik 2016)

Burimi: BEREC, BoR (16) 218, Dhjetor 2016

70. Nga të dhenat vihet re se tarifatat MTR në vendet BEREC variojnë nga 0.4 eurocent në Maltë në 5.9 eurocent në Zvicër (vend që nuk bën rregullim ex-ante të MTR-ve). Tarifatat mesatare në vendet e BE dhe BEREC variojnë nga 1.04 eurocent/min, që është mesatarja e thjeshtë aritmetike në 28 vendet anëtare të BE (AveEU28(S)) deri në 1.27 eurocent/min që është mesatarja e thjeshtë aritmetike e 37 vendeve të BEREC (Average S). Tarifa e terminimit në Shqipëri është pak më e lartë se mesatarja e thjeshtë në vendet e BE, por më e ulët se tre mesataret e tjera të përlogarituar nga BEREC.

71. Figura e mëposhtme përmban një përditësim të informacionit mbi tarifatat benchmark të MTR në vendet e BE dhe BEREC deri në Korrik 2017 sipas dokumentit më të fundit të BEREC BoR (17) 227 "Termination rates at European level-July 2017" 7 December 2017¹¹.

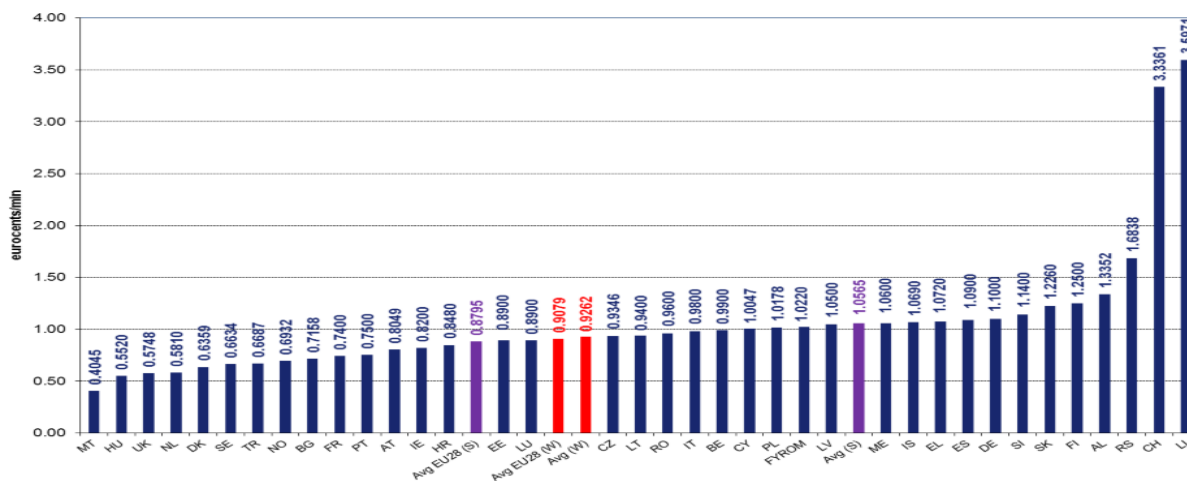
Figura 2: Tarifatat MTR sipas vendeve të BEREC (Korrik 2017)

¹⁰ Për Shqipërinë tarifa e terminimit më 1.07.2016 është raportuar në nivelin 1.48 lek/minutë për të katër operatorët sipas vendimeve të AKEP, me shënimin se tarifa e terminimit në rrjetin Plus Communication është objekt i Vendimeve të Gjykatave të RSH.

¹¹ http://www.berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/7524-termination-rates-at-european-level-july-2017

MTR per country – July 2017 (eurocents per minute of service)

Figure 2 MTRs

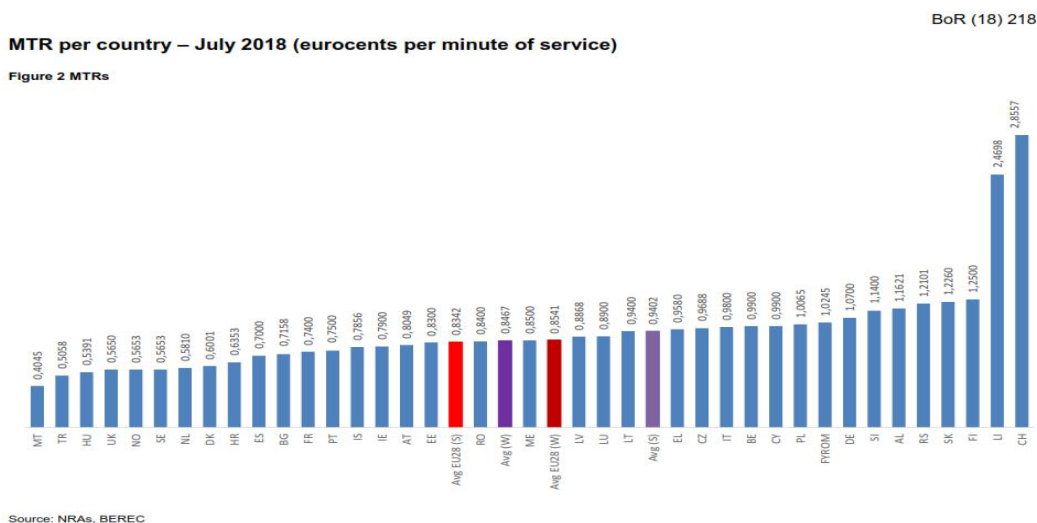
Source: NRAs, BEREC

Burimi: BEREC, BoR (17) 227, Dhjetor 2017

72. Bazuar në të dhënat e paraqitura në figurën sa më sipër, nga krahasimi me MTR të vitit 2016 vërehet se ka reduktim të MTR, konkretisht tarifa mesatare e ponderuar e vendeve të BE-së është reduktuar në 0.9079 eurocent për minutë, nga 1.0836 eurocent për minutë në vitin 2016. Gjithashtu, edhe mesatarja e ponderuar për të gjitha vendet e analizuar ka pësuar rënie, duke arritur nivelin 0.9262 eurocent për minutë në vitin 2017, nga 1.1358 eurocent që ishte në vitin 2016.

73. BEREC në Dhjetor 2018 ka publikuar të dhënat më të fundit për MTR në deri më Korrik 2018, të cilat janë dhënë në figurën e mëposhtme.

Figura 3: Tarifat MTR sipas vendeve te BEREC (KORRIK 2018)

Burimi: BEREC, BoR (18) 218 Dhjetor 2018

74. Sipas të dhënave të këtij dokumenti të BEREC tarifat MTR mesatare e ponderuar në vendet e BE/BEREC rezultojnë 0.8541 eurocent për minutë, (1.088 lek)¹² nga 0.9079 eurocent (1.22 lek) për minutë në vitin 2017 dhe mesatarja e ponderuar për të gjitha vendet në analizë (37 vende të BEREC) rezultojnë 0.8467 eurocent (1.078 lek) duke shënuar rënie me rreth 9% në krahasim me 0.9262 eurocent (1.245 lek) për minutë në vitin 2017.

2.5 Tarifa mesatare MTR e vendeve që kanë aplikuar LRIC të pastër

75. Në vijim të vendim-marrjeve të AKEP në Mars 2014 e në vijim për rregullimin e tarifave të terminimit në rrjetet celulare në Shqipëri bazuar në tarifat benchmark të vendeve të BE/Europiane që kanë aplikuar modelin BULRIC i paster (Pure BU-LRIC), në këtë seksion AKEP paraqet informacion të përditësuar në lidhje me aplikimin e këtij modeli dhe nga vendet anëtare të BEREC dhe vlerat përkatëse mesatare, që mund të perdoren si benchmark për rregullimin e MTR-ve në Shqipëri.

76. Tabela e mëposhtme paraqet vlerat e tarifave të terminimit në 37 vendet që raportojnë BEREC, më 1.07.2016-1.07.2017. Informacioni është marrë nga 2 raportet e BEREC të publikuar në Dhjetor 2016 dhe Dhjetor 2017.

Tabela 1: MTR dhe aplikimi i LRIC I PASTËR BEREC 2016-2018

Nr.	Shteti	Modeli (1.07.2018)	Tarifa e terminimit (eurocent/min)		
			1.07.2016-31.12.2016	1.07.2017-31.12.2017	1.01.2018-30.06.2018
1	AT	Pure BU-LRIC	0.8049	0.8049	0.8049
2	BE	Pure BU-LRIC	1.1800	0.9900	0.9900
3	BG	Pure BU-LRIC	0.9715	0.7158	0.7158
4	CZ	Pure BU-LRIC	0.9985	0.9346	0.9688
5	DK	Pure BU-LRIC	0.7272	0.6359	0.6001
6	EL	Pure BU-LRIC	1.0810	0.9820	0.9580
7	ES	Pure BU-LRIC	1.0900	1.0900	0.7000
8	FR	Pure BU-LRIC	0.7600	0.7400	0.7400
9	HR	Pure BU-LRIC	0.8395	0.6326	0.6353
10	HU	Pure BU-LRIC	0.5457	0.5520	0.5391
11	IT	Pure BU-LRIC	0.9800	0.9800	0.9800
12	LU	Pure BU-LRIC	0.9700	0.8900	0.8900
13	MT	Pure BU-LRIC	0.4045	0.4045	0.4045
14	NO	Pure BU-LRIC	0.6976	0.6932	0.5653
15	PL	Pure BU-LRIC	0.9814	1.0178	1.0065
16	PT	Pure BU-LRIC	0.8100	0.7500	0.7500
17	SE	Pure BU-LRIC	0.8159	0.6634	0.5653

¹² Kursi i këmbimit sipas dokumnetit të BEREC BoR (18) 2018, Dhjetor 2018: 1 Euro=127.35 Lek.

18	SI	Pure BU-LRIC	1.1400	1.1400	1.1400
19	SK	Pure BU-LRIC	1.2260	1.2260	1.2260
20	UK	Pure BU-LRIC	0.6393	0.5748	0.5650
21	IE*	Pure BU-LRIC	2.60/0.82	0.8200	0.7900
22	NL	Pure BU-LRIC	1.8610	0.5810	0.5810
23	DE	Pure BU-LRIC	1.6600	1.1000	1.0700
24	AL**	Benchmark BU-LRIC	1.0699	1.3352	1.1621
25	CY	Benchmark BU-LRIC	1.0112	0.9900	0.9900
26	EE	Benchmark BU-LRIC	0.9200	0.9200	0.8300
27	IS	Benchmark BU-LRIC	1.0032	1.0690	0.7856
28	LT	Benchmark BU-LRIC	0.9400	0.9400	0.9400
29	LV	Benchmark BU-LRIC	1.0500	1.0500	0.8868
30	RO	Benchmark BU-LRIC	0.9600	0.9600	0.8400
31	FI	other (FDC/FAC)	1.2500	1.2500	1.2500
32	CH	Not regulated	5.9232	3.3361	2.8557
33	MK	TD LRIC	1.4588	1.0220	1.0245
34	TR	BU LRAIC+	0.8064	0.6687	0.5058
35	LI	Benchmarking	3.5581	3.5971	2.4698
36	RS	Benchmarking	2.2357	1.6838	1.2101
37	ME	TD LRIC	1.1800	1.0600	0.8500
Mesatare		Eurocent	0.8838	0.8283	0.7907
Pure BU-LRIC		LEK	1.22	1.11	1.01

*Në Irlandë (IE) aplikimi i vlerës 0.82 eurocent sipas modelit Pure BULRIC ka filluar të aplikohet nga Shtatori 2016.

**Për MTR të Shqipërisë në 2 dokumentat e cituar të BEREC janë dhënë sqarimet e duhura.

Burimi: BEREC

77. Numri i vendeve që përdorin modelin e kostove “Pure LRIC” në dokumentin e fundit të BEREC rezulton 23 nga 24 që ishte në vitin 2017. Nga dokumentet e BEREC për vitet 2017 dhe 2018, vërehet se Rumania deri në vitin 2017 ka përdorur metodën PURE LRIC dhe gjatë vitit 2018 rezulton të ketë përdorur metodën Benchmarking.

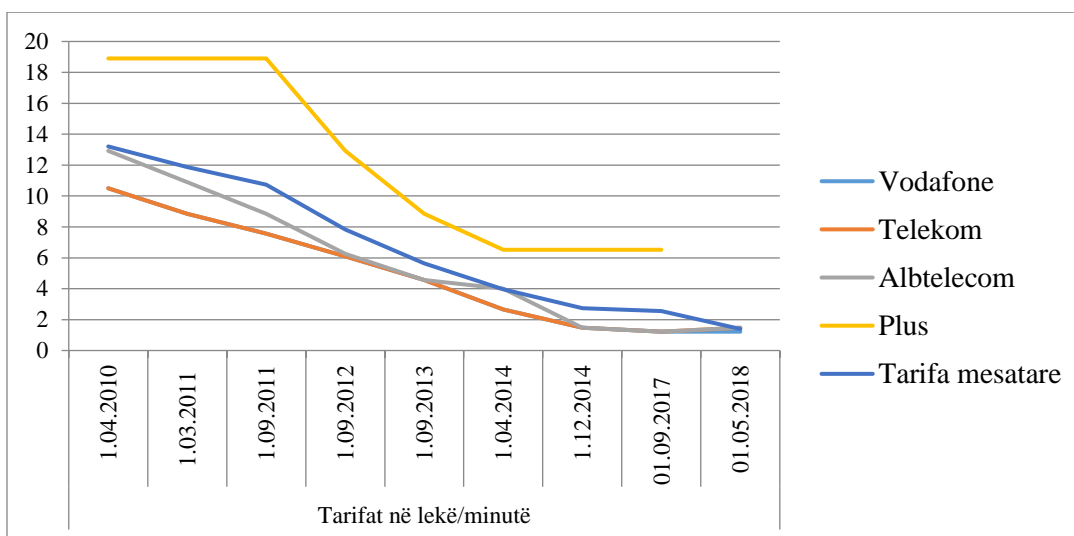
78. Tarifa mesatare e ketyre 23 vendeve për vitin 2018 është 0.7907 eurocent/minutë apo 1.01 lek/minutë (kursi i kembimit i perdorur 1 Euro=125.37 lek si edhe në raportin e BEREC). Sipas dokumentit më të BEREC për MTR në Korrik 2017, nga 37 vende 24 prej tyre kanë aplikuar modelin Pure LRIC dhe mesatarja e MTR të këtyre vendeve rezulton 1.11 lek/minutë.

79. Siç mund të vihet re edhe nga tabela, 7 vende (përfshirë Shqipërinë) rregullojnë tarifën e terminimit në rrjetet celulare duke përdorur tarifa benchmark nga vendet që kanë aplikuar modelin ‘Pure-BU-LRIC’. Tarifën e këtyre vendeve janë përcaktuar nga rregullatorët përkatëse në momente të ndryshme kohore duke përdorur informacionin e disponueshëm për aplikimin e modelit Pure BU-LRIC në vendet e tjera Evropiane/BE.

80. Në Shqipëri, AKEP ka përcaktuar vlerën 1.48 lek/minutë në vitin 2014 duke përdorur tarifën mesatare prej 1.0550 eurocent të 13 vendeve që kishin aplikuar modelin Pure BULRIC deri në fund të vitit 2013. Rregullimi më i fundit i bazuar në metoden ‘*benchmark pure BULRIC*’ është kryer në Islande, e cila ka përllogaritur vlerën benchmark prej 0.8813 eurocent/min në Gusht 2016 dhe kjo vlerë do aplikohet duke filluar nga Janari 2017. Vlera benchmark e përllogaritur nga Islanda është shumë afërt me mesataren e llogaritur nga AKEP në tabelën e mësipërme në eurocent, ndërsa është e njëjtë me vlerën e shprehur në Lek me dy shifra pas presjes dhjetore (1.22 lek sipas Kursit të Kembimit në Korrik 2016).

81. Tarifat e terminimit në rrjetet celulare në Shqipëri kanë ardhur duke u reduktuar në mënyrë të përshtatshme si rezultat i ndërhyrjes së AKEP, nga viti në vit, duke konvergjuar drejt një simetrie të plotë mes tre operatorëve. Në figurën e mëposhtme paraqitet grafiksht ecuria e tarifave të terminimit për operatorët celularë dhe mesatarja e tyre, nga viti 2010 e në vazhdim:

Figura 4: Ecuria e tarifave të MTR 2010 -2018

Burimi: AKEP

82. Nga grafiku vërehet që tarifat e terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale ka ardhur në ulje, duke pasur fillimisht një asimetri midis dy operatorëve më të vegjël (hyrës të rrinj në këtë treg) kundrejt operatorëve ekzistues Vodafone Albania dhe Telekom Albania (AMC), për të shkuar në simetri të plotë pas daljes së Plus nga tregu dhe vendimmarrjes së AKEP në Tetor 2018.

2.5 Përmbledhje e tarifave mesatare (benchmark)

83. Tabela e mëposhtëme paraqet një përmbledhje të tarifave mesatare benchmark të diskutuara se seksionet e meparshme. Kursi i këmbimit i përdorur për periudha të ndryshme i referohet kursit të këmbimit të publikuar nga BEREC në dokumentin përkatës.

Tabela 2: Vlerat mesatare të tarifave të terminimit celular (benchmark korrik 2016-korrik 2018)

	16-Korrik		17-Korrik		18-Korrik	
	Eurocent	LEK	Eurocent	LEK	Eurocent	LEK
Average BEREC (Pure LRIC)	0.8838	1.22	0.8283	1.11	0.7907	1.01
Average EU28(S)	1.0435	1.44	0.8795	1.18	0.8342	1.06
Average EU28 (Ë)	1.0836	1.50	0.9079	1.22	0.8541	1.09
Average BEREC 37(S)	1.1358	1.57	0.9262	1.24	0.9402	1.20
Average BEREC 37(Ë)	1.2743	1.76	1.0565	1.42	0.8467	1.08
Albania (AVG 3 MNO)	1.0699	1.48	1.1014	1.48	1.162152	1.48
Ndryshimi BEREC (Pure LRIC)/Albania	-17%	-17%	-25%	-25%	32%	32%

Burimi: Dokumentat e BEREC dhe llogaritje të DTMR.

Nga përditësimi i tarifave benchmark të MTR në Korrik 2018 rezulton se:

84. Tarifa mesatare e thjeshtë e 28 vendeve anëtare të BE në 1 Korrik 2018 ishte 1.06 lek/minutë, ndërsa tarifa mesatare e ponderuar ishte 1.09 lek/minutë. Këto vlera ishin 26-28% më të ulëta se niveli i MTR në Shqipëri deri në nëntor 2018 prej 1.48 lek/minute;
85. Tarifa mesatare e thjeshtë e 37 vendeve të BEREC (që përfshin edhe vende të rajonit dhe Shqipërinë) më 1 Korrik 2018 ishte 1.20 lek/minutë, ndërsa mesatarja e ponderuar 1.08 lek/minutë. Këto vlera janë respektivisht 19% dhe 40% më të ulëta se niveli prej 1.48 lek/minutë në Shqipëri deri në nëntor 2018;
86. Nga raporti i BEREC për Korrik 2018 nga 37 vende të BEREC, 23 vende kanë aplikuar modelin BU-LRIC të pastër, dhe 7 vende (përfshirë Shqipërinë) kanë aplikuar benchmark mbi tarifën e aplikuar në vendet me këtë model kostoje;
87. Tarifa mesatare e terminimit e 23 vendeve që kanë aplikuar modelin BU LRIC të pastër deri në Korrik 2018 ishte 0.7907 eurocent/minutë, apo 1.01 lek/minute krahasuar me 1.11 lek/minutë që ishte deri në fund të vitit 2017;
88. Tarifat mesatare në vendet e BE dhe BEREC në Korrik 2018 janë reduktuar me 5-20% në krahasim me Korrik 2017 (krahasimi në vlerat në eurocent) dhe këto tarifa mesatare (të shprehura në lek) në Korrik 2018 janë 31-40% më të ulëta se tarifa 1.48 lek/minutë që ishte deri në nëntor 2018 edhe për shkak të nënçmimit të euros ndaj monedhës vendase.

Tarifat e MTR kombëtare të miratuar nga AKEP në Tetor 2018

89. Në Tetor të vitit 2018, AKEP miratoi reduktimin e përshkallëzuar të tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetete celulare (MTR) simetrike për të tre MNO-te me FNT për thirrjet kombëtare në periudhën 2018-2020. MTR u përcaktua në nivelin e 1.22 lek/min duke filluar nga data

01.12.2018 dhe në nivelin 1.11 lekë/min nga data 01.12.2019 - deri në një vendim tjetër të AKEP, miratimi i këtyre tarifave është bazuara në nivelin benchmark të MTR mesatare të vendeve të BEREC që kanë aplikuar modelin e kostos Pure LRIC deri në 2016 dhe Korrik 2017 respektivisht.

90. Nëse marrim në konsideratë tarifat e miratuara nga AKEP në Tetor të vitit 2018 dhe i krahasojmë ato me tarifat e MTR të dokumentit të BEREC në Korrik 2018, vërehet se tarifat e reja të përshkallëzuara janë në nivel më të lartë (rreth 10%) se mesatarja e tarifave të vendeve të BEREC që përdorin modelin Pure BULRIC. Duhet të theksohet, se kursi i këmbimit të Lekut me Euron ka pasur një ndikim të konsiderueshëm në krahasimin e mesatares së vendeve të BE-së që përdorin Pure BULRIC me tarifën e aplikuar në Shqipëri.

2.6 Asimetria/Simetria e MTR ne vendet BE/BEREC

91. Rekomandimi i vitit 2009 të KE për tarifat e terminimit rekomandoi përdorimin metodës Pure BULRIC për tarifat e terminimit në rrjete celulare dhe fikse, përfshirë aplikimin e tarifave simetrike. Seksioni i mëparshëm evidentoi se përdorimi i modelit Pure BULRIC dhe benchmarkut sipas këtij modeli është rritur ndjeshëm, dhe tashme ato përdoren në 30 vende nga 37 vende të BEREC. Raportet e BEREC 2016-2017-2018 paraqesin gjithashtu informacion për nivelin e MTR-ve për secilin operator rrjeti celular dhe MVNO në vendet përkatëse, ku mund të evidentohet aplikimi ose jo i asimetrisë dhe niveli i saj. Nga ky informacion rezulton se nga 37 vende të BEREC në vitin 2018 vetëm në 2 vende (Zvicër dhe Turqi) aplikohet ende asimetri në tarifat e terminimit në rrjetet celulare, pasi deri në Korrik 2017 edhe Qipro¹³ ka aplikuar asimetri, por në vijim ka aplikuar simetri. Tabela e mëposhtme paraqet informacionin e publikuar nga BEREC si dhe nivelin e asimetrisë së perlllogaritur nga AKEP për këto dy vende.

Tabela 3: Vendet me tarifa terminimi asimetrike Korrik 2018

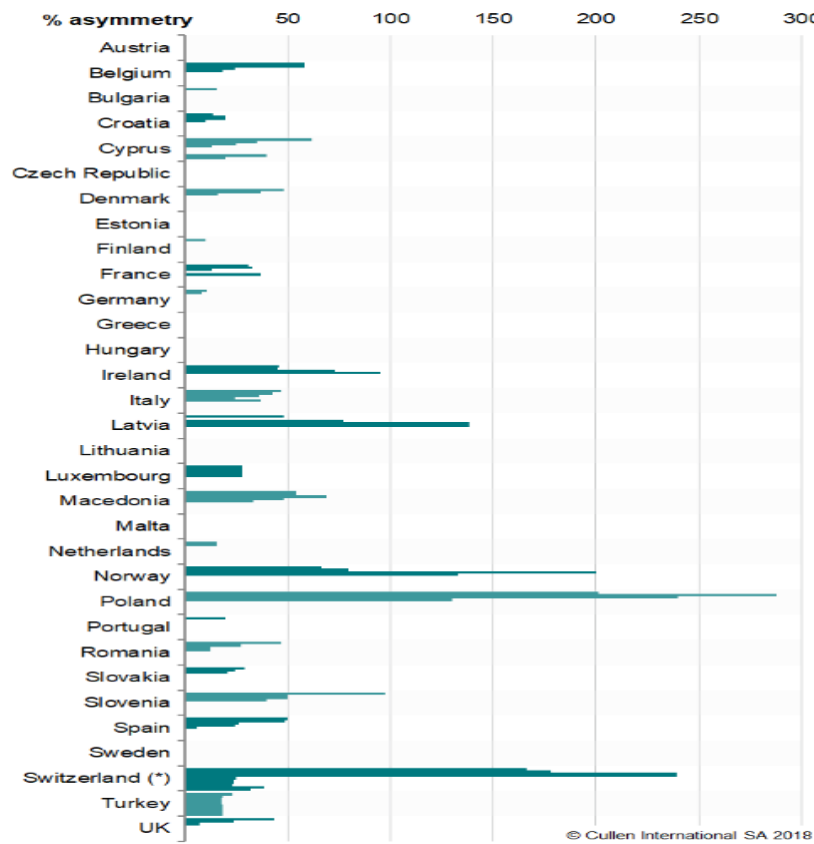
Shteti	Operatorët	Average effective prices (€cent)	Pajtimtarët	Numri total i pajtimtarëve	Market Share %	Niveli i Asimetrisë	
						Ne perqindje	Ne eurocent
CH	Swisscom	2,5123	5,380,000	9,452,123*	56.92%		
	Sunrise	3,3214	2,338,014		24.74%	32%	0.81
	Salt	3,3214	1,734,109		18.35%	32%	0.81
TR	Turkcell	0,4786	32,408,146	74,631,432	43,42%		
	Vodafone	0,4940	23,248,967		31,15%	3%	0.015
	Avea	0,5667	18,974,319		25,42%	18%	0.088

Burimi: BEREC dhe llogaritje të AKEP (*pjesët e tregut nga raporti BoR (17) 227).

¹³ Rregullatori i Qipros OCECPR's me Vendimin M2/2014 datë 25 Shtator, 2015 vendosi të aplikojë asimetri në favor të Primatel deri në Janar 2018, operator i cili ka filluar të ofrojë shërbimet mobile në vitin 2014. Tarifat e MTR për operatorët e tjerë MTN dhe CYTA kanë qenë simetrike që nga 1 Janari 2013.

92. Nga tabela vihet re se niveli i asimetrisë në këto dy vende varion nga 3% në Turqi në 32% në Zvicër, ndërsa niveli absolut i diferencës në tarifa varion nga 0.015 eurocent në Turqi në 0.81 eurocent në Zvicër.
93. Në Zvicër (CH) aplikohet asimetri prej 32% midis dy operatoreve më të vegjel dhe operatorit lider me rreth 57% pjesë tregu në pajtimtarë. Megjithatë, në Zvicër tarifatat MTR nuk janë objekt rregullimi ex-ante, ato rregullohen vetëm ex-post në rast të mos-marrveshjeve midis operatorëve. Niveli i tarifave MTR të Zvicres është disa herë më i lartë se në vendet e tjera europiane.
94. Në Turqi, aplikohet asimetri midis dy operatorëve më të vegjel dhe operatorit lider në nivel 3% dhe 18%. Kjo asimetri ka vite që aplikohet bazuar në vendimet e rregullatorit në vitin 2013. Niveli i asimetrise në vlerë absolute është shumë i ulët, 0.015 dhe 0.088 eurocent, për shkak se niveli i tarifave të terminimit të tre operatorëve është dukshëm më i ulët se niveli mesatar në vendet që aplikojnë Pure BULRIC.
95. Për sa i përket historikut më të gjatë të asimetrisë në vende të tjera, figura e mëposhtëme paraqet asimetrinë e aplikuar në MTR në vendet evropiane më 1 Janar në periudhën 2009-2018, nga ku mund të vihet re se përqindja e asimetrisë e aplikuar në 8 vende ka qenë edhe më e lartë se 50% (rekomandimi i ERG) madje në katër vende edhe 100% deri afërsisht 300%.

Figura 5: Asimetria e MTR në vendet evropiane 2009 - 2018

Burimi: Cullen International (2018)

96. Të dhënat e mësipërme tregojnë për një variacion të madh të asimetrisë së aplikuar në 2009-2018 dhe diskutimi për asimetrinë e MTR dhe lidhjen me pjesët e tregut apo faktorë të tjerë që ndikojnë në racionalitetin e vendosjes së asimetrisë/simetrisë së MTR rezulton se është specifik për çdo vend dhe varet nga një sërë faktorësh të cituar edhe nga ERG (sot BEREC) në dokumentin *ERG's Common Position on symmetry of fixed call termination rate and symmetry of mobile call termination rates, ERG (07) 83 final 080312*.
97. Në rekomandimin e Komisionit Evropian të vitit 2009 thuhet, që pas vitit 2012, Autoritetet Rregullatore Kombëtare duhet të vendosin tarifa simetrike për terminimin e thirrjeve për ofruesit e shërbimeve nga rrjetet fikse dhe ato mobile, duke u bazuar në modelet e kostove të një operatori eficient. Kosto këto të cilat duhet të llogariten duke përdorur metodën *bottom-up* 'PURE' LRIC.

3. Panoramë e përgjithshme e tregut të shërbimeve celulare

3.1 Ofruesit e shërbimeve celulare në Shqipëri

98. Bazuar në Ligjin 9918 "Për komunikimet elektronike në RSH", sipërmarrësit që ofrojnë rrjete dhe shërbimeve celulare janë të regjistruar së pari në Regjistrin e Autorizimeve të Përgjithshme për këto shërbime, dhe në rast të nevojës së përdorimit burimeve të fundme të rralla si frekuenca dhe numeracion për të ofruar këto shërbime, pajisen me autorizim individual për këto burime të fundme, sipas procedurave ligjore dhe nën-ligjore.
99. Në sektorin e rrjeteve dhe shërbimeve celulare aktualisht ushtrojnë veprimtarinë e tyre si sipërmarrës ofrues të shërbimeve/rrjeteve celulare:
- Telekom Albania sh.a (më parë Albanian Mobile Communications sh.a);
 - Vodafone Albania sh.a;
 - Albtelecom sh.a;

Telekom Albania

100. Operatori Albanian Mobile Communications (AMC) është licencuar si operator publik kombëtar i telefonisë celulare në vitin 1996 dhe ka funksionuar si kompani shtetërore deri në Shtator të vitit 2000, kur u krye privatizimi i 85 për qind të aksioneve¹⁴, pjesë e cila u ble nga Cosmote Group¹⁵, operatori celular në Greqi, e cila është vetë pjesë e grupit OTE, operatorit incumbent në Greqi. Ministria e Ekonomisë Tregtisë dhe Energjetikës zotëroi rreth 12.6% të aksioneve të Telekom Albania Sh.a, deri në vitin 2008, kur u krye dhe shitja e kësaj pjese Cosmote Group. Afersisht 2.4% të aksioneve zotëroheshin nga aksionerë të vegjël (punonjës

¹⁴ Kontrata e shitjes së aksioneve të Telekom Albania, është ratifikuar në Kuvendin e Republikës së Shqipërisë me Ligjin nr. 8660, date 18.09.2000.

¹⁵ Me shkresën nr. prot 508/2 të datës 13.2.2019 Telekom Albania ka njoftuar AKEP mbi transferimin e kontrollit të 99.757 % të aksioneve të zotëruara nga Cosmote Mobile Telecommunications S.A te shoqëria Albania Telecom Invest AD.

të AMC në kohën e privatizimit) të cilat më pas janë blerë nga Cosmote Group. Deutsche Telekom është aksionari më i madh i OTE. Në Korrik 2015, Albanian Mobile Communications ndryshoi emrin në Telekom Albania.

101. *Me shkresën nr. prot 508/2 të datës 13.2.2019 Telekom Albania ka njoftuar AKEP mbi transferimin e kontrollit të 99.757 % të aksioneve të zotëruara nga Cosmote Mobile Telecommunications S.A te shoqëria Albania Telecom Invest AD.*

Vodafone Albania

102. Operatori Vodafone Albania është licencuar si operatori i dytë kombëtar i shërbimit celular në Shqipëri më 9 Qershor 2001. Aksioneret e Vodafone Albania janë Vodafone Europe B.V¹⁶. dhe Vodafone Panafon International Holding B.V, te cilët zotërojnë secili 50 përqind te aksioneve. Në 3 Gusht 2001 Vodafone Albania filloi ofrimin e shërbimeve të saj GSM në Shqipëri.

Albtelecom

103. Operatori Albtelecom është licencuar si operatori i tretë kombëtar i shërbimit celular në Shqipëri me 1 Mars 2004. Licensa i është dhënë Albtelecom si pjesë e paketës së privatizimit të kësaj kompanie, proces i cili përfundoi në vitin 2007. Operatori Eagle Mobile filloi ofrimin e shërbimeve celulare në Mars 2008 nën emrin Eagle Mobile sh.a ka funksionuar si kompani me vete me 100% pronësi të Albtelecom sh.a deri me 31.01.2013, duke u përthithur më pas nga Albtelecom sh.a.¹⁷ Pas bashkimit të dy kompanive shërbimet celulare ofrohen nga Albtelecom sh.a. Albtelecom sh.a ka si aksioner kryesor Cetel¹⁸ Telekom Iletisim Sanayi Ve Ticaret me 76% të aksioneve.

104. *Struktura e tregut ishte me 4 sipërmarrës deri më datë 31 dhjetor 2017. Operatori Plus Communication (më parë Mobile 4 Al) ishte operatori i katërt celular, të cilit i'u akordua autorizimi individual nga AKEP me date 26.06.2009. Autorizimi individual iu dha konsorciumit të përfaqësuar nga Postë Telekomunikacioni i Kosovës (PTK) në bazë të Ligjit nr.10118, date 23.04.2009 “Për dhënien e së drejtës së përdorimit, për 15 vjet, në brezin e frekuencave E-GSM dhe GSM 1800, bashkimit të ofertuesve, përfaqësuar nga Postë Telekomunikacioni i Kosovës Sh.a., sipas procedurës “Tender i hapur ndërkombëtar”, i datës 20.02.2009”. Plus Communication filloi ofrimin e shërbimeve të telefonisë së lëvizshme në fund të muajit Nëntor 2010.*

105. *Nga data 1 janar 2018 sipërmarrësi **Plus Communication** nuk ka ofruar shërbime të telefonisë celulare dhe brezi i frekuencave të tij i është shpërndarë dy sipërmarrësve Vodafone dhe Telekom Albania sipas marrëveshjeve mes tyre dhe miratimeve të Autoritetit të Konkurrencës dhe AKEP.*

¹⁶ Sipas informacionit të marrë në qkr.gov.al në datën 26/02/2019

¹⁷ Përthithja e Eagle Mobile sh.a nga Albtelecom sh.a. sipas legjislacionit në fuqi është miratuar paraprakisht nga Autoriteti i Konkurrencës dhe AKEP me VKD nr. .2270, datë 13.02.2013, ka miratuar kalimin e të gjitha të drejtave dhe detyrimeve të caktuara me pare Eagle Mobile sh.a. tek sipermarresi Albtelecom sh.a.

¹⁸ Sipas informacionit të marrë në www.qkr.gov.al në datën 26/02/2019

106. Me shkresën nr. 38 Prot, datë 11.1.2018, drejtuar AKEP (nr. 99 Prot i AKEP, datë 12.1.2018) dhe ne vijim te procedurave ne zbatim te vendimeve te KD nr. 21 dhe 22 te datës 01.12.2017, Plus Communication sh.a. ka kërkuar mbylljen e ofrimit shërbimeve dhe rrjeteve dhe çregjistrimin nga regjistri i sipërmarrësve të rrjeteve /shërbimeve të komunikimeve elektronike.

3.2 Analiza e zhvillimeve të shërbimeve celulare

107. Tabela e mëposhtme paraqet disa tregues kryesorë të volumit të shërbimeve celulare për vitet 2013-2017 dhe normën e ndryshimit vjetor të tyre.

Tabela 4: Treguesit kryesorë të volumit të shërbimeve celulare 2014-2018¹⁹

Viti	2014	2015	2016	2017	2018	Ndryshimi 2018/2017
Numri i përdoruesve të telefonisë celulare:						
– sipas kartave SIM	4,928,784	4,777,885	5,280,990	5,558,492	4,143,603	-25.45%
– Përdorues aktivë	3,406,772	3,442,665	3,490,686	3,625,699	2,714,878	-25.12%
Numri përdoruesve me akses broadband 3G/4G:						
– Totali	1,576,877	2,049,072	2,739,550	3,345,045	2,657,015	-20.57%
– Përdorues aktivë	907,975	1,297,281	1,686,354	2,030,978	1,809,996	-10.88%
Thirrje telefonike dalëse të përdoruesve celularë (minuta)	7,301,024,035	7,381,147,348	6,793,769,155	6,619,674,715	6,019,006,073	-9.07%
Thirrje hyrëse kombëtare (minuta)	596,861,301	1,388,340,601	2,522,840,417	2,893,847,082	2,525,099,112	-12.74%
Thirrje hyrëse ndërkombëtare (minuta)	464,550,758	420,253,147	300,227,063	168,753,020	165,037,402	-2.20%
Numri mesazheve SMS të dërguara nga përdoruesit	1,826,346,190	1,598,702,865	1,610,322,977	1,400,142,526	1,212,559,068	-13.40%
Volumi total i të dhënave të transmetuara në rrjete celulare (GB)	6,269,940	12,740,073	26,753,639	45,901,117	60,051,808	30.83%

Burimi: Të dhëna të dërguara nga operatorët, përpunimi AKEP

108. Nga të dhënat e tabelës vihet re se në ndryshim nga viti 2017, treguesit e paraqitur në tabelën sa më sipër kanë shënuar rënie të theksuar, përjashtim bën vetëm treguesi i volumit të të dhënave (Data GB) i cili gjatë vitit 2018 është rritur me rreth 31 % krahasur me vitin 2017. Numri i përdoruesve aktivë të broadbandit për gjatë vitit 2018 ka shënuar rënie, por ky numër është më i lartë se ai i viteve 2016, apo 2015, në kontrast me rënien e numrit të përdoruesve aktiv të shërbimeve broadband, sic u theksua edhe sa më sipër, treguesi i volumit të të dhënave ka shënuar rritje me rreth 31%. Rënien më të madhe e kanë shënuar treguesit e përdorimit të kartave SIM dhe përdoruesit aktivë mobile, me më shumë se 25% respektivisht. Rënien e numrit të pajtimtarëve për këto dy tregues e kanë Vodafone Albania dhe Telekom Albania, përkatësisht me rreth 26% dhe 19% për përdoruesit aktivë dhe 24% dhe 20% për pajtimtarët me kartë SIM.

109. Fenomen që vërehet edhe nga vitet e kaluara është rritja e vazhdueshme e përdorimit të të dhënave Data, rritje e cila ka ndikuar në uljen e numrit të SMS dhe minutave të komunikimit Voice, si rezultat i përdorimit në masë të aplikacioneve (Whatsapp, Viber, Messenger, Skype,

¹⁹ Saktësuar pas shkresës së ardhura nga sipërmarrësi Vodafone Albania referencë LEA/016/EK të datës 22.02.2018

etj). Komunikimi nëpërmjet këtyre aplikacioneve ka ardhur gjithnjë në rritje edhe për shkak të përmirësimit të shërbimeve të ofruara nga rrjetet 4G dhe 4G+ të cilët mundësojnë transmetim me cilësi më të mirë si të mesazëve ashtu edhe të thirrjeve nëpërmjet këtyre aplikacioneve.

Struktura e përdoruesve të shërbimeve mobile

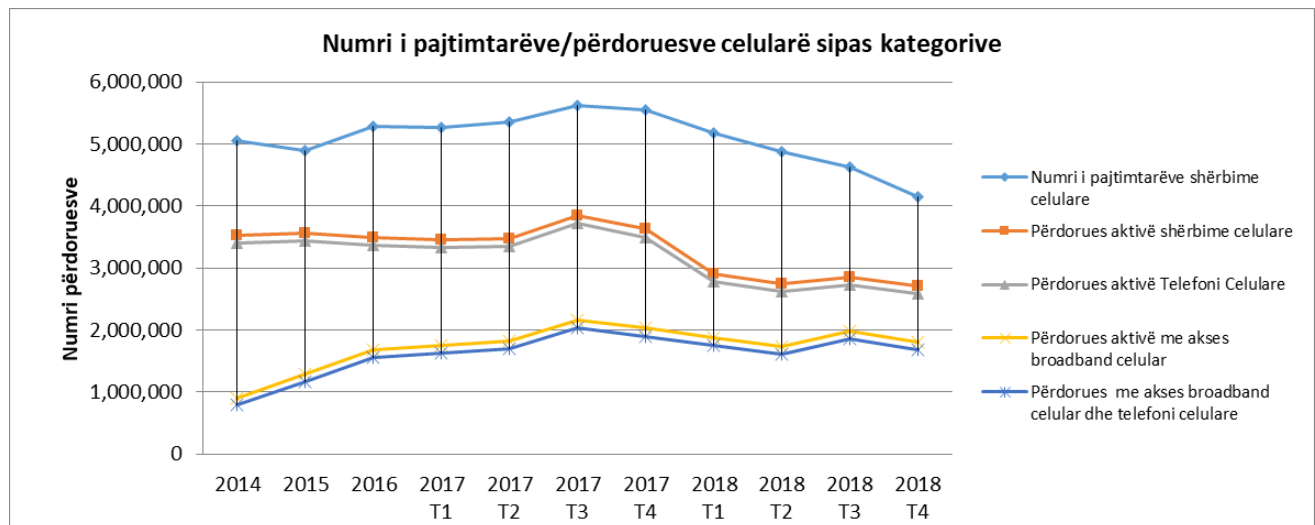
110. AKEP në publikimet e viteve të fundit ka raportuar numrin e përdoruesve celularë sipas dy mënyrave.

- Numri i përdoruesve sipas kartave ‘SIM’, i referohet numrit të kartave SIM që janë aktive²⁰ në rrjet celular në fund të periudhës së raportimit;
- Numri i përdoruesve aktivë, i referohet përdorues të kartave SIM që kanë përdorur shërbime celulare në 3 muajt e fundit;

111. Në referenca të tjera në këtë dokument, AKEP i referohet kryesisht numrit të përdoruesve celularë sipas “përdoruesve aktive”, por ndërkohë në disa raste jepen edhe tregues bazuar në numrin e përdoruesve celularë sipas kartave ‘SIM’.

112. Numri i pajtimtarëve të shërbimeve celulare sipas kartave SIM (përshirë kartat e dedikuara për të dhëna) në fund të vitit 2018 ishte rreth 4.1 milion që përbën rritje me rreth 25% në krahasim me të njëjtën periudhë të vitit 2017. Ndërkohë numri i përdoruesve aktivë (përdorim në 3 muajt e fundit të vitit) të telefonisë celulare në vitin 2018 arriti në rreth 2.7 milionë që përbën një rritje me rreth 25% krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2017.

Figura 6: Numri i përdoruesve celularë aktivë, karta SIM dhe broadband 2014-2018

Burimi: Përlogaritje të stafit të AKEP bazuar në të dhënat periodike të raportuara nga operatorët

113. Nga të dhënat e ecurisë së numrit të përdoruesve celularë sipas viteve dhe tremujorëve të vitit 2017-2018 të paraqitura në figurën e mësipërme vërehet ndër të tjera se ndërsa numri i

²⁰Secili operator ka politikën e veta se kur një kartë SIM (me parapagim) është aktive (që mund të kryejë komunikim) në varësi të kohës së rimbushjes apo përdorimit të fundit të saj.

përdoruesve të shërbimeve celulare ka shënuar rritje deri në tremujorin e katërt të vitit 2017, duke u ndjekur nga një rënie e theksuar gjatë gjithë tremujorëve të vitit 2018, të njëjtin trend rënës ka ndjekur edhe numri i përdoruesve aktivë të këtyre shërbimeve rënie e cila arrin deri në 25% në vitin 2018, krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit 2017.

114. Nga të dhënat e mësipërme, vërehet se treguesit për përdoruesit aktivë të shërbimeve celulare broadband kanë qenë në trend rritës për periudhën 2014 deri në tremujorin e tretë të vitit 2017, për tu ndjekur nga një rënie e lehtë gjatë tremujorit të fundit të këtij viti, ndryshimi i këtyre treguesve në terma vjetorë për periudhën 2017 – 2018 ka qenë rreth 11% rënie për përdoruesit aktivë me akses broadband celular dhe rreth 11% rënie për përdoruesit aktivë me akses broadband celular dhe telefoni celular.
115. Lidhur me rënien e pjesëve të tregut për këto dy tregues u është kërkuar informacion sqarues sipërmarrësve që kanë pasur rënie, mbi bazën e të cilës sipërmarrësit kanë sqaruar se kjo rënie ka ardhur si rezultat i disa faktorëve:
- i. ndryshimit të politikës së zbatuar nga sipërmarrësit në lidhje me jetëgjatësinë e kartave SIM për numrat me parapagesë duke shkurtuar periudhën gjatë të cilës një numër mund të qëndrojë aktiv në rrjet pa kryer rimbushje;
 - ii. ndryshimi i politikave të kompanive për sa i përket fushatave promovionale për ofrimin e numrave falas, duke dekurajuar përdoruesit që të përdorin karta SIM për një kohë të shkurtër;
 - iii. reduktimi i numrit të kartave nga ana e përdoruesve që mbanin dy ose më shumë SIM.
116. Ndryshimet e mësipërme kanë bërë që treguesit statistikorë të raportuar të paraqesin më me vërtetësi volumin e numrave që realisht përdorin rrjetin për komunikimet elektronike mobile. Proporcioni i përdoruesve aktivë ndaj kartave SIM aktive në 2018 ishte rreth 66% në krahasim me 64% në vitin 2017. Ky proporcion varjon nga 69% për Albtelecom, 61% për Vodafone Albania dhe 70% për Telekom Albania. Në fund të vitit 2018 numri i përdoruesve me parapagim përbënte 90% të numrit total të përdoruesve aktivë celularë, duke pësuar rënie me rreth 1% nga viti 2017.

Tabela 5: *Struktura e përdoruesve celularë kontratë/parapagim (2017-2018)*

		Telekom Albania	Vodafone	Albtelecom	Plus	Total
		Kontratë/parapagim	Kontratë/parapagim	Kontratë/parapagim	Kontratë/parapagim	Kontratë/parapagim
Perdorues Aktivë	2017	10%/90%	5%/95%	15%/85%	6%/94%	9%/91%
	2018	12%/88%	7%/93%	18%/82%	N/A	10%/90%

Burimi: Përlllogaritje të stafit të AKEP bazuar në të dhënat periodike të raportuara nga operatorët

117. Ndryshimi i strukturës së përdoruesve celularë vlerësohet të ketë ardhur nga politikat tarifore të operatorëve celularë, si edhe uljes së konsiderueshme që ka pësuar numri i përdoruesve aktiv me parapagim (paragrafi më sipër). Prezenca e ofertave tarifore shumë atraktive për përdoruesit me parapagim si dhe eliminimi i grupeve të mbyllura për përdoruesit me kontratë kanë ndikuar në reduktimin e peshës së përdoruesve me parapagim/kontratë.

Përdorimi mesatar mujor i shërbimeve celulare

118. Në vijim është dhënë një tabelë me të dhëna për përdorimin mesatar mujor të thirrjeve telefonike dhe mesazheve SMS për përdorues celularë në 2010 deri në 2018, sipas treguesit të përdoruesve aktiv. Përdorimi mesatar mujor për përdorues është llogaritur sipas thirrjeve dalëse (thirrje që gjenerohen nga një përdorues) dhe thirrjeve hyrëse (thirrjet e marra nga një përdorues), të matura në minuta. Njëkohësisht tabela përmban dhe përdorimin mesatar mujor për SMS-të dalëse, si dhe për përdorues aktivë broadband për 2014-2018.

Tabela 6: Përdorimi mesatar mujor i thirrjeve telefonike celulare 2010-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Ndryshimi 2018/2017
Thirrje dalëse	152	156	172	182	166	155	158	2%
Thirrje të marra	168	167	168	171	169	156	161	3%
MOU	319	324	341	353	335	311	319	3%
SMS Dalese	35	39	43	39	39	33	31	-6%
Trafik Data (GB)	N/A	0.22	0.48	0.96	1.49	2.06	2.6	26%

Burimi: Të dhëna të dërguara nga operatorët në AKEP. Përpunimi AKEP

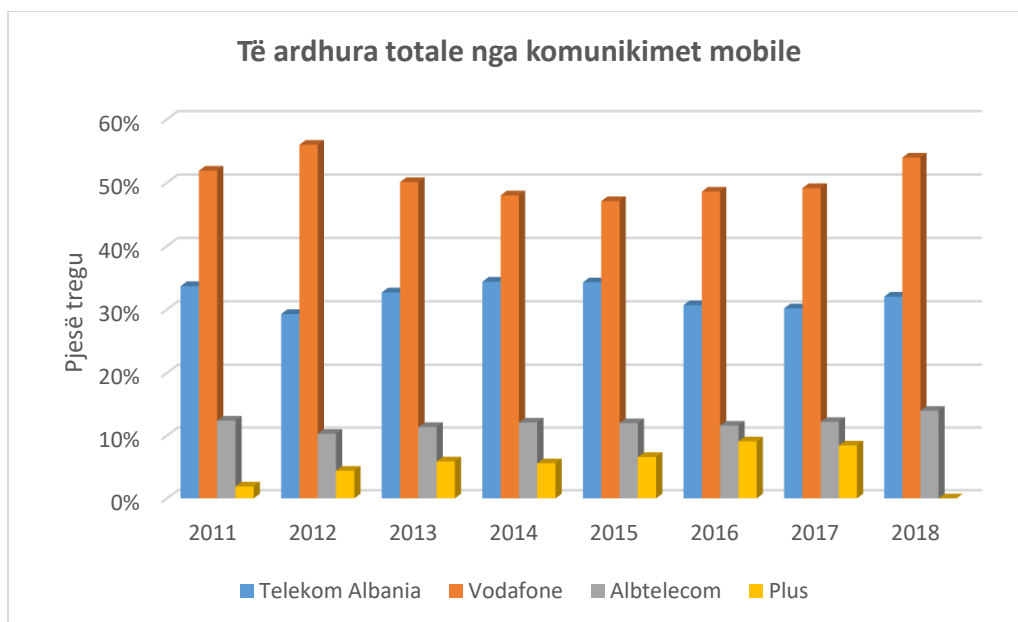
119. Gjatë vitit 2018, një përdorues celular aktiv (që ka kryer komunikim në 3 muajt e fundit) ka kryer mesatarisht 158 minuta thirrje dalëse, ka dërguar 31 mesazhe SMS në muaj dhe ka konsumuar rreth 2.6 GB në Internet broadband. Këto vlera përdorimi janë më të vogla nëse si numër përdoruesish celular i referohemi numrit total të përdoruesve sipas kartave SIM. Treguesit e përdorimit mesatar të thirrjeve janë me tendencë rritjeje shumë të vogla përgjatë vitit 2018 me 2-3% për thirrjet dhe rreth 26% për trafikun e të dhënave, ndërsa SMS kanë një tendencë rënie me 6%.

Të ardhurat totale nga komunikimet elektronike mobile

120. Të ardhurat totale të shërbimeve mobile për vitin 2018 janë rreth 26,848 milionë lekë, që përbën një rënie me rreth 10% nga viti 2017 vit në të cilin të ardhurat ishin rreth 29,740 milionë lekë, duhet theksuar se të ardhurat e të tre sipërmarrësve aktualë janë pothuajse në të njëjtin nivel sa ato të vitit 2017 për këta sipërmarrës, rënia e të ardhurave të vitit 2018 është përafërsisht sa të ardhurat e Plus Communication për vitin 2017 (sipërmarrës i larguar nga tregu me 31 Dhjetor 2017). Të ardhurat totale nga komunikimet elektronike mobile për vitet 2015 – 2016 janë përkatësisht rreth 33,070 milionë lekë dhe rreth 33,867 milionë. Siç vërehet, të ardhurat kanë shënuar rritje të lehtë gjatë vitit 2016, duke u shoqëruar me një rënie me rreth 12% gjatë vitit 2017. Ndër faktorët kryesorë që ka ndikuar në rënien e të ardhurave gjatë vitit 2017 - 2018 është rënia e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare.

Në vijim paraqiten pjesët e tregut të operatoreve celulare për treguesit kryesorë në periudhën 2011-2018.

Figura 7: Pjesët e tregut sipas të ardhurave totale nga komunikimet elektronike mobile

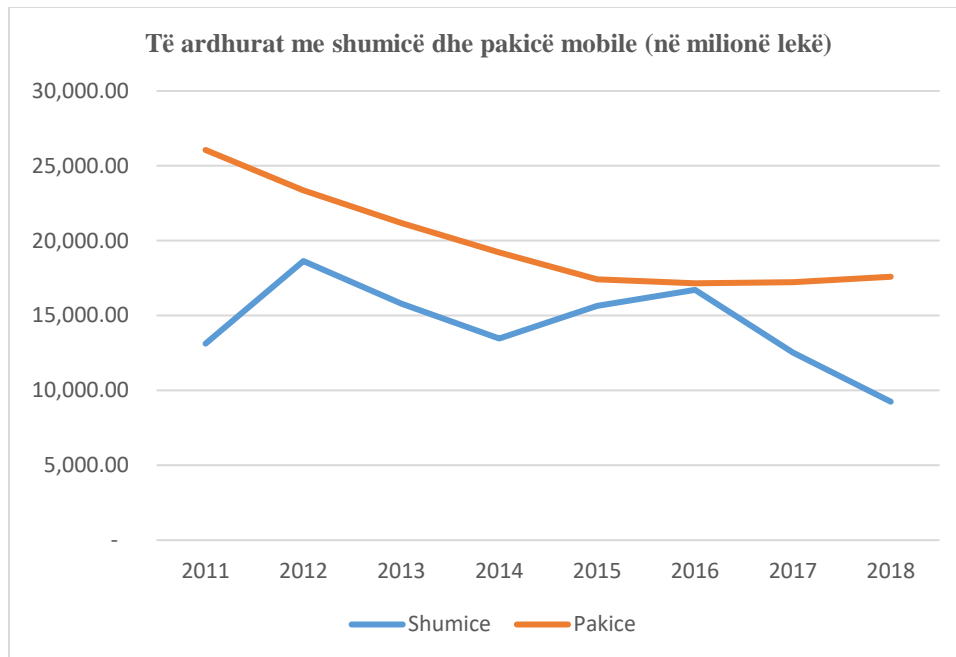
Burimi: Të dhëna të depozituara nga operatorët. Perpunimi AKEP

Të ardhurat sipas shërbimeve me shumicë dhe pakicë

121. Të ardhurat totale nga shërbimet me pakicë në rrjetet celulare në vitin 2017 arritën në 17.2 miliard lek që përbën një rritje të vogël me 0.4%. Telekom Albania, Altelecom dhe Plus Communication, kanë shënuar rritje me 11%, 9% dhe 16% respektivisht, ndërsa Vodafone Albania ka shënuar rënie të të ardhurave me pakicë me 8%.

122. Rënia më e madhe e të ardhurave të operatorëve celularë ka ndodhur në të ardhurat e shërbimeve me shumicë, ku të katër operatorët kanë shënuar rënie të ndjeshme. Tkurrja e ndjeshme e të ardhurave me shumicë ka ardhur kryesisht për shkak të rënies së madhe të trafikut hyrës ndërkombëtar (rreth XX%) dhe rrjedhimisht të të ardhurave nga terminimi i këtyre thirrjeve , duke ndikuar negativisht edhe në nivelet dhe normat e fitimit të operatorëve celularë, për shkak të peshës së lartë të këtyre të ardhurave në të ardhurat totale dhe fitimet e kompanive celulare.

Figura 8: Të ardhurat nga Shërbimet me pakicë dhe shumicë të rrjeteve celulare 2010-2018

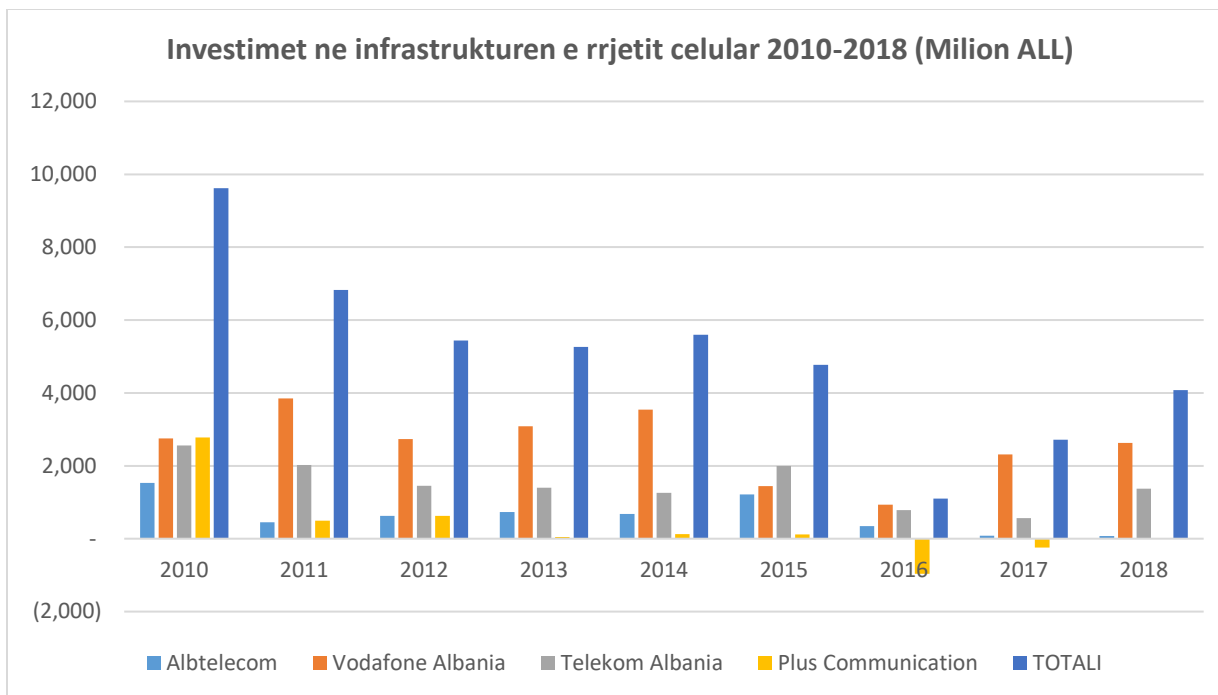
Burimi: Të dhënat e operatorëve të deklaruar në AKEP. Përpunimi DTMRR.

Siç vërehet në grafikun sa më sipër të ardhurat nga shërbimet e ofruara me shumicë kanë pësuar rënie të theksuar gjatë viteve 2017 dhe 2018, duke arritur nivelin më të ulët që nga viti 2011, ndërkohë gjatë vitit 2018, në krahasim me vitet 2015-2017, ka pasur një ritje të lehtë të të ardhurave nga shërbimet e ofruara me pakicë.

Investimet

123.Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e investimeve të katër sipërmarrësve në infrastrukturë të rrjeteve celulare (nuk përfshihen shpenzimet për licenca/autorizime) në periudhën 2010-2017.

Figura 9: Ecuria e Investimeve të sipërmarrësve në rrjete celulare (2010-2018)

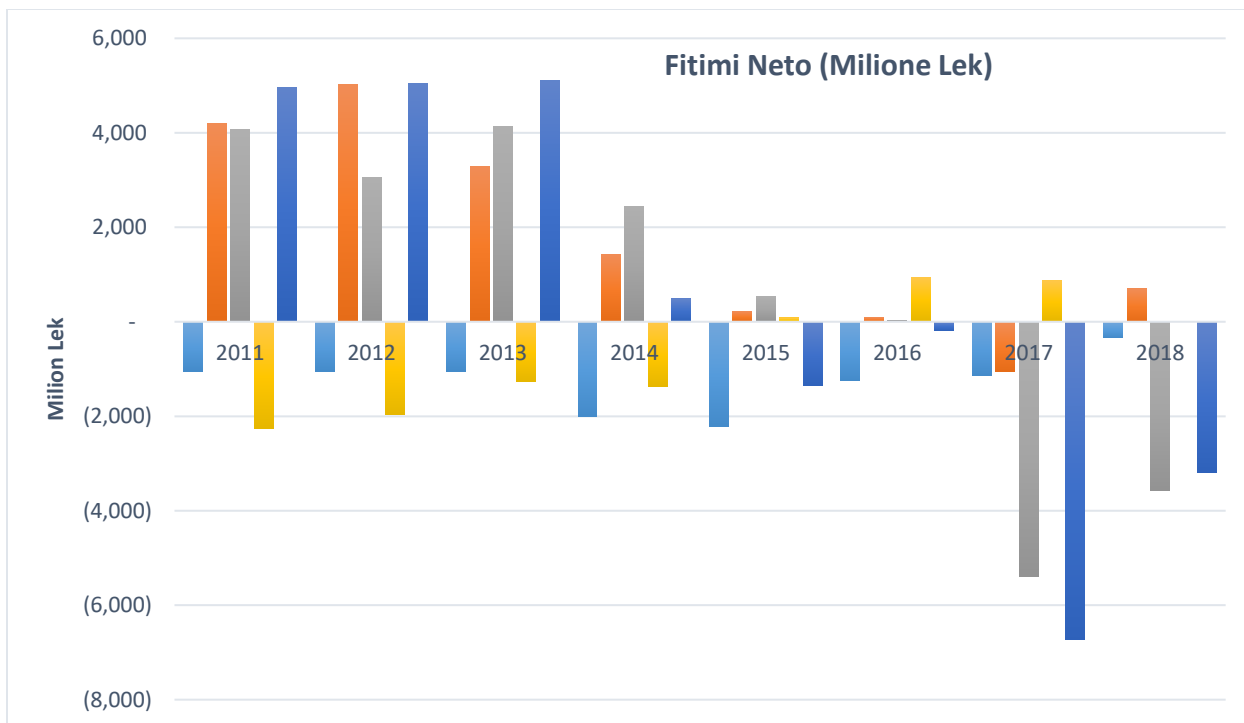

Burimi: Të dhënat e operatorëve të deklaruar në AKEP. Përpunimi DTMRR.

124. Gjatë vitit 2018 vërehet një rritje e investimeve në krahasim me vitin 2017, rritje e cila është ndikuar nga rritja e investimeve të Telekom Albania (rreth 800 milionë lekë) dhe Vodafone (rreth 320 milionë lekë), ndërkohë që Albtelcom i ka pasur investimet në të njëtin nivel si viti 2017 rreth 80 milionë Lek në total për secilin vit. Ecuria e investimeve në rrjete celulare tregon se në dy 2016-2017 ka pasur një rënie të ndjeshme të investimeve, e ndikuar edhe nga dizinvestimet e Plus (shitja e aseteve). Duke hequr efektin e Plus rezultojnë se investimet e tre operatorëve në infrastrukturë rrjeti celular u reduktuan me rreth 2.6 miliard lek në 2016 dhe u rritën me 892 milion lek në 2017.

Fitimet neto të operatorëve mobile

Figura 10: Fitimet neto të operatorëve mobile 2011 - 2018

Burimi: Të dhënat e operatorëve të deklaruar në AKEP. Përpunimi AKEP.

125. Nga të dhënat e depozituara nga operatorët për vitin 2018, vërehet se vetëm Vodafone Albania ka shënuar fitim neto pozitiv në rreth 700 milionë lek, nga rreth 1 miliardë humbje që kishte gjatë vitit 2017, ndërkohë të dy operatorët e tjerë edhe gjatë vitit 2018 kanë rezultuar me humbje, ku humbjen më të madhe e shënon Telekom Albania rreth 3,940 milionë lekë, nga 5,401 milionë lekë që ishte gjatë vitit 2017, ndërsa Altelecom e ka reduktuar humbjen në rreth 330 milionë lekë gjatë vitit 2018 nga rreth 1,139 milionë lekë në vitin 2017. Fitimet në norma të ulëta dhe negative, ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme mundësinë e operatorëve për të rritur investimet dhe për të përmirësuar teknologjitë në funksion të rritjes së cilësisë së shërbimit për konsumatorët fundorë.

Treguesit e ARPU dhe ARPM

126. Treguesit e ARPU (Average Revenue Per User / E ardhura Mesatare Për Përdorues) dhe ARPM (Average revenue Per Minute / e Ardhura Mesatare Për Minutë) masin të ardhurat mesatare të operatorëve për përdorues dhe për minutë, por që njëkohësisht mund të interpretohen si shpenzime mesatare të përdoruesve celularë, dhe për këtë arsye përdoren edhe si tregues agregate të ecurisë së tarifave të shërbimeve celulare. Në prezencë të përdorimit të lartë të paketave/ofertave dhe shportave të integruara të shërbimeve me sasi të mëdha shërbimesh të përfshira në pagesat fikse, për përdorues me parapagim dhe me kontratë, ARPM dhe ARPU janë tregues të mirë të tarifave dhe shpenzimeve mesatare efektive që paguajnë realisht përdoruesit celularë.

127. ARPM matet si raporti i të ardhurave nga shërbimet me pakicë me numrin mesatar të përdoruesve gjatë periudhës përkatëse dhe përdoret si përafrues i çmimit që një përdorues celular paguan mesatarisht për një minutë thirrje telefonike. ARPU e matet si raporti i të

ardhurave nga shërbimet me pakicë të operatorëve me numrin mesatar të përdoruesve (aktivë) gjatë një viti dhe tregon sa lekë shpenzon mesatarisht një përdorues celular për shërbime celulare në vit apo në muaj.

Vlerat e këtyre treguesve për periudhën 2010-2018 janë dhënë në tabelën e mëposhtme:

Tabela 7: Ecuria e ARPM dhe ARPU 2010-2018

Vitet	ARPM (Leke/Minutë)	ARPU (Leke/përdorues)	ARPM Ndryshimi vjetor (%)	ARPU Ndryshimi vjetor (%)
2010	6.49	8,594	N/A	N/A
2011	5.35	8,319	-18%	-3%
2012	3.92	7,132	-27%	-14%
2013	3.13	5,863	-20%	-18%
2014	2.63	5,447	-16%	-7%
2015	2.36	5,125	-10%	-6%
2016	2.53	4,750	7%	-8%
2017	2.60	5,091	3%	7%
2018	2.89	6,482	11%	27%

Shënim: Vlerat janë pa TVSH

128. Nga tabela e mësipërme vërehet se vlera e ARPM ka tendencë ulje nga viti 2010 deri në vitin 2015, dhe në vitet 2016-2018 ky tregues ka shfaqur tendencë rritëse. Në vitin 2018 një përdorues celular ka paguar mesatarisht rreth 3.47 lekë/minutë (me TVSH) dhe në bazë vjetore një përdorues aktiv ka paguar rreth 7,778 lekë (me TVSH) ose rreth 27% më shumë se në vitin 2017.
129. Nga ana tjetër vlerat e ARPU kanë njohur vetëm rënie nga viti 2010 deri në vitin 2016, duke shënuar vlerën 4710 lekë/minutë, dhe gjatë vitit 2017, ky tregues është rikthyer në trendin rritës, duke arritur në vlerën 5,091 Lekë/përdorues ose rreth 7 % më e lartë se viti 2016 . E thënë ndryshe për vitin 2017 një përdorues ka shpenzuar mesatarisht 509.1 lekë/muaj (me TVSH) për shërbime celulare.
130. Niveli i këtyre treguesve në Shqipëri është shumë më i ulët se niveli mesatar në vendet e BE dhe ndër më të ulët në rajon. ARPU në vitin 2017 në Shqipëri ishte 38²¹ euro/vit, që është 23% më e ulët se Rumania me nivelin më të ulët në BE²² me 46.8 euro. Niveli mesatar i ARPU në BE në 2016 ishte rreth 163 euro apo rreth 4.4herë më e lartë se ARPU e Shqipërisë në 2016, gjithashtu rreth 4.7 herë më e madhe edhe se ARPU e Shqipërisë në vitin 2016. ARPM për Shqipërinë ishte në nivelin rreth 1.84 eurocent në 2016 dhe rreth 1.94 eurocent në 2017. Të dhënat më të fundit për ARPM e vendeve të BE janë të disponueshme për vitin 2011 dhe

²¹ Me kurs te mesatarizuar per vitin 2017 (1 Euro = 134 Lekw).

²² Average Revenue per User (ARPU) in the Retail Mobile Market 2015 (Digital-Agenda-Data.EU)

krahasimi tregon se ARPM ka tendencë të ngjashme me ARPU, dhe raporti i ARPM së Shqipërisë me mesataren e BE është i ngjashëm me atë të ARPU.

Pjesët e tregut

131. Pjesët e tregut të operatorëve celularë për treguesit kryesorë në periudhën 2011 – 2018²³ së bashku me indeksin HHI²⁴ të përqëndrimit janë dhënë në tabelën e mëposhtme.

Tabela 8: Pjesët e tregut të operatorëve celularë 2011-2018

		Telekom Albania	Vodafone	Albtelecom	Plus	HHI
Përdorues shërbime celulare (karta SIM përfshirë Broadband Data Card)	2011	37%	35%	21%	8%	3,052
	2012	33%	36%	25%	5%	3,085
	2013	39%	43%	13%	6%	3,525
	2014	40%	40%	14%	7%	3,399
	2015	34%	42%	16%	8%	3,222
	2016	32%	49%	14%	4%	3,691
	2017	32%	49%	14%	5%	3,676
	2018	34%	50%	15%	-	3,954
Përdorues Aktivë të shërbimeve celulare	2011	34%	48%	13%	6%	3,620
	2012	40%	42%	12%	6%	3,549
	2013	38%	45%	12%	6%	3,600
	2014	34%	46%	13%	8%	3,460
	2015	33%	47%	14%	6%	3,499
	2016	31%	51%	13%	5%	3,724
	2017	34%	48%	13%	6%	3,620
	2018	37%	47%	16%	-	3,842
Përdorues aktivë broadband (3G/4G)	2011	19%	81%	N/A	N/A	6,871
	2012	37%	63%	N/A	N/A	5,335
	2013	25%	52%	23%	N/A	3,831
	2014	25%	61%	15%	N/A	4,501
	2015	29%	55%	17%	N/A	4,082
	2016	27%	55%	14%	4%	3,944
	2017	30%	51%	14%	5%	3,708
	2018	37%	47%	16%	-	3,842
Thirrje dalje	2011	37%	51%	10%	2%	4,074
	2012	39%	50%	8%	3%	4,094

²³ Në lidhje me pjesët e tregut, mund të ekzistojë një mospërputhje e vogël ndërmjet shumës së përbërësve dhe totalit të paraqitur në tabela, për shkak të rrumbullakimeve.

²⁴ HHI (Herfindahl–Hirschman Index), i matur si shuma e katroreve të pjesëve të tregut të gjithë lojtareve të tregut. Tregjet me tregues përqëndrimi nën vlerën 1,500 i konsiderohen si tregje konkurrues, tregjet me tregues përqëndrimi HHI midis 1,500 – 2,500 konsiderohen si tregje me përqëndrim të moderuar, ndërsa tregjet me tregues 2,500 ose më shumë vlerësohen si tregje me përqëndrim të lartë (konkurrueshmëri e ulët).

	2013	39%	51%	7%	3%	4,180
	2014	34%	50%	11%	5%	3,797
	2015	32%	49%	13%	6%	3,642
	2016	34%	52%	11%	4%	3,940
	2017	34%	48%	11%	7%	3,646
	2018	35%	52%	13%	-	4,093
SMS dalëse						
	2011	27%	64%	8%	1%	4,890
	2012	20%	73%	6%	1%	5,766
	2013	21%	73%	5%	1%	5,796
	2014	19%	66%	5%	10%	4,898
	2015	18%	66%	8%	8%	4,787
	2016	21%	67%	9%	3%	4,988
	2017	25%	60%	10%	5%	4,325
	2018	27%	61%	12%	-	4,602
Trafiku të dhëna (Gbyte)						
	2011	23%	43%	26%	8%	3,099
	2012	27%	54%	14%	5%	3,857
	2013	21%	57%	17%	4%	4,063
	2014	16%	49%	30%	4%	3,632
	2015	18%	51%	29%	3%	3,727
	2016	21%	55%	22%	2%	3,937
	2017	24%	55%	18%	2%	3,970
	2018	26%	55%	19%	-	4,086
Të ardhura totale nga komunikimet						
	2011	34%	52%	12%	2%	3,987
	2012	29%	56%	10%	4%	4,120
	2013	33%	50%	11%	6%	3,744
	2014	34%	48%	12%	6%	3,665
	2015	34%	47%	12%	7%	3,582
	2016	31%	49%	12%	9%	3,522
	2017	30%	49%	12%	8%	3,549
	2018	32%	54%	14%	-	4,136
Të ardhura retail						
	2011	36%	49%	13%	2%	3,882
	2012	33%	50%	12%	5%	3,751
	2013	32%	52%	11%	6%	3,815
	2014	30%	53%	11%	5%	3,926
	2015	28%	54%	12%	5%	3,894
	2016	28%	56%	12%	5%	4,052
	2017	31%	51%	13%	5%	3,746
	2018	32%	54%	14%	-	4,136

Burimi: Të dhëna të dërguara nga operatorët në AKEP. Përpunimi DTMRR

132. Indeksi i HHI është në nivele mbi 3,200 për të gjithë treguesit e marrë në analizë, gjë e cila sipas përcaktimeve të këtij treguesi, tregon se ndodhemi në një treg me përqendrim shumë të lartë. Mbi bazën e indeksit HHI për treguesit e marrë në analizë, gjatë vitit 2016 ka pasur rritje të përqendrimit të tregut pasi është rritur indeksi i përqendrimit për pjesën më të madhe të treguesve të marrë në analizë, me përjashtim të përdoruesve aktivë të shërbimeve celulare, përdoruesve aktivë broadband dhe treguesit të të ardhurave totale, të cilët gjithashtu janë mbi normat 3,500 pikë.
133. Indeksi i HHI për treguesit e shërbimeve celulare dhe përdoruesve aktivë të këtyre shërbimeve ka pësuar rënie gjatë vitit 2017 në krahasim me vitin 2016, përkatësisht për përdoruesit e shërbimeve celulare rënia ka qenë 15 pikë, ndërsa për përdoruesit aktivë të këtyre shërbimeve 104 pikë, ndërsa gjatë vitit 2018 indeksi HHI për të dy këta tregues është përkeqësuar duke u rritur përkatësisht me 278 dhe 222 pikë. Gjithashtu edhe treguesit e përdoruesve aktivë broadband dhe thirrjeve dalëse gjatë vitit 2018 kanë pasur rritje përkatësisht 134 dhe 475 pikë. Rritje të indeksit HHI e ka pasur edhe treguesi i SMS-ve dalëse, me 277 pikë, megjithatë indeksi HHI për këtë tregues për vitin 2018 mbetet në nivelet më të larta në krahasim me treguesit e tjerë përkatësisht 4,602 pikë për shkak të pjesës shumë të madhe të tregut të Vodafone për këtë shërbim. Edhe indeksi HHI për trafikun e të dhënave (Gbyte) është rritur me 116 pikë.
134. Në ndryshim nga vitet e mëparshme, gjatë vitit 2018 të gjithë treguesit e marrë në analizë kanë shënuar vlera më të madha të HHI, e thënë ndryshe rritje e përqendrimit të tregut të komunikimeve elektronike mobile. Ndikim në përkeqësimin e këtyre treguesve, ka edhe dalja nga tregu e sipërmarrësit Plus Communication, duke bërë që në këtë treg tashmë të operojnë vetëm tre operatorë, nga katër deri në vitin 2017.

Tarifat për shërbimet e aksesit broadband celular

135. Shërbimi i aksesit broadband në Internet në rrjetet celulare mund të përfitohet nëpërmjet paketave të përbashkëta me shërbimet standarde telefonike ose nëpërmjet paketave të veçanta për të dhëna. Programet tarifore të katër operatorëve celularë tregojnë se shumica e paketave janë të integruara: telefoni/SMS dhe akses në Internet 3G/4G. Këto paketa janë të shumëllojshme dhe mund të blihen nga përdoruesit me parapagim për konsum ditor, javor apo mujor. Tarifat e këtyre paketave variojnë sipas afatit të vlefshmërisë dhe njësive të komunikimit dhe/ose aksesit në Internet të përfshira në pagesën fikse. Gjatë vitit 2018, Këshilli Drjetues i AKEP me anë të Vendimit Nr. 32, datë 24. 04. 2018 vendosi që kohëzgjatja e vlefshmërisë së paketave tarifore celulare standard bundle me parapagim të ndryshojë dhe nga 28 ditë të jetë mujore (30 ditë).
136. Nga ofertat/paketat tarifore të disponueshme nga operatorët celularë vihet re se përdoruesit me parapagim (që përbëjnë mbi 90% të përdoruesve të shërbimeve celulare në Shqipëri) gjatë vitit 2018 kanë pasur mundësinë e zgjedhjes për të përfituar aksesin në Internet celular së bashku me shërbime telefonike/apo si shërbime më vete duke filluar nga 60 lekë/ditë dhe 300/400 lekë/muaj, dhe me kapacitete download të mjaftueshme për akses broadband

funksional në Internet. Pavarësisht vonesave në fillimin e ofrimit të shërbimeve 3G/4G në Shqipëri (për shkak të vonesës në dhënien e të drejtave për brezat e frekuencave të nevojshme për rrjetet 3G/4G të pavarura nga MNO-të në Shqipëri), në vetëm disa vite përdorimi i këtyre shërbimeve ka njohur rritje të ndjeshme në përdorues dhe konsum të dhënash dhe tarifat janë shumë konkurruese dhe të përballueshme.

Pesha e thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare

137. Tabelat e mëposhtëme paraqesin peshën e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në totalin e thirrjeve të terminuara të operatorëve celularë ne vitet 2014-2018, peshën e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare në të ardhurat totale nga terminimi dhe peshën e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve kombëtare ne totalin e të ardhurave të operatorëve celularë (retail plus ëholesale) në vitet 2014-2017.

Tabela 9: Pesha e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në totalin e thirrjeve të terminuara të operatorëve celularë 2014-2018

	Telekom Albania	Vodafone Albania	Albtelecom	Plus	Total
2014	40%	51%	38%	16%	44%
2015	23%	29%	16%	11%	23%
2016	9%	14%	6%	4%	11%
2017	4%	8%	3%	2%	6%
2018	3%	10%	2%	0	6%

Tabela 10: Pesha e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare në totalin e të ardhurave nga terminimi 2014-2018

	Telekom Albania	Vodafone Albania	Albtelecom	Plus	Total
2014					
2015					
2016					
2017					
2018					

138. Nga tabelat e mësipërme për tre operatorët aktualisht aktive në treg vihet re se pesha e të ardhurave nga thirrjet hyrëse ndërkombëtare për vitin 2018 në totalin e të ardhurave nga thirrjeve e terminura zë rreth xx% të tregut për Vodafone, rreth xx% për Telekom Albania dhe rreth xx% për Albtelecom. Nga krahasimi me vitet e mëparshme pesha e të ardhurave nga

terminimi i thirrjeve ndërkombëtare ka pësuar rënie të ndjeshme, ku rënien më të madhe e kanë pasur Telekom Albania dhe Altelecom.

139. Në tabelat e mëposhtëme AKEP ka pasqyruar të ardhurat mesatare për 1 minutë nga terminimi i thirrjeve hyrëse ndërkombëtare si dhe të ardhurat mesatare për 1 minutë nga terminimi i thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare. Të dhënat janë në lek/minutë pa TVSH.

Tabela 11: MTR mesatar ndërkombëtar 2014-2018

	Telekom Albania	Vodafone Albania	Altelecom	Plus	Total
2014					
2015					
2016					
2017					
2018					

Tabela 12: Të ardhura mesatare për minute nga terminimi kombëtar dhe ndërkombëtar 2014-2018

	Telekom Albania	Vodafone Albania	Altelecom	Plus	Total
2014					
2015					
2016					
2017					
2018					

Burimi: Të dhëna të ardhura nga operatorë, përpunimi AKEP.

140. Nga të dhënat e tabelës së parë vihet re se ne periudhën 2014-2018 MTR ndërkombëtare ka ardhur në rritje. Nga të dhënat e tabelës së dytë vihet re se MTR mesatar i ponderuar (kombëtar dhe ndërkombëtar) ka ardhur në rënie, e ndikuar kryesisht nga rënia e volumit të minutave të komunikimit për thirrjet ndërkombëtare.

Tarifat standarte për njësi komunikimi (pay as you go)

141. Në analizat e tregut, AKEP ka evidentuar si problematikë diferencën e lartë të tarifave për shërbimet e konsumuara për njësi (lekë/minutë, SMS) me tarifatat e shërbimeve të përfshira në

pagesën fikse si pjesë e ofertave. Këto tarifa aplikohen nëse përdoruesi me parapagim nuk blen paketa/oferta ose pasi ka konsumuar njësitë përkatëse të përfshira në çmimin e paketës/ofertës, si dhe për përdoruesit me kontratë pas konsumit të njërive të përfshira në pagesën fikse mujore dhe/ose të paketave/opsioneve shtesë që mund të blejnë kjo kategori përdoruesish. Këto tarifa rezultojnë të jenë shumë herë më të larta se tarifat mesatare që aktualisht paguajnë përdoruesit celularë. Siç është theksuar në seksionin e ARPM, çmimi që një përdorues celular ka paguar mesatarisht për një minutë thirrje telefonike nga rrjete celulare në vitin 2017 ishte 3.12 lekë/minutë me TVSH, ndërsa tarifat standarde të thirrjeve jashtë paketave janë deri 13 herë më të larta se kjo vlerë mesatare (tarifa mesatare standarde që aplikohet varion nga 29 - 39 lekë/minutë). Në mënyrë të ngjashme edhe tarifimi për aksesin broadband jashtë paketave tregon për nivel shumë të lartë të tyre dhe diferenca të mëdha me aksesin broadband në paketa (parapagim/paspagim).

142. Megjithatë duhet theksuar se pesha e madhe e përdoruesve me parapagim (rreth 92%) përdorin shërbime me karta rimbushëse dhe tendencat e përdorimit të paketave me parapagim dhe paspagim që përfshijnë sasi mëse të mjaftueshme thirrjesh dhe SMS, dhe masa të tjera nga vetë operatorët celularë e reduktojnë ndjeshëm mundësinë e aplikimit të këtyre tarifave të larta standarde. P.sh, në vitin 2016 / 2017 vetëm 0.7% / 0.65% e thirrjeve dhe 2.5% / 2.46% e SMS-ve janë tarifuar me tarifat standard, cka tregon jo vetëm për një përqindje shumë të ulët të tarifimit standart por edhe për një tendencë gjithmonë në rënie. Njëkohësisht, operatorët celularë për të shmangur fatura mjaft të larta për aksesin broadband, shpesh aplikojnë politikat tarifore të ashtuquajtura FUP (Fair Usage policy), ku ofrohet internet “pa limit”: Pas konsumit të një sasi të caktuar GB apo MB, përdoruesi vazhdon të ketë internet pa limit, por me shpejtësi të reduktuar deri në 128/256 kbps. Gjithsesi, AKEP është duke e trajtuar këtë çështje edhe në kuadër të Shërbimit Universal.

Ndërhyrjet e AKEP në transparencën dhe rregullim e kohëzgjatjes së ofertave

143. Gjatë vitit 2018, AKEP-i ka ndërhyrë në tregun më pakicë të tarifave të komunikimeve elektronike. Deri në këtë kohë tre sipërmarrësit kryesorë, në mënyrë të dyshuar për koordinim aplikonin periudhën 28 ditore për paketat standarde nga 30 ditë që ishte më parë, duke rënduar kështu padrejtësisht buxhetin e konsumatorëve.
144. AKEP, me Vendimin Nr. 32, datë 24.04.2018, “Për vlerësimin e ndryshimit të kohëzgjatjes së vlefshmërisë së paketave tarifore celulare me parapagim nga 30 në 28 ditë”, detyroi sipërmarrësit mobile që duke filluar nga data 1.06.2018 të rikthejnë në treg paketat standarde me afat përdorimi 30 ditor nga 28 ditë që ishte. Ndërkohë që Vodafone Albania dhe Telekom Albania e kanë kryer këtë ndryshim në datën e përcaktuar në Vendim, Albtelecom ka bërë ndryshimin me datë 10.04.2018, pra përpara datës së vendimmarrjes së AKEP. Rregullimi i kohëzgjatjes së vlefshmërisë së paketave tarifore celulare me parapagim nga 28 në 30 ditë, synon mbrojtjen e konsumatorit nga tarifimi në mënyrë të padrejtë duke e copëzuar vitin në rreth 13 periudha faturimi nga rreth 12 që është normalja.

145. Në fillim të vitit 2018 AKEP ka marrë nismën për të ndërhyrë edhe në tregun e terminimit të thirrjeve ndërkombëtare dhe në tregun me pakicë, treg i cili deri në këtë kohë ka qënë i parregulluar. Është kryer Analiza e Tregut për këtë qëllim dhe me Vendimin e Këshillit Drejtues Nr.78, datë 1.10.2018 u miratua Dokumenti “*Analizë e tregut celular. Tregu me shumicë i aksesit dhe origjinimit, tregjet me shumicë të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare dhe tregu me pakicë i shërbimeve celulare*”, ndonëse me Vendimin nr.89, datë 15.11.2018 është shfuqizuar ky vendim dhe vendimet që rrjedhin prej tij, me arsyetimin për një rianalizim të këtyre tregjeve me ekspertizë më të specializuar me bashkëunimin edhe të ekspertëve të BE.
146. Në funksion të mbrojtjes dhe rritjes së përfitimeve të konsumatorëve fundorë, Këshilli Drejtues i AKEP me Vendimin Nr. 37, datë 18.5.2018, miratoi disa ndryshime në rregulloren Nr. 27 Datë 21.9.2012, e ndryshuar “*Mbi publikimin e informacionit për tarifatat si dhe kushtet e aksesit dhe përdorimit të shërbimeve të komunikimeve elektronike publike*”, ndryshime të cilat kanë si synim rritjen e treguesve të informimit të konsumatorëve, në mënyrë që të garantohen interesat e konsumatorëve fundorë.

3.3 Masat rregullatore on-net/off-net

147. Nga monitorimi i vazhdueshëm i publikimit të tarifave në faqet e internetit të operatorëve sipas masave rregulluese dhe rregullores mbi publikimin e informacionit për tarifatat e shërbimeve të komunikimeve elektronike publike rezulton se:
- Programet tarifore/ofertat/opsionet nga tre operatorët celularë me detyrimin e mos-diskriminimit midis tarifave të thirrjeve off-net dhe on-net;
 - Në faqet e tyre të internetit u publikuan programet tarifore, ofertat, opsionet etj., për përdoruesit me parapagim dhe përdoruesit me kontratë, sipas detyrimit të sipërpërmendur;
148. Duke paguar një tarifë të vetme për një paketë e cila përmban sasi të konsiderueshme minuta/SMS/internet, shmang pothuajse tërësisht tarifimit e këtyre njësive me tarifatat standarte që aplikon operatori.

Në tabelën e mëposhtme kemi paraqitur një krahasim për të ilustruar këtë fakt:

Tabela 13: Krahasim i vlerës së paketave bundle me parapagim me vlerën nëse tarifohet me çmime standarde 2018

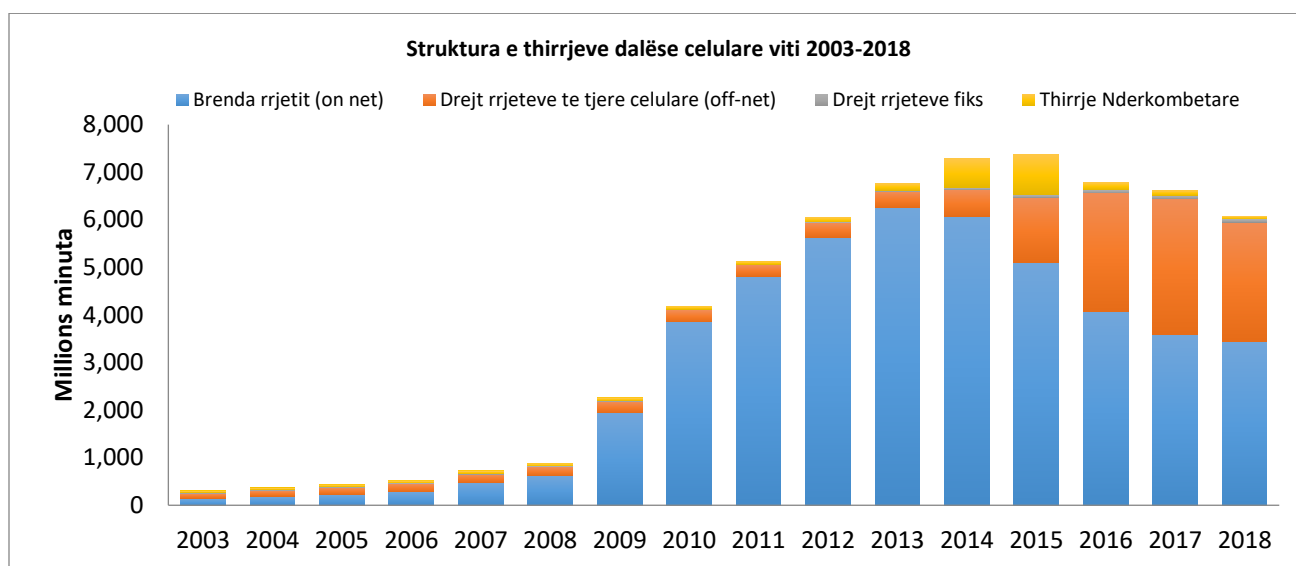
Përmbajtja e ofertës	Vodafone Albania	Çmimi standard për njësi	Vlera me çmim standard	Telekom Albania	Çmimi standard për njësi	Vlera me çmim standard	Albtelecom	Çmimi standard për njësi	Vlera me çmim standard
Çmimi i paketës	800			800			700		
Minuta kombëtare	200	39	7,800	200	39	7,800	200	29	5,800
SMS kombëtare	200	12	2,400	200	12	2,400	400	16	6,480
Volumi Internet (në MB)	200	10	1,998	400	100	39,976	400	10	4,000
Minuta drejt rrjetit FIKS				100	39	3,900	100	29	2,900
Vlera e paketës sipas tarifave standarde			12,198			54,076			19,180

*Çmimet në lekë me TVSH.

Burimi: Çmimet standarde dhe paketat e ofruara nga operatorët mobile. Përpunimi AKEP.

149. Kemi marrë si shembull paketat standarde (bundles) me çmimin më të ulët mujor për të tre sipërmarrësit mobile, të cilat kanë vlefshmëri përdorimi periudhën 30 ditore. Duket qartë se vlera e paketës nëse elementët e saj llogariten me tarifat standarde janë disa herë më të lartë se çmimet me të cilat ofrohen këta paketa në treg. Edhe nëse supozohet se ajo nuk konsumohet tërësisht nga përdoruesit brenda periudhës së përdorimit, përsëri ky raport mbetet shumë i lartë, çka nënkupton se konsumatorët përfitojnë disa herë më shumë se në rastin nëse do të konsumonin këto shërbime me tarifa standarde. Megjithatë, çmimi relativisht i ulët i elementëve përbërës të paketave bundle ngre dyshime për shitje nën kosto dhe mundësinë e ndërsbvencionimit nga të ardhura nga shërbimet e tjera që ofrojnë sipërmarrësit mobile.

Figura 11: Struktura e thirrjeve dalëse celulare sipas destinacionit 2003-2018

Burimi: Të dhëna të ardhura nga operatorë, përpunimi AKEP

150. Pesha e thirrjeve brenda rrjetit ndaj totalit të thirrjeve dalëse në vitin 2017 u reduktua në 52%, krahasuar me vitin 2016 ku ky tregues shënonte rreth 60% nga 69% në 2015 (84% në 2014), ndërsa pesha e thirrjeve off-net u rrit me rreth 15% në krahasim me vitin 2016 duke arritur në 37% krahasuar me 18% në 2015 (8% në 2014). Në ndryshim nga trendi rënës i peshës së thirrjeve On-net deri në vitin 2017, gjatë vitit 2018 pesha e thirrjeve on-net ndaj totalit të thirrjeve dalëse arriti nivelin rreth 56%, dhe pesha e thirrjeve off-net u reduktua në rreth 41%. Gjatë viteve 2016 e në vijim ka pasur reduktim të ndjeshëm të thirrjeve ndërkombëtare, gjë e cila ka çuar në reduktim edhe të peshës së këtyre thirrjeve duke arritur në rreth 1% gjatë vitit 2018 nga rreth 11% në vitin 2015.

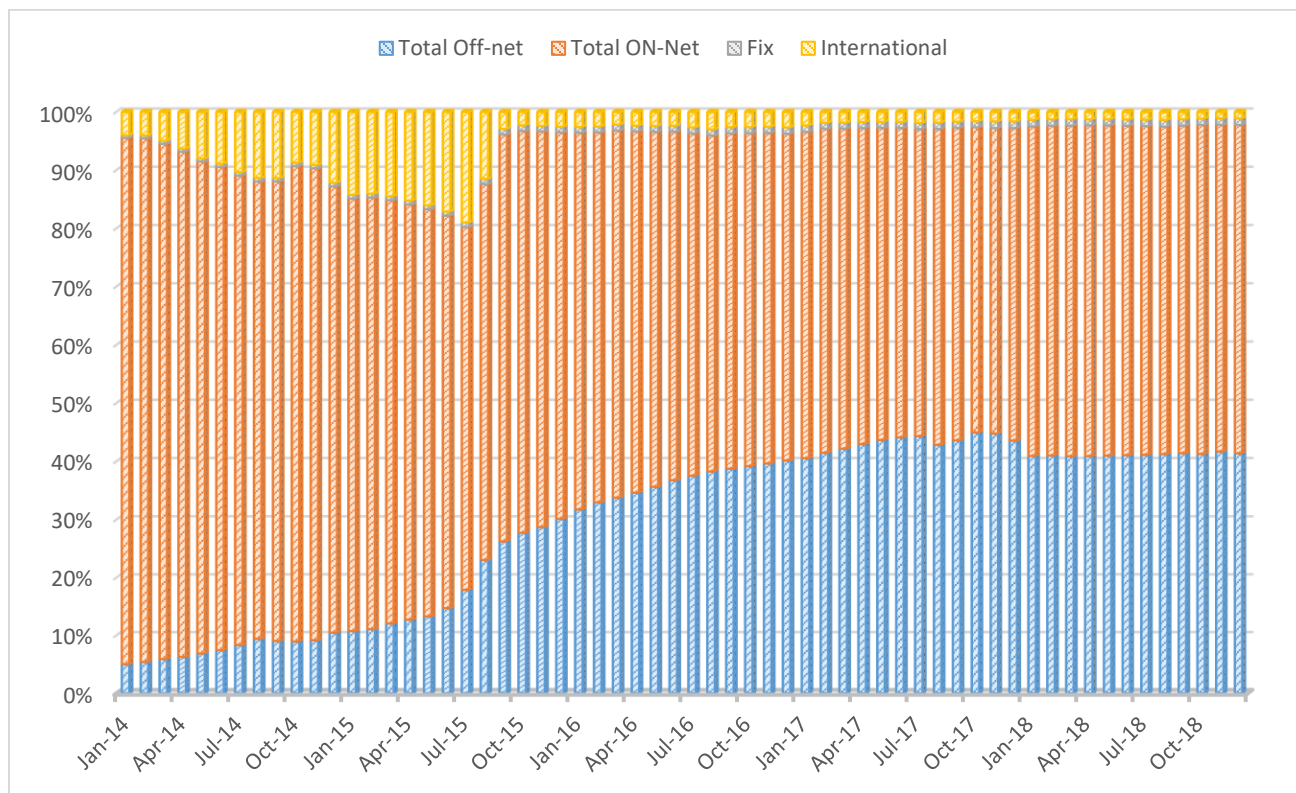
151. Rënia e madhe e trafikut të thirrjeve dalëse ndërkombëtare në vitin 2016 – 2018 ka ardhur pas rritjeve të ndjeshme të këtyre thirrjeve në vitet 2014-2015. Këto luhajtje shpjegohen me ndryshimet ofertat/paketat e operatorëve celularë për thirrjet ndërkombëtare gjatë kësaj periudhe për shkak të ndryshimeve në tarifat e terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në rrjetet celulare në vendet e BE-se të cilat përbëjnë pjesë të kostove të thirrjeve dalëse

ndërkombëtare për operatorët shqiptarë. Reduktimi i minutave/ofertave për këto thirrje nga operatorët celularë shqiptarë në vitin 2016 ka ardhur për shkak të rritjes së tarifave të terminimit në një sërë vendesh të BE-së për thirrjet ndërkombëtare të origjinuara jashtë vendeve anëtare të BE.

152. Gjithashtu, një faktor mjaft i rëndësishëm është edhe rritja e përdorimit të të dhënave data (internetit), nëpërmjet të cilit konsumatorët thirrjet me jashtë territorit i kryejnë edhe nëpërmjet aplikacioneve Viber, Skype, Ëhatsapp, Mesanger, etj.
153. Bazuar në të dhënat e grafikut sa më sipër, vërehet edhe një rënie e volumit total të minutave të komunikimit dalëse nga viti 2015 deri në vitin 2018, përkatësisht nga rreth 7.3 milionë minuta dalëse në vitin 2015 në rreth 6 milionë minuta në vitin 2018.
154. Rritjet e ndjeshme të nivelit dhe peshës së thirrjeve off-net në totalin e thirrjeve celulare në vitet dhe reduktimet në thirrjet on-net në 2015-2018 kanë ndodhur në vijim të zbatimit të detyrimit të operatorëve celularë për mos-diskriminim në tarifën e thirrjeve brenda rrjetit dhe drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare, që filluan të zbatohen në Korrik 2015 (vendimet e Analizës së tregut në Nëntor 2014 dhe të ndryshuara në Mars 2015). Gjithashtu, ndikim në ndryshimin e strukturës së trafikut On-net vs Off-net ka pasur edhe OTT (Whatsapp, Viber, Mesenger, Skype, etj), përdorimi i të cilëve ka ardhur gjithnjë e në rritje për shkak të rritjes së përdorimit të ofrimit të internetit nga operatorët mobile.
155. Nga këto masa rregullatore sipërmarrësit kanë barazuar tarifën e thirrjeve on-net off-net me përjashtim Vodafone Albania vazhdon të mbajë në fuqi tarifën on-net me 39 lekë/minutë kundrejt 29 lekë për thirrjet off-net.
156. Ndërsa në lidhje me paketat standarte, për të ruajtur rregullin e përcaktuar nga AKEP, ata aplikojnë kryesisht në përmbajtjen e paketës zërin “minuta kombëtare” pa e cilësuar destinacionin e tyre. Kjo gjë ka sjellë disa zhvillime në tregun me pakicë:
 - Nga njëra anë vërehet rritje në konkurrencën mes sipërmarrësve, cka duket tek ndryshimet e shpeshta që pësojnë paketat në përmbajtjen e tyre.
 - Në aspektin e konsumatorit nuk mund të themi se ka patur ndonjë përfitim në vlerë absolute për sa i përket përmbajtjes së paketave sepse, p.sh një paketë që ofronte 200 minuta on-net + 200 minuta off-net, u zëvendësua me një paketë me 300 minuta kombëtare. Ndryshimet më të ndjeshme në lidhje me paketat standarte ka ndodhur në Korrik 2018 ku Vodafone Albania dhe Telekom Albania kanë hedhur në treg paketa të reja me çmime nga 7 -10% më të larta (Gigadepo dhe Electronics Beats me 36%). Megjithëse kanë ndryshuar edhe përmbajtjen e këtyre paketave duke shtuar minuta/sms/internet, kjo gjë nuk ka përmirësuar situatën e përdoruesve, përkundrazi. Çdo kategori përdoruesish ka një shkallë të caktuar përdorimi, gjë të cilën përmbajtja e këtyre paketave e tejkalon. Pra e thënë ndryshe, rritja e çmimit për këto paketa nuk e justifikon shtimin e elementëve në përmbajtjen e tyre.
 - Tarifat standarte nuk kanë pësuar ndryshim që në vitin 2014 kur AKEP bëri ndërhyrjen e fundit duke përcaktuar detyrimin e mosdiskriminimit të tarifave on-net off-net. Shkalla e ulët e aplikimit të këtyre tarifave nga përdoruesit tregon edhe arsyen e mosndryshimit të tyre për një periudhë kaq të gjatë.

157. Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e strukturës së thirrjeve të përdoruesve celularë sipas destinacionit të thirrjeve në baze mujore ne periudhën Janar 2014-Dhjetor 2018. Nga të dhënat vihet re ndryshimet e mëdha në strukturën e thirrjeve dhe tendencat e rritjes së peshës së thirrjeve off-net (drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare) dhe reduktimin e peshës së thirrjeve brenda rrjetit (on-net). Peshja e thirrjeve off-net është rritur nga 5% në Janar 2014 në 45% në Nëntor 2017. Në të njëjtën periudhë peshja e thirrjeve on-net është reduktuar nga 90% në Janar 2014 në 52% në Nëntor 2017. Pas muajit Nëntor 2017, vërehet një tendencë e kundërt, ku peshja e thirrjeve off-net ka pësuar rënie duke arritur në rreth 41% në Janar të vitit 2018, ndërsa peshja e thirrjeve on-net është rritur në rreth 57%.

Figura 12: Struktura e thirrjeve celulare (Janar 2014-Dhjetor 2018)

Burimi: Të dhëna të ardhura nga operatorë, përpunimi AKEP.

158. Përsa i përket treguesit të strukturës sa më sipër, vlen të theksohet se numri i minutave totale të komunikimit ka pësuar rënie me rreth 18% nga viti 2014 në vitin 2018, ku rënien më të madhe në peshë e kanë pasur thirrjet ndërkombëtare, rënie në të cilën ka ndikuar edhe rritja e përdorimit të shërbimit të internetit mobile dhe zhvillimit të thirrjeve (audio dhe video) dhe dërgimit të mesazheve nëpërmjet aplikacioneve OTT (Whatsapp, Viber, Mesanger, Skype, etj).

159. Implementimi i masave rregullatore të përcaktuara nga AKEP në Vendimet:

- Nr.2525, date 6.11.2014 “Për “Përcaktimin e sipërmarrësit Albanian Mobile Communications Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Albanian Mobile Communications(Telekom Albania) dhe vendosjen e masave rregulluese”

- Nr. 2523, date 6.11.2014 Për “Përcaktimin e sipërmarrësit Vodafone Albania Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Vodafone Albania dhe vendosjen e masave rregulluese”;
- Nr.2526, date 6.11.2014 Për “Përcaktimin e sipërmarrësit Albtelecom Sh.a., me Fuqi të Ndjeshme në Treg për terminimin e thirrjeve në rrjetin publik telefonik të lëvizshëm Albtelecom dhe vendosjen e masave rregulluese”;

Sipas vendimeve:

- 1) tarifat e thirrjeve drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare nuk duhet të jenë më të larta se tarifat e thirrjeve brenda rrjetit Albtelecom;
- 2) Sasia e minutave brenda rrjetit të përfshira në oferta/pagesë fikse të paketave tarifore nuk duhet të jetë më e madhe se sasia e minutave drejt rrjeteve të tjera celulare kombëtare;
- 3) Përcaktimet e pikave 1 dhe 2 më sipër aplikohen për të gjitha paketat tarifore standarte, ofertat, shportat, opsionet dhe skontot të ofruara për pajtimtarët

Faza e parë, u aplikua për programet tarifore/ofertat/opsionet për përdoruesit me parapagim dhe përdoruesit e rinj me kontratë, përfshirë rinovimet e kontratave ekzistuese që u kryen pas datës 1 Korrik 2015; Faza e dytë filloi me 1.01.2016, duke u aplikuar për përdoruesit me kontrata specifike/të personalizuar apo kontrata që kishin afat maturimi përtej datës 1.01.2016.

160. Siç shihet vendimet përcaktonin të njëjtat detyrime për të tre sipërmarrësit pasi masa ishte vendosur në tregjet me shumicë të termnimit të thirrjeve(në të cilin janë me fuqi të ndjeshme në treg) ndërkohë që i referohet rregullimit të shërbimeve në tregjet e shërbimeve me pakicë të operatorëve të rrjeteve celulare ku sipas analizës së tregjeve me shumicë të akses-origjinimit dhe pakicës vetëm njëri nga sipërmarrësit Vodafone lAbania ka fuqi të ndjeshme në tregjet përkatëse.

161. **Për këto arsye AKEP vlerëson se masa rregullatore on-net vs of net duhet të mbetet në fuqi vetëm për sipërmarrësin me fuqi të ndjeshme në tregun me shumicë të akses-origjinimit Vodafone Albania dhe të hiqet për dy sipërmarrësit e tjerë Telekom dhe Albtelecom. Ky ndryshim do t'i jepte mundësinë dy operatorëve konkurrent të sipërmarrësit me fuqi të ndjeshme në treg të shtonin presionin konkurrues nëpërmjet ofrimit të më shumë minutave dhe sms brenda rrjetit për abonentët e tyre dhe në këtë mënyrë të rrisnin pjesët e tregut dhe të ulej shkalla e përqendrimit të tregut.**

Pyetje për konsultim publik

Masa rregullatorë e barazimit të minutave dhe SMS brenda me jashtë rrjetit (on net of net) duhet të vazhdojë të zbatohet ndaj të tre operatorëve apo vetëm ndaj Vodafone Albania që zotëron fuqi të ndjeshme në tregjet me shumicë të akses-origjinimit dhe tregun e pakicës?

4. Terminimi i thirrjeve në rrjetet celulare

162. Terminimi është një nga shërbimet e interkoneksionit të analizuara edhe në raundin e analizave të mbajtura në vitin 2006, 2007, 2009-2010, 2014 dhe 2017-2018, dhe si i tillë edhe në këtë analizë mbart me vete aspekte teorike dhe arsyetime të trajtuara edhe më parë në dokumentet e analizave të sipërcituara. Por në këtë dokument analize ky shërbim do të ketë vëmendje të vecantë dhe arsyetim të zgjeruar në aspektet e nevojshme të tij, dhe për raste të përshkrimeve të përgjithshme mund të referohet në dokumentet e mëparshme të analizave që kanë trajtuar këtë shërbim.

163. Shërbimi i terminimit të thirrjeve zanore në një rrjet celular është një shërbim interkoneksioni i përcaktuar edhe në ofertën referencë të operatorëve celularë, si dhe në Marrëveshjet e Interkoneksionit (MI) të lidhura ndërmjet operatorëve celularë, i cili është përkufizuar si më poshtë:

Shërbimi nëpërmjet të cilit operatori celular (ofruesi i terminimit në rrjetin e tij), në emër të Operatorit përfitues përcjell Thirrjet nga Pika e Interkoneksionit për në një Pikë fundore të Rrjetit të tij në Republikën e Shqipërisë, të identifikuar nëpërmjet numrave të operatorit celular (ofruesi i terminimit në rrjetin e tij), sipas planit të numeracionit.

164. Ndërkohë me implementimin e portabilitetit të numrit celular, përcaktimi i mësipërm që identifikon si abonent/pajtimtar të një rrjeti celular pajtimtarët që zotërojnë numër celular që i përket serive numerike të alokuara nga AKEP operatorit përkatës celular, nuk është më i vlefshëm. Për këtë arsye, AKEP me vendimet e datës 20.04.2011, ka berë disa ndryshime në ofertat referencë të interkoneksionit për përkufizimin e termave të terminimit dhe abonent/pajtimtar si më poshte:

“Shërbimi i Terminimit në rrjetin e operatorit celular X”

Shërbimi nëpërmjet të cilit operatori celular X, në emër të Operatorit Përfitues përcjell Thirrjet nga Pika e Interkoneksionit për në një Pikë fundore të Rrjetit të tij në Republikën e Shqipërisë, të identifikuar nëpërmjet numrave të abonentëve/pajtimtarëve të operatorit celular X.

“Abonent/pajtimtar i rrjetit operatori celular X”: Abonentet/pajtimtarët që:

Kanë numër celular që i përket serive numerike 06Y 9 xx xxxxx të alokuar nga AKEP operatorit celular X, numër i cili nuk është portuar në rrjetin e një operatori tjetër, ose

Kanë numër që nuk i përket serive numerike 06Y xx xxxxx të alokuar nga AKEP operatorit celular X, por që është portuar në rrjetin e operatorit celular X.

165. Terminimi i thirrjeve në rrjetet celulare është një shërbim me shumicë, i cili përbën një input të domosdoshem për operatorët e rrjeteve të tjerë (fikse dhe celulare) që t’u ofrojnë thirrje përdoruesve të rrjetit të vet drejt përdoruesve të një rrjeti celular.

166. Terminimi i thirrjeve në rrjetet e operatorëve celularë në Shqipëri është kryer dhe kryhet nëpërmjet interkoneksionit direkt midis operatorëve, ose nëpërmjet interkoneksionit indirekt, duke bërë tranzitim nëpërmjet rrjeteve të tjera të cilat mundësojnë shërbimin e tranzitimit.

4.1 Përcaktimi i tregut përkatës për terminimin e thirrjeve celulare

167. Tregu me shumice i terminimit të thirrjeve në rrjetet individuale të levizshme, është pjesë e listës së tregjeve të miratuara në rregulloren e AKEP me Nr. 9, datë 17.07.2009 “Për Analizën e tregut”, gjithashtu edhe pjesë e tregjeve për rregullim sipas rekomandimeve të Komisionit Evropian të vitit 2007 dhe vitit 2014, dhe për këto arsye AKEP nuk e konsideron të nevojshme të bëjë një analizë të tre kritereve nëse ky treg është treg përkatës i justifikueshem për nderhyrje ex-ante. Përkufizimi i këtij tregu si treg i justifikueshem për nderhyrje ex-ante është tashmë një praktikë rregullatore e konsoliduar dhe e aplikuar në të gjithë vendet anetare dhe kandidatet të BE, si edhe me gjere.
168. Në të gjitha raundet e analizave të tregut celular për terminimin e thirrjeve, AKEP ka përcaktuar tregje përkatëse të vecanta për terminimin e thirrjeve në secilin rrjet celular të operatorëve aktivë në treg: Telekom Albania, Vodafone Albania, Albtelecom (viti 2010 e në vijim), dhe Plus Communication (viti 2012 e në vijim).
169. Duke iu referuar dhe rekomandimeve të KE, tregu me shumice i terminimit të thirrjeve zanore në një rrjet celular përfshin të gjitha llojet e topologjive të rrjeteve celulare: 2G/GSM, 3G-UMTS edhe 4G-LTE, dhe nuk ndikojnë në përkufizimin e tregut përkatës.
170. AKEP në lidhje me përkufizimin e tregut të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare, përfshirë parimin Pala Thirrëse Pagan (CPP-Calling Party Pays) në konkluzionet e arritura në analizën e 2014. Për këto arsye AKEP edhe gjatë analizës së tregut 2016-2018 nuk e konsideroi të nevojshme të bëjë një analizë të testit të tre kritereve apo të produkteve/shërbimeve të përfshira në këtë treg, duke konkluduar sa më poshtë:
- *Shërbimi i terminimit të thirrjeve zanore në rrjet celular është një treg i veçantë për secilin operator rrjeti celular aktiv në treg;*
 - *Tregu me shumice i terminimit të thirrjeve zanore në një rrjet celular përfshin të gjitha llojet e topologjive/teknologjive/standardeve të rrjeteve celulare: GSM, UMTS dhe LTE, pra përfshirë çdo lloj topologjie/teknologjie apo rrjeti celular të mundshëm;*
 - *Terminimi i SMS-ve nuk është pjesë e tregut përkatës të terminimit të thirrjeve në rrjet celular.*
 - *Tregun i terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare përfshin vetëm thirrjet e origjinuara në Republikën e Shqipërisë;*
 - *Dimensioni gjeografik i shërbimit të terminimit në secilin nga rrjetet celulare është kombëtar, d.m.th territori i Republikës së Shqipërisë.*
171. Në dokumentin e Analizës së tregut deri në vitin 2018, AKEP Bazuar në analizat e tregut deri në vitin 2018, AKEP ka përcaktuar se terminimi i thirrjeve ndërkombëtare nuk është në të njëjtin treg përkatës si edhe termini i thirrjeve kombëtare.

4.2 Praktika e Komisionit Evropian për përcaktimin e tregut përkatës

172. Në vendet e Zonës Ekonomike Evropiane (EEA), autoritetet rregullatore aplikojnë praktika të ndryshme në lidhje me trajtimin e thirrjeve jashtë kësaj zone (non EEA).
- a) Disa nga vendet i përfshijnë thirrjet ndërkombëtare në të njëjtin treg përkatës me ato kombëtare dhe operatorët e terminimit të këtyre thirrjeve aplikojnë tarifë shtesë për këto thirrje;
 - b) Disa vende i kanë përjashtuar terminimin e thirrjeve ndërkombëtare nga tregu përkatës i thirrjeve kombëtare për operatorët e terminimit të thirrjeve;

- c) Disa, e përfshijnë terminimin e thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare në të njëjtin treg, në dy mënyra:
- i. e përjashtojnë aplikimin e tarifës shtesë nga operatorët terminues për terminimin e thirrjeve të origjinuara nga jashtë EEA; ose
 - ii. ose duke aplikuar një politikë kushtëzuese “reciprociteti²⁵” për thirrjet e origjinuara jashtë zonës EEA (Franca, Gjermani, Holanda).

Tabela 14: Mënyra e aplikuar për rregullimin e MTR nga vendet e BEREC 2018

Trafik Intra EU/EEA	Të gjithë trafikun	Trafik kombëtar
Austri	Qipro	Maqedoni
Belgjikë	Finland	Maltë
Bullgari	Gjermani	Zvicër
Kroaci	Irland	Turqi
Republika e Çekisë	Rumani	
Danimark	Slovaki	
Estoni	Britania e Madhe	
Francë		
Greqi		
Hungari		
Itali		
Letoni		
Lituani		
Luksemburg		
Hollandë		
Norvegji		
Poloni		
Portugali		
Sloveni		
Spanjë		
Suedi		

Burimi: Cullen International. Përpunimi AKEP

173. Siç vërehet nga tabela sa më sipër edhe vetë vendet e zonës EEA aplikojnë praktika të ndryshme për rregullimin e tarifave të terminimit të thirrjeve, ku 22 vende aplikojnë tarifë të rregulluar për terminimin e thirrjeve brenda BE-së, gjithashtu edhe katër vendet të tjera e diferencojnë terminimin e thirrjeve kombëtare, pra rregullojnë vetëm thirrjet kombëtare.
174. Bazuar në përfundimet e mësipërme dhe arsyetimin e Analizës së vitit 2018, si dhe në impaktin e tyre në të ardhurat e sipërmarrësve dhe si rrjedhim edhe në konkurrencë, si edhe bazuar në praktikën e ndjekur nga vendet e BEREC, AKEP propozon 4 alternativa kryesore për adresimin e problematikës së MTR ndërkombëtare:

²⁵ Mënyra e aplikimit të “reciprocitetit” varion sipas vendeve, psh: operatorët Franezë mund ti caktojnë vetë normat e terminimit të thirrjeve deri në nivelin e tarifës kundërpalës nga vendi tjetër (jashtë EEA), ndërsa operatorëve Gjermanë u lejohe përjashtim nga kontrolli i tarifës sipas vendeve (country by country) pra të njëjtën tarif për të gjithë operatorët e vendit tjetër.

1. *Përfshirje të terminimit ndërkombëtare në të njëjtin treg përkatës si edhe thirrjet kombëtare me masa rregullatore të ndryshme;*
2. *Përfshirje të terminimit ndërkombëtare në të njëjtin treg përkatës si edhe thirrjet kombëtare me masa rregullatore të njëjta;*
3. *Përkufizimi si tregje përkatës më vete i justifikueshëm për ndërhyrje ex-ante;*
4. *Adresim problemesh pa FNT por me zgjidhje mosmarrëveshje midis operatorëve vendas.*

4.3 Rregullimi i MTR kombëtare

175. Siç është evidentuar në seksionin e Hyrjes, AKEP (më parë ERT) përgjate viteve 2006-2016 ka përdorur një sërë mënyrash të rregullimit të tarifave në rrjetet celulare:
- i. nëpërmjet procedurave të zgjidhjes se mos-marrëveshjeve duke përcaktuar çmime maksimale për tarifën e terminimit celular;
 - ii. nëpërmjet statusit së FNT dhe rregullimit të nivelit maksimal të tarifave të terminimit celular, bazuar:
 - Në nivelet mesatare të tarifave të terminimit në vendet e BE dhe/ose normës së ndryshimit të tyre;
 - Në rezultatet e modelit të kostove BULRAIC + të përgatitur në vitin 2010;
 - Në nivelin mesatar të tarifave të terminimit në vendet europiane që kanë aplikuar modelin e kostove Pure BURIC, viti 2014 e në vijim;
 - Në përdorimin e reduktimit të përshkallëzuar (glide path) për të arritur në nivelin e synuar (benchmark ose kosto BULRAIC).
176. Rekomandimi i KE i datës 7 Maj 2014, në pikën 12 të tij trajton rastin e vendeve me kapacitete dhe kohë të kufizuar për ndërtimin e modelit LRIC të pastër, duke rekomanduar që këto vende të aplikojnë metoda alternative (si benchmark), por rezultatet e tyre nuk duhet të jenë më të mëdha se tarifa mesatare e terminimit e vendosur nga Autoritetet Rregullatore që kanë aplikuar metodologjinë e LRIC të pastër. AKEP në vitin 2014, në dokumentin dhe vendimet e Mars 2014 përlogariti nivelin e tarifës mesatare në vendet që kishin aplikuar BULRIC të pastër dhe kreu rregullime me glide path të tarifave të terminimit për të arritur nivelin benchmark të llogarit. Gjatë kësaj periudhe numri i vendeve që kanë aplikuar modelin e kostove BULRIC i pastër është rritur nga 13 në vitin 2013 në 22 në vitin 2016, dhe 24 vende deri në Korrik 2017 si dhe 5 vende të tjera, si edhe Shqipëria rregullojnë tarifën e terminimit celular bazuar në tarifën benchmark të vendeve që aplikojnë modelin e kostove BULRAIC të pastër.
177. AKEP nëpërmjet vendimeve të Analizës së tregut në Nëntor 2014 rishikoi grafikun e reduktimit të përshkallëzuar (glide path) të përcaktuar në Mars 2014, duke përshejtuar arritjen e nivelit benchmark prej 1.48 lek/minute për Vodafone Albania, Telekom Albania dhe Albtelecom.
178. Detyrimet e vendosura për FNT në 2014 dhe rishikimi i tyre në Mars 2015 janë përshkruar në këtë dokument të analizës së tregut 2016, përfshirë efektin pozitiv në tregun me pakicë në lidhje me trafikun dhe tarifën e thirrjeve on-net/off-net, por edhe mos-dhënie efektesh në lidhje me pjesët e tregut.

179. AKEP vlerëson së këto efekte pozitive kanë ardhur si pasojë e zbatimit të detyrimit të mos-diskriminimit në tarifatat on-net/off-net i shoqëruar me reduktime të ndjeshme të tarifave të terminimit të katër operatorëve celularë.

Metoda e rregullimit të MTR

Sipas nenit 57 të ligjit 9918, Metoda e rregullimit të tarifave:

1. *AKEP-i zbaton rregullimin e tarifave nëpërmjet metodave të mëposhtme:*
 - a) *Përcaktimit të nivelit minimal ose maksimal të tarifave;*
 - b) *Korrigjimit të ecurisë së tarifave, duke përcaktuar kushte të tilla si:*
 - i) *kufirin maksimal të normës së ndryshimit (rritjes/uljes) të mundshëm të tarifës brenda një periudhe të caktuar kohe;*
 - ii) *raportin maksimal të rritjes së tarifës, që imponohet nga rritja e çmimeve të elementeve përbërëse (inputeve), brenda një periudhe kohe të caktuar;*
 - iii) *procedura, që do të përdoret për përcaktimin ose llogaritjen e tarifës, përfshirë detyrimin për orientimin në kosto, përcaktimin e kostove eficientë, që mundëson realizimin e një fitimi të arsyeshëm;*
 - c) *përcaktimin e një periudhe kohore, në asnjë rast më të gjatë se 12 muaj, gjatë së cilës ndalohet rritja e tarifave mbi nivelin aktual të tyre në një treg përkatës.*
 2. *Në rregullimin e tarifës, bazuar në pikën 1 të këtij neni, AKEP-i vlerëson edhe të dhënat më të fundit për:*
 - a) *praktikën më të mirë të vendeve të BE-së;*
 - b) *tarifat mesatare të vendeve të BE-së;*
 - c) *tarifat e vendeve të rajonit me zhvillim të ngjashëm me Republikën e Shqipërisë;*
 - d) *raportet ndërmjet tarifave të shumicës dhe pakicës;*
 - e) *normën e fitimit të arsyeshëm, të realizuar nga sipërmarrësit e tjerë të komunikimeve elektronike në vendet e BE-së dhe në vendet me zhvillim të ngjashëm me Republikën e Shqipërisë.*
 3. *Metodat e rregullimit të tarifave mund të jenë të kombinuara.*
 4. *Sipërmarrësit, që kanë detyrimin për të zbatuar detyrimet e veçanta dhe rregullimin e tarifave, sipas pikave 1 dhe 2 të nenit 56, duhet të aplikojnë paraprakisht në AKEP për miratimin e tarifave, sipas kushteve dhe afateve të përcaktuara në vendimin e AKEP-it për rregullimin e tarifave.*
 5. *AKEP-i ose një ekspertizë kontabël e pavarur e përzgjedhur nga ajo, verifikon përputhshmërinë e tarifave nën rregullim me metodën dhe kushtet e përcaktuara për rregullimin e tarifave.*
180. AKEP vlerëson se mënyra më efikase dhe më e mirë për rregullimin e tarifave të terminimit të thirrjeve në rrjetet celularë është metoda e përcaktimit të nivelit maksimal të tyre, pra sipas pikës 1/a të nenit 57. Në lidhje me informacionin që duhet të përdoret për përcaktimin e nivelit maksimal të tarifave të terminimit celular, AKEP gjykon si alternativë më të mirë përdorimin e tarifave benchmark dhe praktikave më të mira në vendet e BE dhe rajonit (BEREC-që përfshin vendet e BE si dhe disa vende të rajonit). Rregullimi i tarifave sipas nivelit benchmark (mesatar) është një praktikë e ndjekur nga AKEP më parë si dhe një praktikë e lejuar nga Ligji 9918, Neni 7, pika 1 dhe neni 57, pikat 1/a dhe 2.

Benchmarku i përshtatshëm për MTR

181. Në lidhje me zgjedhjen e mësipërme, AKEP në vlerëson se disa nga zgjedhjet kryesore që duhen bërë janë:
1. Përdorimi si *benchmark* i nivelit mesatar të MTR në vendet e BE (AVG EU 28) apo niveli mesatar i tarifave në vendet e BEREC që kane aplikuar modelin e kostove Pure BULRIC;
 2. Si referencë për nivelin benchmark të jetë niveli i MTR i përdorur në analizën e vitit 2018, apo niveli benchmark i MTR në Korrik 2018 (përditësimi më i fundit në këtë dokument);
 3. A duhet të përdoret ose jo *glide path* për të arritur në nivelin e synuar benchmark sipas zgjedhjeve në pikat 1 dhe 2 më sipër dhe a duhet të aplikohet tarifa simetrike apo asimetrike midis tre operatorëve celular dhe nëse po, si duhet të jetë skema/afatet e aplikimit të tyre.

Pyetje për këshillim publik

Cili është opinioni juaj për stadin aktual të tarifave të terminimit të thirrjeve kombëtare dhe reduktimin e përshkallëzuar sipas metodologjisë së benchmarkut të vendeve të BE-së?

1. *A duhet t'i rishikojë drejt uljes AKEP tarifat e terminimit sipas ndryshimeve në mesataren e 23 vendeve që zbatojnë Pure LRIC apo duhet të qëndrojë në tarifat e terminimit të miratuara me datë 1.12.2018?*
2. *A duhet të vazhdojë AKEP të përdorë metodën e benchmarkut apo duhet të presë konkluzionet e Modelit të Kostove me ekspertizë ndërkombëtare për të ndërmarrë korrigjimet e nevojshme pas konkluzioneve të modelit në fillim të vitit 2020?*

Asimetria/Simetria e aplikimit të MTR të ri

182. Në lidhje me mënyrën dhe nivelin e rregullimit të tarifave gjatë procesit të këshillimit publik për analizën e vitit 2017-2018 u shtruan dy pyetje:
- a. A duhet të aplikohen tarifa simetrike apo asimetrike midis operatorëve celularë?
 - b. Kur duhet të fillojë aplikimi i kësaj tarife dhe a është e nevojshme të aplikohet një glide path për të arritur në këtë nivel?
183. Një çështje e diskutuar në analizat dhe dokumentat e mëparshme të AKEP ka qënë aplikimi i tarifave asimetrike të terminimit midis operatorëve më të mëdhenj dhe të hershëm në treg në raport me operatorët më të vegjël dhe hyrës më të vonë në treg. Ecuria e tarifave të terminimit të dhënë në tabelen me poshte evidenton asimetrinë e aplikuar ndër vite për Altelecom (EM) dhe për Plus në raport me Vodafone Albania dhe Telekom Albania.

Tabela 15: Asimetria e tarifave të terminimit të Altelecom dhe Plus

	Altelecom (EM)			Plus		
	%	Lek/minute	Muaj	%	Lek/minute	Muaj
Mars 2008	11%	1.75	6			
Shtator 2008	11%	1.37	12			
Shtator 2009	23%	2.42	14			
Nentor 2010	23%	2.42	4	80%	8.4	4
Mars 2011	23%	2.04	6	114%	10.05	6
Shtator 2011	17%	1.28	12	150%	11.33	12

Shtator 2012	7%	0.42	12	112%	6.82	12
Shtator 2013	0%	0	0	94%	4.28	7
Prill 2014	51%	1.34	8	145%	3.86	8
Dhjetor 2014	0%	0		341%	5.04	37
Kohezgjatje Total Asimetri	74 muaj			86 muaj		

Burimi: Të dhëna të ardhura nga operatorë, përpunimi DTMR

184. Kohëzgjatja totale e asimetrisë së Albtelecom (EM) ka qënë 74 muaj dhe niveli i asimetrisë së EM ka qënë 7-23% për rreth 5 vjet dhe 51% në për muaj në periudhën Prill-Nëntor 2014. Në terma mesatare të ponderuar (asimetri dhe muajt e aplikuar), niveli i asimetrise i aplikuar per Albtelecom ka qene mesatarisht 20% ose 1.54 lek/minute në muaj. Ndërkohë asimetria e aplikuar për Plus zgjati 86 muaj (7 vjet e dy muaj) apo mesatarisht 216% ose 6.5 lek/minutë në muaj.
185. Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e trafikut neto midis tre operatorëve celularë aktualë dhe pagesat neto midis tyre. Ne vijim te ndryshimeve ne strukturen e tregut celular si dhe te komenteve te depozituara per kete dokument, AKEP ka perditesuar te dhenat e grafikeve te publikuar ne keshillim publik me muajt Janar-Gusht 2018 si me poshte.

konfidenciale

Figura 13: Ecuria e trafikut dhe të ardhurave neto midis tre operatorëve celularë 2014-18

Burimi: Të dhëna të ardhura nga operatorë, përpunimi AKEP.

Tabela në vijim paraqet një përmbledhje të të ardhurave/pagesave neto midis tre MNO-ve ndër vite.

(konfidenciale)

Tabela 16: Pagesat neto për terminimn e thirrjeve midis 3 MNO-ve 2014 - 2018 (lek)

Viti	Telekom	Vodafone	Albtelecom
2014			
2015			
2016			
2017			
2018			

Burimi: Të dhëna të ardhura nga operatorë, përpunimi AKEP

186. Nga të dhënat e paraqitura në tabelën e mësipërme, vërehet se Vodafone Albania është përftues neto lidhur me pagesat e terminimit të thirrjeve. Ndërkohë që Telekom Albania e ka ulur pjesën e pagesave neto negative gjatë vitit 2018 në krahasim me vitin 2017, Albtelecom ka shënuar përkeqësim të këtyre pagesave gjatë kësaj periudhe.

187. Në vijim të përfundimeve të analizës dhe të dhënave të mësipërme vihet re se:

1. Vodafone ka qenë përftues neto në vlera të mëdha nga pagesat e interkoneksionit midis 3 MNO-ve;
2. Telekom Albania në 2014-2017 ka pasur të ardhura neto totale negative në vlerë të vogël, por këto të ardhura neto negative janë në rritje në vitin 2017 në raport me Vodafone për

shkak të rritjes së trafikut off net drejt këtij operatori për tu shoqëruar më një rënie graduale që nga muaji shkurt i vitit 2018;

3. Albtelecom ka qenë operatori që ka pasur të ardhura neto negative gjatë gjithë kohës së aktivitetit të tij, pavarësisht dhe asimetrisë së aplikuar, e cila vlen të theksohet se ka qenë më e ulët dhe se ato të rekomanduara nga ERG;
4. Me daljen e sipërmarresit Plus Communications nga tregu ka ndryshime midis trafikut dhe te ardhurave/pagesave neto midis tre MNO-ve, por trendi vijon të jetë i njëjtë si në vitin 2017: Vodafone është përfitues neto, ndërsa Telekom dhe Albtelecom janë pages neto.
5. Pësia e madhe e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në të ardhurat e operatorëve bën që derregullimi i MTR ndërkombëtar të krijojë avantazhe më të mëdha për operatorët më të mëdhenj në treg. Në vendet e BE ky nuk është problem pasi pësia e këtyre të ardhurave nga MTR ndërkombëtar jashtë rregullimit është shumë e vogël:
 - Thirrjet me te medha hyrëse nderkombetare jane midis vete vendeve te BE qe jane me MTR nen rregullim;
 - Normalisht vendet e zhvilluara (përfshirë ato të BE) janë vende që gjenerojnë shumë më tepër trafik dalës ndërkombëtar se hyrës ndërkombëtar nga vendet në zhvillim (si Shqipëri apo rajoni).
6. Nëse marrim në konsideratë MTR mesatare të ponderuar me trafikun (kombëtare dhe ndërkombëtare), atëherë ky MTR i ponderuar (3.57-5.12 lek/minutë) mund të konsiderohet jo i orientuar në kosto (1.11 apo edhe 1.48 lek/minutë);
7. Impakti i masave rregulluese, përfshirë nivelet e MTR nuk rezulton se kanë dhënë efekte në pjesët e tregut të operatorit më të madh në treg Vodafone duke cuar në rritje të theksuar për të gjithë treguesit e HHI (sidomos gjatë vitit 2018).

188. *AKEP në dokumentin final (Tetor 2018) pas këshillimit publik me vendimet për rregullimin e tarifës së terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare ka vendosur që të vijojë me simetrinë e MTR midis tre operatorëve celularë, si dhe uljen e mëtejshem të tyre për ti barazuar me benchmarkun më të fundit të MTR të vendeve të BEREC që kanë aplikuar model kostoje LRIC i pastër. Kjo është në përputhje dhe me objektivat rregullatorë të parashikuara në nenin 7 të ligjit “Për komunikimet elektronike në RSH” si dhe rekomandimet dhe vendimet përkatëse të Komisionit Europian dhe BEREC.*

Vlerat dhe afate e MTR finale sipas këtij dokumenti janë sipas tabelës së mëposhtëme:

Tabela 17: *Percaktimi final i AKEP për MTR (2018-2020)*

	Tarifa Aktuale	1.12.2018	1.12.2019 (deri në një vendim tjetër të AKEP)
Ref.Alternativat	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>
Vodafone Albania	1.48	1.22	1.11

Telekom Albania	1.48	1.22	1.11
Albtelecom	1.48	1.22	1.11

Shënim: Tarifat në lek/minutë pa TVSH

Përfundimet për terminimin e thirrjeve kombëtare:

189. Bazuar në përfundimet e mësipërme AKEP gjykon:

1. Sipërmarrësi Vodafone Albania sh.a. përmbush kriteret për FNT në tregun përkatës me shumicë të terminimit të thirrjeve kombëtare në rrjetin celular Vodafone Albania;
2. Sipërmarrësi Telekom Albania sh.a. përmbush kriteret për FNT në tregun përkatës me shumicë të terminimit të thirrjeve kombëtare në rrjetin celular Telekom Albania;
3. Sipërmarrësi Albtelecom sh.a. përmbush kriteret për FNT në tregun përkatës me shumicë të terminimit të thirrjeve kombëtare në rrjetin celular Albtelecom;

Rregullimi i tarifave të terminimit të thirrjeve kombëtare:

190. Skenarët për rregullimin e tarifave me shumicë të terminimit në rrjetet mobile:

- 1- Përditësimi sipas metodës së benchmarkut me të dhënat e korrik 2018 që do të sillte ulte e tarifave të terminimit nga 1.22 që është aktualisht në 1.08
- 2- Shtyrjen e vendimmarrjes për përcaktimin e tarifave mbi Modelin e Kostos BULRAIC sipas projektit të asistencës ndërkombëtare;
- 3- Rishikimin e MTR duke përfshirë dhe terminimin ndërkombëtar me tarifa propocionale sipas peshës në tregjet e shumicës të terminimit kombëtar dhe ndërkombëtar të operatorëve;

4.4 Rregullimi/de-rregullimi i MTR ndërkombëtare

191. Tarifat e terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në rrjetet celulare dhe fikse kanë qenë nën-rregullim nga AKEP në periudhën Shtator 2008-Shkurt 2012. Rregullimi i tarifës së terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në periudhën e cituar është kryer nga AKEP duke i përcaktuar ato të barabarta me MTR për thirrjet kombëtare.

192. AKEP me Vendimet nr.1739, 1740 dhe 1741, datë 20.12.2011, vendosi nxjerrjen nga rregullimi të tarifave të terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare për Telekom Albania, Vodafone Albania dhe Albtelecom (rrjeti fiks) me efekte nga data 1.02.2012.

193. Në analizën e tregut të vitit 2012, AKEP me Vendimet nr.2119, 2120, 2121 dhe 2122, datë 4.07.2012 kreu de-rregullimin e plotë të terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare, duke e nxjerrë këtë shërbim nga përkufizimi i tregut përkatës të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare duke hequr edhe detyrimet e tjera për FNT si dhënie aksesi, mos-diskriminim dhe transparencë, me efekt nga data 1.09.2012. Ky qëndrim është mbajtur nga AKEP edhe në analizën e tregut të vitit 2014 si dhe në dokumentin e nxjerrë në këshillim publik në Dhjetor 2016 dhe trajtuar gjatë procesit të analizës së tregut celular gjatë vitit 2018.

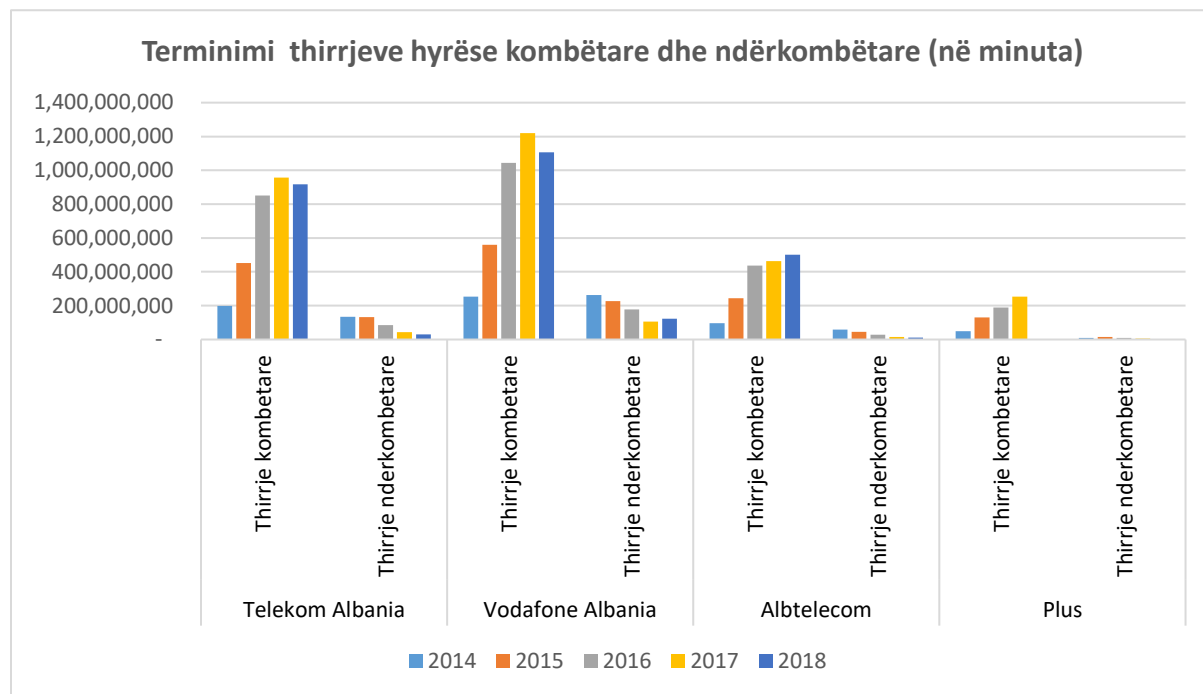
194. Në vijim të sa më sipër, AKEP gjykon:

1. Sipërmarrësi Vodafone Albania sh.a. përmbush kriteret për FNT në tregun përkatës me shumicë të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare në rrjetin celular Vodafone Albania;
2. Sipërmarrësi Telekom Albania sh.a. përmbush kriteret për FNT në tregun përkatës me shumicë të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare në rrjetin celular Telekom Albania;
3. Sipërmarrësi Altelecom sh.a. përmbush kriteret për FNT në tregun përkatës me shumicë të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare në rrjetin celular Altelecom;

Impakti i terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare

195. Figura e mëposhtme paraqet ecurinë e trafikut të terminuar në rrjetet celulare sipas origjinës, kombëtare dhe ndërkombëtare, për periudhën 2014-2018 për katër operatorët celularë.

Figura 14: Terminimi i thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare 2014-2018

Burimi: Të dhëna të dërguara nga operatorët. Përpunimi AKEP

196. Bazuar në të dhënat e paraqitura sa më sipër vërehet qartë një rënie e minutave të komunikimit të thirrjeve ndërkombëtare nga viti 2014 në vitin 2018, me përjashtim të sipërmarrësit Vodafone Albania i cili ka pasur rritje të thirrjeve ndërkombëtare të terminuara gjatë vitit 2018 në krahasim me vitin 2017, megjithatë vlera e vitit 2018 është dukshëm më e ulët se ato të viteve 2014-2016.

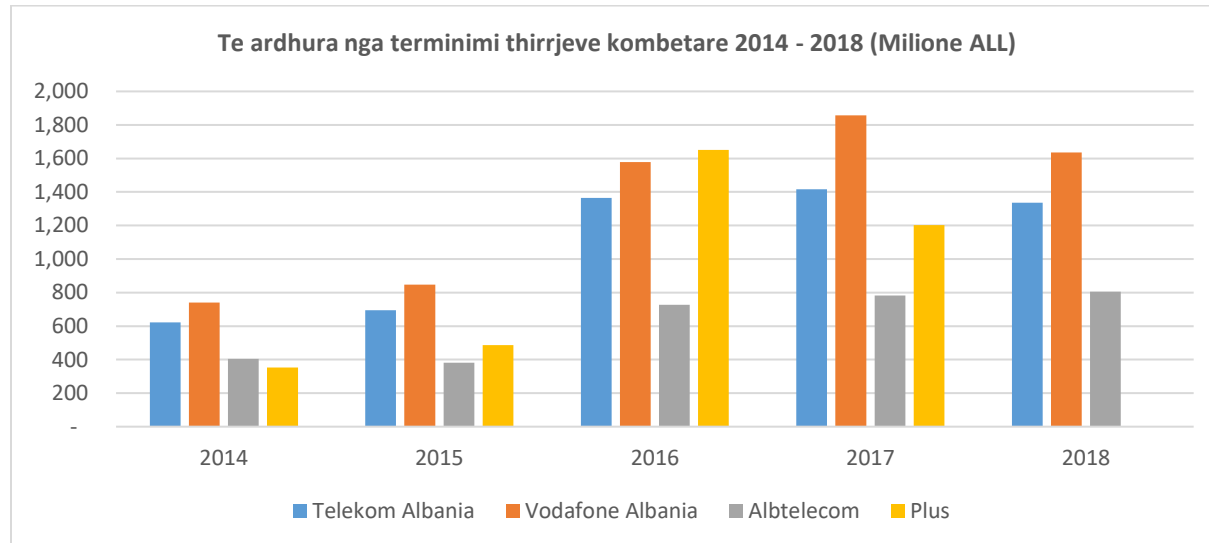
197. Rënia e terminimit të thirrjeve ndërkombëtare i atribuohet ndër të tjera edhe rritjes së përdorimit të internetit me anë të telefonave celulare, nëpërmjet të cilit konsumatorët komunikojnë duke përdorur aplikacionet të tilla si Viber, Ëhatsapp, mesanger, etj.

198. Për sa i përket terminimit të thirrjeve hyrëse kombëtare, në ndryshim nga ato ndërkombëtare vërehet se sasia e këtyre thirrjeve ka pësuar rritje të ndjeshme gjatë këtyre viteve,

sidomos krahasuar me vitin 2014. Kjo rritje, ndër të tjera është edhe si rezultat i masës rregullatore të AKEP për e mosdiskriminimit të tarifave *On-net* me ato *Off-net*.

199. Figurat e mëposhtme paraqesin ecurinë e të ardhurave me shumicë të operatorëve celularë nga terminimi i thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare. Pavarësisht reduktimit të tarifave të terminimit të thirrjeve kombëtare, të ardhurat nga terminimi i këtyre thirrjeve kombëtare kanë një rritje të ndjeshme në vitet 2015 dhe 2016 për shkak të rritjes së madhe të trafikut off-net.

Figura 15: Të ardhurat nga terminimi i thirrjeve kombëtare 2014-2017

Burimi: Të dhëna të dërguara nga operatorët. Përpunimi AKEP

200. Nga të dhënat e paraqitura në figurën sa më sipër, vërehet se të ardhurat nga terminimi i thirrjeve kombëtare ka pësuar rritje të ndjeshme, të ardhurat e Altelecom, Vodafone dhe Telekom nga terminimi i thirrjeve kombëtare në vitin 2016 u rriten me 80-120% në krahasim me vitin 2014. Altelecom pati rritjen më të vogël me 80% ndërsa Telekom rritjen më të madhe me 120%. Ndërkohë, të ardhurat nga terminimi i thirrjeve kombëtare gjatë vitit 2017 pothuajse janë në të njëjtin nivel si ato të vitit 2016. Gjatë vitit 2018 totali i të ardhurave nga terminimi i thirrjeve kombëtare ka pësuar rënie të ndjeshme, e ndikuar kjo edhe nga dalja e sipërmarrësit Plus Communication nga tregu.

201. Të ardhurat nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare përbëjnë një burim të rëndësishëm të ardhurash me shumicë për operatorët për shkak të trafikut të lartë hyrës ndërkombëtare si dhe tarifës që operatorët aplikojnë për këto thirrje që arrin deri në 30 eurocent/minutë apo 40 lek/minutë që është shumë herë më e lartë (rreth 27 herë) se tarifa e terminimit të thirrjeve kombëtare.

Figura 16: Të ardhurat nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare 2014-2018

Burimi: Të dhëna të dërguara nga operatorët. Përpunimi AKEP

202. Gjatë vitit 2018, vërehet ulje e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtre për të tre operatorët, megjithatë të ardhurat nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare vazhdojnë të zenë peshën më të madhe të të ardhurave nga terminimi i thirrjeve me mbi 51%. Edhe viti 2017 ka pasur rënie në të ardhurave nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare, kjo ka ardhur edhe si rezultat i largimit të pajtimtarëve nga përdorimi i SMS-ve dhe thirrjeve zanore ndërkombëtare duke kaluar te zëvendësuesit OTT (WhatsApp, Viber Messenger, Skype etj), duke vënë nën presion të ardhurat e sipërmarrësve nga thirrjet ndërkombëtare. Pësia e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare në të ardhurat totale nga terminimi për Telekom dhe Vodafone në 2014-2015 ka qenë rreth 84-86% ndërsa është reduktuar në 69-74% në vitin 2016. Për Altelecom ky raport ishte 60% nga thirrjet hyrëse ndërkombëtare dhe 40% nga thirrjet hyrëse ndërkombëtare në vitin 2016. Të ardhurat nga terminimi i këtyre thirrjeve u reduktuan në vitin 2016 për shkak të reduktimit të ndjeshme të trafikut hyrës ndërkombëtar.
203. Nga të dhënat për tre operatorët aktualisht aktiv në treg vihet re se:
1. Pësia e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në totalin e thirrjeve të terminuara është reduktuar ndjeshëm për shkak të rënies së trafikut hyrës ndërkombëtar por më shumë për shkak të rritjes së ndjeshme të trafikut off-net.
 2. Pësia e të ardhurave nga terminimi i thirrjeve ndërkombëtare në totalin e të ardhurave nga terminimi është në nivel mesatar rreth 51% në vitin 2018, rreth 52% në vitin 2017 dhe rreth 63% në vitin 2016, një rënie e ndjeshme kjo në krahasim me rreth 81% në vitin 2014 dhe rreth 82% në vitin 2015;
 3. MTR ndërkombëtare gjatë vitit 2018 ka shënuar rënie në krahasim me periudhën paraardhëse duke arritur nivelin më të ulët që nga viti 2015, megjithatë ky tregues është shumë më i lartë se tarifa e terminimit të thirrjeve kombëtare. Edhe treguesi mesatar i ponderuar (kombëtar dhe ndërkombëtar) 2.87 lek/minutë është gati dyfish më i lartë se MTR kombëtar (1.48 për tre operatorët në 2015-2018).
204. AKEP në dokumentin “Analizë e tregut celular: tregjet me shumicë të terminimit dhe akses/origjinimit-Dokumenti Përfundimtar”, miratuar me Vendim të Këshillit Drejtues Nr. 2118, datë 4.07.2012, e ka trajtuar në një seksion të veçantë terminimit të thirrjeve ndërkombëtare hyrëse. AKEP, bazuar edhe në komentet e operatorëve si dhe në informacionin nga vendet e rajonit në raportin e Mars 2012 të Cullen International, në të cilin evidentohet që terminimi i thirrjeve hyrëse ndërkombëtare të mos jetë pjesë e tregut përkatës të terminimit të thirrjeve hyrëse në rrjetet celular, pra që shërbimi ku operatori është me FNT të përfshijë vetëm terminimin e thirrjeve kombëtare, dhe se dhënia e aksesit dhe tarifa e terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në një rrjet celular është objekt i negociatave komerciale midis

palëve, ku në të gjitha vendet e rajonit tarifat e terminimit të thirrjeve ndërkombëtare përcaktohen në marrëveshje konfidenciale dhe janë jashtë rregullimit. Në bazë të këtij përfundimi, AKEP në vendimet përkatëse për shpalljen me FNT të operatorëve celularë, ka hequr detyrimet e operatorëve celularë për terminimin e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare.

205. Gjithashtu, në dokumentin e analizës së tregut të vitit 2014, miratuar me VKD nr.2522, datë 6.11.2014, AKEP ka sqaruar se në vijim të përfundimeve të Analizës së tregut 2012, tregu përkatës i terminimit përfshin vetëm terminimin e thirrjeve kombëtare. Në Analizën e tregut celular, të miratuar me VKD nr. 2118, datë 4.07.2012, AKEP ka përfshirë një seksion të veçantë (Seksioni III.3.III) për diskutimin në lidhje me detyrimet për terminimin e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare, duke përfshirë dhe kronologjinë e de-rregullimit të këtij shërbimi. Në këtë dokument AKEP përcaktoi që terminimi i thirrjeve ndërkombëtare në një rrjet celular nuk është pjesë e tregut përkatës të terminimit të thirrjeve në rrjet celular, pra statusi me FNT dhe gjithë detyrimet e tjera për FNT për terminimin e thirrjeve janë të zbatueshme vetëm për terminimin e thirrjeve hyrëse kombëtare. AKEP arriti në këtë përfundim pas procesit të këshillimit publik të analizës së tregut, ku dhe Neofone ka qenë pjesëmarrës në proces me komente, dhe ndër argumentet pro de-rregullimit ishte dhe fakti se terminimi i thirrjeve hyrëse ndërkombëtare është input për tregjet me pakicë në vendet e huaja dhe jo në Shqipëri, pra që nuk kanë ndikim në tregun vendas. AKEP gjykoi ndër të tjera se alternativa e duhur për de-rregullimin ishte alternativa 'c' e pyetjes 5 të këshillimit publik: Detyrimet e operatorëve me FNT për terminimin e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare duhet të de-rregullohen plotësisht: operatorët celularë të mos kenë detyrim të japin akses, pra dhënia e aksesit dhe tarifa të jenë komerciale kur kanë interes të dy palët.

206. Disa argumente pro që mbështesin vendimet dhe qëndrimet e AKEP deri më tani për de-rregullimin e këtij tregu janë:

- Reduktimi i tarifës së terminimit në rrjetet celulare ka mundësi të mos transmetohet në reduktime të tarifave të thirrjeve drejt Shqipërisë, por vetëm shkon si fitim i tepërt për tranzituesit apo operatorët origjinues;
- Reduktimi i cilësisë së thirrjeve në rrjetet celulare apo edhe fikse për shkak të përdorimit në masë të madhe të VoIP me cilësi jo të lartë;
- Efekte negative të konsiderueshme direkt në të ardhurat e operatorëve celularë dhe indirekt në buxhetin e shtetit, por edhe në tarifat me pakicë të shërbimeve celulare (ëoterbed effect);
- Aplikimi nga operatorët e vendeve të tjera apo i carrierave ndërkombëtare i tarifave të terminimit për thirrje ndërkombëtare më të larta se terminimi për thirrjet kombëtare dhe më të larta se terminimi në Shqipëri;
- De-rregullimi i këtij shërbimi në shumë vende të BE-së për thirrjet hyrëse ndërkombëtare nga jashtë EU/EEA në vitet e fundit.

207. Një faktor tjetër në favor të de-rregullimit të tarifës dhe të aksesit për thirrjet hyrëse ndërkombëtare është trajtimi nga Komisioni Evropian (KE) i roamingut ndërkombëtar. KE bazuar në problemet e tarifave të larta të romingut për thirrjet dhe të dhënat për përdoruesit, ka vendosur nën-rregullim tarifat e roamingut ndërkombëtar (me pakicë dhe me shumicë) në vendet e BE, duke imponuar tarifa maksimale (çmime tavan) për operatorët në vendet e BE, por vetëm në marrëdhëniet midis operatorëve të vendeve të BE: tarifat e roamingut që operatorët e vendeve të BE i paguajnë njëri-tjetrit janë nën – rregullim, por tarifat që paguajnë operatorët jashtë vendeve të BE operatorëve të vendeve të BE për roaming ndërkombëtar nuk

janë nën-rregullim. Pra, vetë KE ka bërë një ndarje midis vendeve të BE dhe jo të BE, pasi masat e marra kanë impakt për përdoruesit në vendet e BE.

208. AKEP në lidhje me çështjen e përcaktimit të tregut të terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare ka përcaktuar si treg më vete thirrjet e origjinuara në Republikën e Shqipërisë (thirrjet kombëtare), pra terminimi i thirrjeve hyrëse ndërkombëtare nuk përfshihet si pjesë e këtij tregu përkatës. Në analizat e tregut të telefonisë celulare 2016 – 2018, AKEP ka vlerësuar se nuk është e nevojshme të kryhen ndryshime në përcaktimin e tregut përkatës, pasi kjo zgjidhje është analizuar më parë nga AKEP dhe pranuar tashmë nga tregu. Gjithashtu, edhe në vendet e BE tendenca e viteve të fundit tregon se shumë vende anëtare të BE kanë filluar të trajtojnë në mënyrë të ndryshme terminimin e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare të origjinuara nga vendet anëtare të BE dhe EEA (European Economic Area) dhe thirrjet hyrëse ndërkombëtare të origjinuara nga vendet e tjera. Sipas informacionit të publikuar nga Cullen International deri në Dhjetor 2017, në 22 nga 32 vende evropiane, rregullimi i terminimit të thirrjeve në rrjetet celulare nuk përfshin thirrjet ndërkombëtare të origjinuara jashtë zonës EU/EEA, dhe në disa vende aplikohet vetëm rregullimi i terminimit të thirrjeve kombëtare (Dokumentet “Analiza e Tregut të Telefonisë Celulare”, VKD Nr.11, datë 22.02.2018, faqe 40).
209. Një argument tjetër mbështetës për arsyetimin e AKEP për përcaktimin si dy tregje të ndara për terminimin e thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare është edhe arsyetimi i mungesës së kompetencës ligjore për të ndikuar në politikat e rregullimit të vendeve jashtë Republikës së Shqipërisë . Shembull: Nëse AKEP i përcakton njësoj të dy tregjet e terminimit të thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare dhe nëpërmjet këtij përcaktimi detyron operatorët vendas të rregullojnë edhe tarifat e terminimit ndërkombëtar duke i ulur ato, kjo do të rezultonte vetëm në ulje të të ardhurave të terminimit ndërkombëtar për operatorët që operojnë brenda Republikës së Shqipërisë (si rrjedhim më pak të ardhura në buxhet dhe potencialisht “ëaterbed effect”), ndërkohë që operatorët të cilët operojnë jashtë territorit të RSH dhe që kryejnë trafik të thirrjeve me operatorët në RSH do të vazhdonin të operonin mbi bazën e kushteve rregullatore të aplikuara sipas vendit të origjinës, pra nuk do të ndryshonin tarifat. Pra palë të dëmtuar do të rezultonin operatorët vendas dhe si rezultat të ardhurat në buxhetin e shtetit (pakësim) dhe konsumatorët Shqiptar si përdorues fundor të këtyre shërbimeve.
210. Në vijim, AKEP ka dhënë një përmbledhje të argumenteve (PRO) që mbështesin vendimet dhe qëndrimet e AKEP deri më tani, si dhe më pas janë dhënë disa argumente (KUNDËR) që kundërshtojnë këtë qëndrim dhe rregullim, argumente të parashtruara kryesisht nga operatorët celularë.

Argumente PRO

1. Operatori është monopolist në ofrimin e terminimit të thirrjeve në rrjetin e vet, përfshirë terminimin e thirrjeve ndërkombëtare;
2. Detyrimet për mos-diskriminim dhe orientim në kosto;
3. Në treg konkurrues dhe të liberalizuar tarifat e terminimit nuk kanë dallim nga origjina e thirrjeve, për shkak të presioneve që krijojnë arbitrazhi;
4. Rregulla të njëjta për operatorët e tjerë;
5. Përfitime për konsumatorët vendas dhe të huaj.

Argumente KUNDËR

1. Reduktimi i tarifës së terminimit në rrjetet celulare ka mundësi të mos transmetohet në reduktime të tarifave të thirrjeve drejt Shqipërisë, por vetëm shkon si fitim i tepërt për tranzituesit apo operatorët origjinues;
2. Reduktimi i cilësisë së thirrjeve në rrjetet celulare apo edhe fikse për shkak të përdorimit në masë të madhe të VoIP me cilësi jo të lartë;
3. Efekte negative të konsiderueshme direkt në të ardhurat e operatorëve celulare dhe indirekt në buxhetin e shtetit, por edhe në tarifën me pakicë të shërbimeve celulare (*öoterbed effect*);
4. Aplikimi nga operatorët e vendeve të tjera apo i *carrierave* ndërkombëtarë i tarifave të terminimit për thirrje ndërkombëtare me të larta se terminimi për thirrjet kombëtare dhe me të larta se terminimi në Shqipëri;
5. De-rregullimi i këtij shërbimi në shumë vende të BE-së për thirrjet hyrëse ndërkombëtare nga jashtë EU/EEA në vitet e fundit.

Trafiku i terminuar sipas operatorëve (konfidenciale)

211. Bazuar në e AKEP, sipërmarrësit e telefonisë mobile kanë dërguar informacion në lidhje me terminimin e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare.
212. **Telekom Albania** me shkresën Nr. 430/1., Prot, datë 04/02/2019, ka dërguar informacion mbi marrëveshjet e interkonieksionit të lidhura me operatorë vendas dhe të huaj tranzitues për terminimin e thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në rrjetin Telekom Albania, kushtet dhe tarifën e aplikuar për secilin operator tranzitues, si edhe minutat e terminuara në sasi dhe vlerë.
213. Tarifën e terminimit të trafikut ndërkombëtar në rrjetin TA për operatorët tranzitues lokalë, gjatë vitit 2019 është x.xx Euro/minutë, e konvertuar në lekë sipas kursit të këmbimit të BSH në ditën e faturimit.

Trafiku ndërkombëtar i terminuar në rrjetin e TA, tranzituar nga operatorët lokalë jepet në tabelën e mëposhtme:

Konfidenciale

Tabela 18: Trafiku i terminuar në rrjetin TA, i tranzituar nga operatorët lokalë 2018

Operator	Totali i minutave Janar - Dhjetor 2018

Burimi: Telekom Albania

214. Tarifën e aplikuar gjatë vitit 2018 për operatorët/carrier ndërkombëtarë që kanë marrëveshje direkte për terminimin e thirrjeve ndërkombëtare në rrjetin e TA, kanë qenë në kufijtë 0.xxxx Euro/minutë – 0.xxxx Euro/minutë.

215. Në vijim jepet tabelat me sasinë e trafikut ndërkombëtar drejt numrave të Telekom Albania, të cilat janë portuar në rrjetet e tjerë celularë:

Tabela 19: Trafiku ndërkombëtar drejt numrave Port-Out 2018

Trafiku ndërkombëtare drejt numrave Port-Out nga TA Janar -Gusht 2018	Total Minuta
Trafiku ndërkombëtare drejt numrave Port-Out nga TA dhe Port In nga Vodafone Al	649,865
Trafiku ndërkombëtare drejt numrave Port-Out nga TA dhe Port In nga Albtelecom	314,594

Trafiku ndërkombëtare drejt numrave Port-Out nga TA Shtator -Dhjetor 2018	Total Minuta
Trafiku ndërkombëtare drejt numrave Port-Out nga TA dhe Port In nga Vodafone Al	649,865
Trafiku ndërkombëtare drejt numrave Port-Out nga TA dhe Port In nga Albtelecom	314,594

216. Në lidhje me trafikun ndërkombëtar të numrave të portuar për terminim në rrjetin Telekom Albania, të tre operatorët Albtelecom, Telekom Albania dhe Vodafone Albania kanë rënë dakord që kjo tarifë të jetë 0.xx Euro/minute duke marrë në konsideratë të gjithë faktorët komercialë dhe administrativë që ndikojnë në përcaktimin e kësaj tarife.

217. **Vodafone Albania** ka dërguar informacion me shkresën nr. LEA/009/Ek, datë 05/02/2019. Në tabelën në vijim jepet informacion mbi volumin dhe çmimin sipas operatorëve tranzitues të trafikut ndërkombëtar në rrjetin Vodafone Albania.

Tabela 20: Volumi dhe tarifat për terminimin/transitimin e thirrjeve në operatorët kombëtar në rrjetin Vodafone

Operatori	Volumi në minuta Janar - Dhjetor 2018	Çmimi për minutë në Lekë	Vlera pa TVSH në Lekë
Albtelecom			
Abissnet			
Abcom			
ASC			
Info-Telecom			
Nisatel			
Selcom			
FBD*			
Telekom (trafik ndërkombëtar drejt numrave të bartur në Vodafone)**			
Albtelecom (trafik ndërkombëtar drejt numrave të bartur në Vodafone)**			
Total		Çmimi mesatar xx	
*Tarifa per operatorin FBD eshte xx Leke/minute per trafikun deri ne 1 milione minuta dhe xx Lekë/minute per volumin mbi 1 milione minuta.			

***Trafiku ndërkombëtar drejt numrave të bartur është paraqitur që prej datës 1 Shtator 2018, datë kur është bërë efektive tarifa reciproke prej 0.xx Euro/min (në faturë vendoset çmimi në lekë me kursin e këmbimit të muajit përkatës).*

218. Nga tabela më sipër vërehet se Vodafone aplikon tarifa të ndryshme për operatorët kombëtarë, ku tarifën më të madhe e aplikon për Albtelecom (xx.x lekë/minut, dhe për FBD aplikon tarifë të diferencuar në bazë të volumit të trafikut të terminuar/tranzituar.

Tabela 21: Tranzitimi dhe terminimi në rrjetin Vodafone i trafikut ndërkombëtar hyrës nga carrier ndërkombëtarë

Bartës ndërkombëtar (carrier)	Tarifa në Euro/min
BICS (Belgacom)	
OTEGlobe	
Vodafone Greqi*	
Vodafone Itali*	
TIS	
ËIS	
Ëind Italy	
Telefonica Czech Rep. (O2)	
TATA Communications	
VCS	
Tarifa mesatare vjetore	
* Për Vodafone Greqi dhe Vodafone Itali është paraqitur tarifa efektive e aplikuar për gjithë vitin 2018, duke qenë se me këta dy operatorë janë në fuqi marrëveshje për tarifa në varësi të volumit dhe tarifa e aplikueshme ndryshon pothuajse çdo muaj (skemat e detajuara të tarifimit janë dërguar në AKEP me shkresën LEA/013/EK, datë 09/02/2018).	

219. Nga tabela sa më sipër, evidentohet se Vodafone Albania aplikon tarifa të diferencuara për operatorët carrier ndërkombëtarë, konkretisht për operatorët pjesë e grupit në Greqi dhe Itali. Tarifa mesatare e aplikuar për bartësit ndërkombëtarë/carrier është 0.xxx Euro/minutë.

220. Albtelecom ka dërguar informacion me shkresën Nr. 731/1 Prot., datë 05.02.2019, në të cilën paraqet informacion mbi marrëveshjet dhe tarifën e aplikuar për terminimin dhe tranzitimin e thirrjeve ndërkombëtare me operatorët/carrier vendas dhe të huaj.

221. Albtelecom ka marrëveshje për terminimin e trafikut ndërkombëtarë në rrjetin e tij celular me operatorin vendas Telekom Albania, tarifa e aplikuar është 0.xxxx euro/minutë.

222. Tarifën e aplikuar për operatorët/carrier ndërkombëtarë për terminimin e thirrjeve ndërkombëtare në rrjetin celular Albtelecom kryesisht variojnë nga 0.xx – 0.xxxx euro/minutë. Albtelecom aplikon edhe tarifa të diferencuara mbi bazën e volumit të trafikut të terminuar (Wind Hellas), si edhe mbi bazën e marrëveshjeve preferenciale që ka me operatorët/carrier ndërkombëtarë aplikon tarifa terminimi që variojnë nga 0.xxx euro/minutë për trafikun hyrës (për numrat e portuar 0.xxx euro/minutë) dhe 0.xxx euro/minutë për trafikun dalës me PTK Kosovë. Gjithashtu, bazuar në marrëveshjen me Telekom Italia Sparkle (Prill – Dhjetor 2018), Albtelecom aplikon tarifa preferenciale që variojnë nga 0.xx Euro/minutë në 0.xxx euro/minutë.

223. Tarifa/e ardhura mesatare për minutë për thirrjet e tranzituara nga Albtelecom për terminimin drejt numrave të portuar (port out) në rrjet e tjera mobile është 0.xxx Euro/minutë;

224. Tarifa/e ardhura mesatare për minutë për thirrjet e tranzituara nga Albtelecom drejt T-Mobile/Vodafone AL si pritës i parë i trafikut drejt rrjeteve T-Mobile/Vodafone AL, të portuar respektivisht në rrjetet e tjerë celularë 0.xxx Euro/minutë;

Terminimi i thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në Albtelecom Mobile:

Tabela 22: Tarifat mesatare e terminimit për thirrjet hyrëse ndërkombëtare në Albtelecom (eur.min)

	Janar	Shkur	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrik	Gusht	Shtator	Tetor	Nëntor	Dhjetor
Tarifa mesatare për terminimin në Albtelecom Mobile (tranzitues vendas)												
Tarifa mesatare për terminimin në Albtelecom Mobile (tranzitues të huaj)												

Burimi: Albtelecom

225. Tarifat e terminimit e thirrjeve ndërkombëtare në rrjetet celulare:

- Nga sa më sipër konstatohet se MTR ndërkombëtar janë dukshëm më të larta se tarifat e MTR kombëtar;
- Operatorët aplikojnë tarifa të diferencuara për carrier ndërkombëtarë dhe tranzituesit vendas, kjo bazuar në marrëveshjet preferenciale që ata kanë me operatorë/carrier të caktuar;
- Tarifat e aplikuar nga Telekom Albania gjatë vitit 2018 për operatorët/carrier ndërkombëtarë që kanë marrëveshje direkte për terminimin e thirrjeve ndërkombëtare në rrejtin e TA, kanë qenë në kufijtë 0.xxx Euro/minutë – 0.xxxx Euro/minutë;
- Tarifa mesatare për terminimin në Albtelecom Mobile (tranzitues të huaj) ka ardhur në ulje që nga muaji Korrik 2018 (varjon nga 0.xxx – 0.xxx Euro/minutë), ndikuar nga marrëveshjet preferenciale me operatorët në Kosovë dhe Itali;
- Vodafone Albania aplikon tarifa të diferencuara për operatorët carrier ndërkombëtarë, konkretisht për operatorët pjesë e grupit në Greqi dhe Itali. Tarifa mesatare e aplikuar për bartësit ndërkombëtarë/carrier është 0.xxx Euro/minutë;
- Në lidhje me trafikun ndërkombëtar të numrave të portuar, të tre operatorët Albtelecom, Telekom Albania dhe Vodafone Albania kanë rënë dakord që nga 1 Shtatori 2018 kjo tarifë

të jetë 0.xx Euro/minutë duke marrë në konsideratë të gjithë faktorët komercialë dhe administrativë që ndikojnë në përcaktimin e kësaj tarife.

Masat rregullatore për rregullimin e terminimit të trafikut nga thirrjet ndërkombëtare

226. Për sa më sipër, nga pikëpamja teorike ekzistojnë argumentet për përfshirje të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare në tregun përkatës të terminimit (thirrje kombëtare) por edhe për përkufizim si treg me vete, ku secili operator celular është monopolist në ofrimin e këtij shërbimi si edhe terminimi i thirrjeve kombëtare.
227. Për sa më sipër, testi i 3 kritereve nuk është i nevojshëm pasi është i njëjtë me terminimin e thirrjeve kombëtare (përkufizimi tregut përkatës).
228. Alternativa për rregullimin e mëtejshëm të terminimit të thirrjeve ndërkombëtare apo marrëdhënies midis operatoreve për terminimin e thirrjeve ndërkombëtare:
1. ***Përfshirja e terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në tregun përkatës të terminimit të thirrjeve (kombëtare), shpalljen FNT të të tre operatorëve dhe rregullimin e tarifave në mënyrë proporcionale me balancat in-out nga terminimi i thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare:***
 - a. me të gjitha detyrimet si MTR kombëtare, përfshirë barazimin e MTR të dy llojeve thirrjeve (menjëherë ose me glide path);
 - b. me detyrime të ndryshme për dy llojet e thirrjeve: vetëm me detyrim dhënie aksesi dhe mosdiskriminim për thirrjet ndërkombëtare.
 2. ***Me përkufizim si treg përkatës i veçantë (nga thirrjet kombëtare) i justifikuar për ndërhyrje ex-ante dhe FNT:***
 - a. me të gjitha detyrimet si MTR kombëtare, përfshirë barazimin e MTR të dy llojeve thirrjeve (menjëherë ose me glide path);
 - b. me detyrime të ndryshme për dy llojet e thirrjeve: vetëm me detyrim dhënie aksesi dhe mosdiskriminim për thirrjet ndërkombëtare.
 3. ***Lënie në de-rregullim siç është aktualisht;***
 4. ***Një version është edhe sipas vendimmarrjes së KD të datës 1 tetor 2018 me shpallje FNT të të tre operatorëve dhe vendosjen e dy masave rregullatorë: detyrime për transparencë dhe mos-diskriminim. Që nga viti 2018 të tre operatorët celularë depozitojnë rregullisht mbi baza tremujore dhe vjetore informacionin si vijon²⁶:***
 - a. Marrëveshjet për MTR ndërkombëtare;
 - b. MTR ndërkombëtarë të aplikuar, përfshirë uljet;
 - c. Trafik, MTR, të ardhura etj.;
 - d. Të gjithë informacionin e mësipërm për secilin operator vendas dhe të huaj.

²⁶ Kërkuar nga AKEP në Janar 2018

5. Procesi i roaming rajonal (Western Balkan Roaming)

229. Gjatë vitit 2018 Shqipëria në kuadër të proceseve integruese në Bashkimin Evropian është bërë pjesë e iniciativës për uljen e tarifave të roaming në vendet e Ballkanit Perëndimor (Shqipëri, Kosovë, Serbi, Maqedoni e Veriut, Mali i Zi dhe Bosnja dhe Hercegovina). Ky proces synon uljen e tarifave të shërbimeve roaming sipas modelit RLAH (Roam Like At Home) i aplikuar tashmë në vendet e BE.
230. Gjithashtu, në mbledhjen e dy qeverive të Shqipërisë dhe asaj të Kosovës të mbajtur në Pejë me datë 26 Nëntor 2018, ndërmjet dy ministrive përgjegjëse në fushën e komunikimeve elektronike të dy vendeve u nënshkrua marrëveshja “Për heqjen e çmimeve të shërbimeve roaming për rrejtet publike të komunikimeve të lëvizshme”. Bazuar në këtë marrëveshje, palët bien dakord që çmimet maksimale për shërbimet roaming me shumicë dhe pakicë të ulen në nivelin e çmimeve në përputhje me modelin “Roam Like At Home” dhe në përputhje me rregulloren e BE-së Nr.531/12012, e ndryshuar. Palët kanë rënë dakord që regjimi i ri të fillojë gradualisht nga 15 Qershori 2019, sipas një plani dhe afateve të rëna dakord ndërmjet rregullatorëve.
231. Për tju paraprirë këtyre proceseve Kuvendi i Shqipërisë me ligjin Nr. 107/2018, datë 20.12.2018, vendosi që në ligjin datë 19.5.2008, “Për komunikimet elektronike në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, të bëhet shtesa:
Në nenin 55, pika 2, pas shkronjës “b” shtohet shkronja “c” me këtë përmbajtje:
“c) shërbimet e *roaming-ut* mbi bazën e marrëveshjeve ndërkombëtare dy ose shumëpalëshe, të nënshkruara apo të miratuara për zbatim reciprok të rregullimit të tarifave për këto shërbime, si dhe tarifave të terminimit ndërkombëtar të lidhura me këto shërbime.”.
232. Në lidhje me proceset e roaming të ciatuara sa më sipër, AKEP ka përgatitur një dokument për këshillim publik më vete, ku jepen në mënyrë më të detajuar hapat dhe metodologjia për aplikimin e modeleve të RLAH dhe RLAH+.

Aneks 1: Lista e Shkurtimeve të Shteteve

Simboli	Shteti
AL	Shqipëri
AT	Austri
BE	Belgjik
BG	Bullgari
CH	Zvicër
CY	Qipro
CZ	Çeki
DK	Danimarkë
DE	Gjermani
EE	Estoni
EL	Greqi
ES	Spanje
FI	Finlandë
FR	Francë
HR	Kroaci
HU	Hungari
IE	Irlandë
IS	Islandë
IT	Itali
LI	Liechtenstein
LT	Lituani
LV	Letoni
LU	Luksemburg
ME	Mali i Zi
MT	Malta
FYROM	Ish Republika Jugosllave e Maqedonisë
NL	Hollandë
NO	Norvegji
PL	Poloni
PT	Portugali
RO	Rumani
RS	Serbi
SE	Suedi
SI	Sllloveni
SK	Slllovaki
TR	Turqi
UK	Mbreteria e Bashkua(Angli)

Aneks 2: Pyetjet e këshillimit publik

1. Cili është opinioni juaj për stadin aktual të tarifave të terminimit të thirrjeve kombëtare dhe reduktimin e përshkallëzuar sipas metodologjisë së benchmarkut të vendeve të BE-së?
2. A duhet t'i rishikojë drejt uljes AKEP tarifave të terminimit sipas ndryshimeve në mesataren e 23 vendeve që zbatojnë Pure LRIC apo duhet të qëndrojnë në tarifave të terminimit të miratuara me datë 1.12.2018?
3. A duhet të vazhdojë AKEP të përdorë metodën e benchmarkut apo duhet të presë konkluzionet e Modelit të Kostove me ekspertizë ndërkombëtare për të ndërmarrë korrigjimet e nevojshme pas konkluzioneve të modelit në fillim të vitit 2020?
4. Masa rregullatorë e barazimit të minutave dhe SMS brenda me jashtë rrjetit (on net of net) duhet të vazhdojë të zbatohet ndaj të tre operatorëve apo vetëm ndaj Vodafone Albania që zotëron fuqi të ndjeshme në tregjet me shumicë të akses-origjinimit dhe tregun e pakicës?
5. Cili është opinioni juaj për opsionet e paraqitura nga AKEP për tregun e terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në rrjetet celulare:
 - 5.1 *Përfshirja e terminimit të thirrjeve hyrëse ndërkombëtare në tregun përkatës të terminimit të thirrjeve (kombëtare), shpalljen FNT të të tre operatorëve dhe rregullimin e tarifave në mënyrë proporcionale me balancat in-out nga terminimi thirrjeve kombëtare dhe ndërkombëtare:*
 - a. me të gjitha detyrimet si MTR kombëtare, përfshirë barazimin e MTR të dy llojeve thirrjeve (menjëherë ose me glide path);
 - b. me detyrime të ndryshme për dy llojet e thirrjeve: vetëm me detyrim dhënie aksesit dhe mosdiskriminim për thirrjet ndërkombëtare.
 - 5.2 *Me përkufizim si treg përkatës i veçantë (nga thirrjet kombëtare) i justifikuar për ndërhyrje ex-ante dhe FNT:*
 - a) me të gjitha detyrimet si MTR kombëtare, përfshirë barazimin e MTR të dy llojeve thirrjeve (menjëherë ose me glide path);
 - b) me detyrime të ndryshme për dy llojet e thirrjeve: vetëm me detyrim dhënie aksesit dhe mosdiskriminim për thirrjet ndërkombëtare.
 - 5.3 *Lënie në de-rregullim siç është aktualisht.*
 - 5.4 *Një version është edhe sipas vendimmarrjes së KD të datës 1 tetor 2018 me shpallje FNT të të tre operatorëve dhe vendosjen e dy masave rregullatorë: detyrime për transparencë dhe mos-diskriminim.*